

R
878

TESTA-

MENTI

NOVI

EDITIO VVLGATA.

R. n.º 5403

VIRI VTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI.
APVD ANTONIVM
GRYPHIVM.

1569.

SACROSANCTVM
Jesu Christi Euangelium,

Secundum { *Mattheum,*
Marcum.
Lucam.
Ioannem.

ACTA APO-
stolorum.

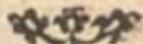
HIERONYMVS IN
CATALOGO SCRIP-
torum Ecclesiasti-
corum.

* *
*

*M*attheus, qui & Levi ex publi-
cano Apostolus primus in Iu-
dea propter eos qui ex circunci-
sione crediderant. Euangelium
Christi Hebraicis literis verbis
que composuit. Quod quis postea in Græcum
translulerit non satis certum est. Porro ipsum
Hebraicum habetur vsq; hodie in Casariensi
bibliotheca, quam Pamphilus martyr studio-
sissime confecit. Nihil quoque à Nazareis, qui
in Berthœa vrbe Syriæ hoc volumine vtuntur,
describendi facultas fuit. In quo animadu-
tendum, quòd ubicunque Euangelista, siue ex
persona sua, siue ex persona Domini saluatoris,
veteris scripturae testimonio vtitur, non se-
quatur Septuaginta translatorum auctoritatem,
sed Hebraicam. E quibus illa duo sunt, Ex
Aegypto vocaui Filium meum, Et: Quoniam
Nazareus vocabitur.

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM,
SECVNDVM
MATTHÆVM.

Orneal

Genealogia Christi, eiusque Natiuitas.

CAP. I.

LIBER generationis Iesu *Luc. 3. e*
 Christi, filij David, filij Abra- *Gen. 21. d*
 ham. Abrahā genuit Isaac. *Gen. 25. a*
 Isaac autē genuit Iacob, Ia- *Gen. 29. g*
 cob autem genuit Iudam, & *Gen. 38. g*
 fratres eius. Iudas autē genuit Phares, &
 Zaram, de Thamar. Phares autē genuit
 Efron. Efron autē genuit Arā. Aram autē *1. Par. 2. b*
 genuit Aminadab. Aminadab autem ge-
 nuit Naasson. Naasson autem genuit Sal-
 mon. Salmon autē genuit Booz de Raab.
 Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed *Ruth 4. d*
 autē genuit Iesse. Iesse autem genuit Da-
 uid regē. David autē rex genuit Salomo- *2. Re. 12. f*
 nem, ex ea quæ fuit Urix. Salomon autē *1. Para. 3. b*
 genuit Roboā. Roboā autē genuit Abiā.
 Abiā autē genuit Asa. Asa autem genuit
 Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram.
B Ioram autē genuit Oziam. Ozias autem
 genuit Ioatham. Ioatham autem genuit
 Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.
 Ezechias autē genuit Manassom. Manasses
 autē genuit Amon. Amon autem genuit
 Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam,
 & fratres eius, in transmigracione Baby-
 lonis. Et post transmigracionem Babylo- *2. Par 36.*
 nis, Iechonias genuit Salathiel. Salarhiel *a. b*
 autem *1. Par 3. c*

autem genuit Zorobabel: Zorobabel
autem genuit Abiud: Abiud autem ge-
nuit Eliacim. Eliacim autem genuit A-
zor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc
autem genuit Achim. Achim autem ge-
nuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar:
Eleazar autem genuit Matthan. Mat-
than autem genuit Iacob. Iacob autem
genuit Ioseph virum Mariæ, de qua
natus est Iesus qui vocatur Christus.
Omnes itaque generationes ab Abrahâ
vsque ad David, generationes quatuor-
decim: & à David, vsque ad transmigra-
tionem Bâbylonis, generationes qua-
tuordecim: & à transmigratione Bâby-
lonis vsque ad Christum generationes
quatuordecim. Christi autem generatio
sic erat. Cùm esset desponsata mater Iesu
Mariæ Ioseph, antequam conuenirent,
inuenta est in utero habens de spiritu
sancto: Ioseph autem vir eius cùm esset
iustus, & nollet eam traducere, voluit
occultè dimittere eam. Hæc autem eo
cogitante, ecce Angelus Domini appa-
ruit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Da-
uid, noli timere accipere Mariam coniu-
gem tuam: quod enim in ea natum est,
de Spiritu sancto est. Pariet autè Filium,
& vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim

Luca. 3. c

sal

saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo *Isaia 7.0* in utero habebit, & pariet Filium: & vocabunt nomen eius Emmanuel (quod est interpretatum nobiscum Deus.) Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini: & accepit conjugem suam. Et non cognoscebat eam donec peperit Filium suum primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.

Christus à Magis adoratur & pueri ab Herode trucidantur.

CAPVT II.

CVM ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & uenimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur, At illi dixerunt ei: In Bethlehem Iudæ, sic enim scriptum est per prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus

cipibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui
 regat populum meum Israel. Tunc He-
 rodes clam vocatis Magis, diligenter di-
 dicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit
 eis: & mittens eos in Bethlehem, dixit:
 Ite, & interrogate diligenter de puero:
 & cum inueneritis, renuntiate mihi, ve-
 & ego veniens adorẽ cum. Qui cū audif-

sent regẽ abierunt: & ecce stella, quã vi-
 derant in Oriente, antecedebat eos, vsq;
 dum veniens staret supra ubi erat puer.
 rudiqis Viden

Videntes autem stellam, gauisi sunt gau-
 dio magno valde. Et intrantes domum,
 inuenerunt Puerum cum Maria matre
 eius, & procidentes adorauerunt eum
 & apertis thesauris suis, obrulerunt ei *Tsal. 71. b*
 munerataurum thūs, & myrrham. Et re-
 sponso accepto in somnis, ne redirent ad
 Herodem, per aliam viam reuersi sunt
 in regionem suam. Qui cum recessissent,
 ecce, Angelus Domini apparuit in so-
 mnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe pue-
 rum & matrem eius, & fuge in Aegyptū,
 & esto ibi vsque dum dicam tibi. Faru-
 rum est enim, vt Herodes quærat Pue-
 rum ad perdendum eum. Qui confur-
 gens accepit Puerum & matrem eius no-
 cte, & secessit in Aegyptum. Et erat ibi,
 vsque ad obitum Herodis: vt adimplere-
 tur quod dictum est à Domino per Pro-
 phetam, dicentem: Ex Aegypto vocaui *Osee 11. a*
 Filiū meū. Tunc Herodes videns quoniā
 illusus esset à Magis, iratus est valde: &
 mittens occidit omnes pueros, qui erant
 in Bethléhem, & in omnibus finibus eius,
 à bimatu & infra, secūdum tempus quod
 exquisierat à Magis. Tunc adimpletum
 est quod dictū est per Ieremiā Prophetā *Iere. 31. b*
 dicentē: Vox in Rama audita est, ploratus
 & ululatus multus, Rachel plorans filios
 suos

suos, & noluit consolari, quia non sunt.
 Defuncto autem Herode, ecce, Angelus
 Domini apparuit in somnis Ioseph in
 Aegypto, dicens: Surge, & accipe pue-
 rum & matrem eius, & vade in ter-
 ram Israël: defuncti sunt enim qui quæ-

rebant animam pueri. Qui consurgens,
 accepit puerum & matrem eius, &
 venit in terram Israël. Audiens autem
 quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro
 Herode

Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ. Et veniens habitauit in ciuitates quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

Baptizat Ioannes Christum & turbas, docetque penitentiam. CAP III.

A IN diebus autem illis venit Ioannes *Marc. 1. 6*
 Baptista prædicans in deserto Iudææ *Luca 3. 2*
 & dicens, Pœnitentiam agite, appropin- *Isaia 41. 2*
 quauit enim regnum caelorum. Hic est *31. 5. 31. 6*
 enim de quo dictum est per Isaïam Pro- *Ioan. 1. 6*
 phetam, dicentem: Vox clamantis in de- *Marc. 1. 6*
 seruo: Parate viam Domini, rectas facite
 semitas eius. Ipse autem Ioannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ, & mel syluestre. Tunc exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem: & baptizabatur ab eo in Iordane, cõfidentes peccata sua. Videns autem multos Phariseorum & Sadduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstraui vobis fugere à vëtura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abrahã. Dico *Luca 3. 6*
 enim

enim vobis, quoniam potens est Deus de
 lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ. Iam
 enim securis ad radicem arborum posita est.
 Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum
 bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Ego quidem baptizo vos in aqua in pœ-
 nitentiam: qui autem post me venturus
 est, fortior me est, cuius non sum dignus
 calceamenta portare, ipse vos baptizabit
 in Spiritu sancto & igni. Cuius ventilabrum
 in manu sua, & permudabit aream suam:
 & con-

Marc. 1. b

Luca 3 c

Joan. 1. d

Luca 3. d

& congregabit triticum in horreum suū,
 paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Iesus, dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit Spiritum Dei descēdentem sicut columbam, & venientem super ipsum. Et ecce vox de cælis, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Iesus ieiunat, tentatur, vocat piscatores,

& curat languores.

CAP. IIII.

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, vt tēteretur à diabolo. Et cū ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens Tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est, Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eū diabolus in sanctam civitatē, & statuit eum super pinnaculum templi: & dixit ei: Si

Filius

Marc. 1. b

Luca 3. d

2. Petr. 1. d

Marc. 1. d

Luca 4. d

Deut. 8. a

Psal. 98. c Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollente, ne forte offendas ad lapidem pedem tuū. Ait illi Iesus

Dent. 8. c rursus: Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montē excelsū valde: & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, & dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit

- dicit ei Iesus: Vade Satana: Scriptum est
 • enim, Dominum Deum tuū adorabis: & *Deut. 6. e*
 illi soli serues. Tunc reliquit eum diabo- *& 10. d*
 lus: & ecce, Angeli accesserūt, & ministra-
 bant ei. Cū autem audisset Iesus quòd
 Ioannes traditus esset, secessit in Gali- *Matth. 8. c*
 læam: & relicta ciuitate Nazareth, uenit *Luca 4. c*
 & habitauit in ciuitate Capharnaū ma- *Ioan. 4. f*
 ritima, in finibus Zabulon & Nephtha- *Marc. 1. c*
 lim, ut adimpleretur, quod dictū est per *Luca 4. c*
 • Isaiam Prophetā: Terra Zabulon & ter- *Isaia 9. d*
 • ra Nephthalim, via maris trans Iordanem
 • Galilææ Gentium: populus qui ambula-
 • bat in tenebris, vidit lucem magnam: &
 • sedentibus in regione vmbrae mortis,
 • lux orta est eis. Exinde cæpit Iesus præ-
 • dicare, & dicere: Pœnitentiam agite: ap-
 • propinquauit enim regnum cælorum.
 • Ambulans autem Iesus iuxta mare Gali- *Marc. 1. d*
 lææ vidit duos fratres, Simonem qui vo- *Luca 5. a*
 catur Petrus, & Andream fratrem eius,
 mittentes rete in mare (erant enim pesca-
 tores) & ait illis: Venite post me, faciam
 vos fieri pisces hominum. At illi con-
 tinuo relictis retibus secuti sunt eum. Et
 procedens inde, vidit alios duos fratres,
 • Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem
 eius in naui cum Zebedæo patre eo-
 rum, reficientes retia sua: & vocauit eos.

Illi

Illi autē statim relictis rebus & patre, secuti sunt eum. Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni: & sanans omnē languorem, & omnē infirmitatē in populo. Et abiit opinio eius in totam Syriā, & obrulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus & tormentis comprehēsos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paraliticos, & curauit eos: & secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & Hierosolymis, & de Iudæa, & trans Iordanem.

Enarrantur octo beatitudines, & Euangelicæ perfectiones. C A P. V

VIdens autem Iesus turbas, ascendit **A** in montem, & cū sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu: quoniā ipsorū est regnum cælorū. Beati mites: quoniā ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniā ipsi cōsolabuntur. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniā ipsi saturabūtur. Beati misericordes: quoniā ipsi misericordiā consequentur. Beati mundo corde: quoniā ipsi Deum videbunt. Beati pacifici: quoniam filij Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam

Luca 6. d

2. Petr. 3. c

niam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes:

propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis, sic enim persecuti sunt Prophetas qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terræ:

Quòd si sal euauerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi vt mita ur foras, & conculcetur ab hominibus. Vos

Marc 9.g

Luc. 14.c

Marc. 4.c

Luc. 8.c

& 11.c

b estis

estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est. Nolite putare, quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.

Marc. 4. c
Luc. 8. c
11. c.
Luc. 10. d Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum & terra, iota vnum, aut vnus apex non praeteribit a lege, donec omnia fiant.

Jacob. 2. b Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum. Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum. Dico autem vobis? Quia nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum. Audistis quia dictum est antiquis:

Exod. 20. c
Deut. 5. b Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennae ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi

recor-

recordatus fueris quia frater tuus habet
 aliquid aduersum te, relinque ibi mu-
 nus tuum ante altare, & vade, prius re-
 conciliare fratri tuo: & tunc veniens offer
 munus tuum. Estō consentiens aduer-
 sario tuo cito, dum es in via cum eo: ne
 fortē tradat te aduersarius iudici, & iu-
 dex tradat te ministro, & in carcerem
 mittaris. Amen dico tibi, non exies in-
 de, donec reddas nouissimum quadran-
 tem. Audistis quia dictum est antiquis: *Exod. 20. c*
 Non mœchaberis. Ego autem dico vo- *Infra 15. b*
 bis: Quia omnis qui viderit mulierem *Marc. 9. 8*
 ad concupiscendum eam, iam mœchatus
 est eam in corde suo. Quod si oculus tuus
 dexter scandalizat te, erue eum, & proi-
 ce abs te. Expedi enim tibi, vt pereat
 vnum membrorum tuorum, quàm to-
 tum corpus tuum mittatur in gehennam
 ignis. Et si dextera manus tua scandalizat
 te, abscinde eam, & proiice abs te, expe-
 dit enim tibi, vt pereat vnum membro-
 rum tuorum, quàm totum corpus tuum
 eat in gehennam. Dictum est autem:
 Quicumque dimiserit vxorem suam, det
 ei libellum repudij. Ego autem dico vo- *Deut. 24. 4*
 bis. Quia omnis qui dimiserit vxorem *Infra 19. b*
 suam (excepta fornicationis causa) fa- *Marc. 10. 4*
 cit eam mœchari: & qui dimissam duxe- *Luc. 16. b*

ip

b. 2

rit,

rit, adulterat. Iterum audistis, quia dictum
1. Cor. 7. b est antiquis: Non periurabis: reddes au-
Leu. 19. b tem Domino iuramenta tua. Ego autem
Exod. 20. b dico vobis: Non iurare omnino: neque
Deu. 5. b per cœlum, quia thronus Dei est: neque
 per terram, quia scabellum est pedum
 eius: neque per Hierosolyman, quia ci-
 uitas est magni regis: neque per caput
 tuum iuraueris, quia non potes vnum
 capillum album facere aut nigrum. Sic
Jacob. 5. b autem sermo vester: Est est: Non non:
Exod. 21. c quod autem his abundantius est, à malo
Deut. 19. d est. Audistis, quia dictum est: Oculum
Leu. 24. d pro oculo, & dentem pro dente. Ego au-
Luc. 6. c tem dico vobis, non resistere malo: sed
 si quis te percusserit in dexteram maxil-
 lam tuam, præbe illi & alteram, & ei
 qui vult tecum in iudicio contendere, &
 tunicam tuam tollere, dimitte ei & pal-
 lium: & quicumque te angariauerit mille
 passus, vade cum illo & alia duo. Qui
 autem petit à te, da ei: & volenti mutua-
 re à te, ne auertaris. Audistis, quia dictum
 est, Diliges proximum tuum, & odio
 habebis inimicum tuum. Ego autem di-
 co vobis, diligite inimicos vestros: bene-
 facite his qui oderunt vos, & orate pro
 persecuentibus & calumniantibus vos:
 ut sitis filij Patris vestri qui in cœlis est,
 qui

qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, *Luc 6.9* quam mercedem habetis? Nonne & Publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.

Quomodo elemosyna danda, ieiunandumque, orandum, Deo seruendum, &c.

CAPVT VI.

Attendite ne iustitiam vestram faciatis, coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est. Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagôgis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, vt sit elemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagôgis, & in angulis platearum, stantes orare, vt videan-

tur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito: & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis: scit enim Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pater noster qui es in caelis, Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo, & in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem: sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester caelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes: exterminat enim facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas,

*Luc. II. A**Marc. II. C**Eccl. 28. A*

iunas, unge caput tuum, & faciem tuam
 laia: ne videaris hominibus ieiunans, sed *Luc. 12. 34*
 Patri tuo qui est in abscondito: & Pater
 tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.
 Nolite thesaurizare vobis thesauros in
 terra: vbi ærugo & tinea demolitur, &
 vbi fures effodiunt, & furantur. Thesauri-
 zate autem vobis thesauros in celo: vbi
 neque ærugo, neque tinea demolitur, &
 vbi fures non effodiunt, nec furantur.
 Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor
 tuum. Lucerna corporis tui, est oculus
 tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum
 corpus tuum lucidum erit. Si autem ocu- *Luc. 11. 6*
 lus tuus fuerit nequam, totum corpus
 tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen
 quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ
 quantæ erunt? Nemo potest duobus do- *Luc. 16. c*
 minis seruire: aut enim vnum odio habe-
 bit, & alterum diliget: aut vnū sustinebit, &
 alterum cõtemnet. Nõ potestis Deo ser-
 uire, & mammonæ. Ideo dico vobis, ne *Luc. 12. c*
 solliciti sitis animæ vestræ quid mandu- *1. Petr. 5. 6*
 cetis, neque corpori vestro quid induami- *Psal. 54. d*
 ni. Nõne anima plus est quàm esca: &
 corpus plus quàm vestimentum? Respici-
 te volatilia cæli, quoniam non serunt, ne-
 que motunt, neque cõgregant in horrea:
 & Pater vester celestis pascit illa. Nõne
 ibi b 4 vos

vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans, potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt; non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si enim fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut, quid bibemus, aut, quò operiemur? hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malitia sua.

*Temerariè nemo iudicandus, margarita
ante porcos non mittenda.*

C A P V T V I I.

Luc. 6. f
Rom. 2. A
Marc. 4. c **N**olite iudicare, & non iudicabi-
mini: nolite condemnare, & non
condemnabimini: in quo enim iudicio
iudi

judicaueritis, iudicabimini: & in qua
 mensura menſi fueritis, remetietur vo- *Luc. 6. f.*
 bis. Quid autem vides feſtucam in ocu-
 lo fratris tui, & trabem in oculo tuo non

vides? Aut quomodo dicis fratri tuo
 Frater, sine eiiciam feſtucam de oculo
 tuo: & ecce, trabeſt in oculo tuo? Hy-
 pocrita, eiice primùm trabem de oculo
 tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de
 oculo fratris tui. Nolite dare ſanctum

ſcru-

b s

cani

canibus, neque mittatis margaritas ve-

Infrā. 27. c stras ante porcos, ne forte conculcent

Marc. 12. c eas pedibus suis, & conuersi dirumpant

Luc. 11. b vos Petite, & dabitur vobis: quærite, &

Iuan. 7. 4. b inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

Et 16. e. f Omnis enim qui petit, accipit: & qui

Iacob. 1. a quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. B

Aut quis est ex vobis homo, quem si pe-

tierit filius suus panem, nunquid lapi-

dem porriget ei? Aut si piscem petierit,

Luc. 6. c nunquid serpentem porriget ei? Si ergo

Iob. 4. c vos cum sitis mali, nostis bona data da-

re filiis vestris: quanto magis Pater ve-

ster qui in cælis est, dabit bona petenti-

bus se! Omnia ergo quæcunque vultis

Luc. 13. c vt faciant vobis homines, ita & vos fa-

cite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ.

Intrate per angustam portam: quia la-

ta porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad

perditionem, & multi sunt qui intrant

per eam. Quàm angusta porta, & arcta

via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt

qui inueniunt eam! Attendite à falsis

Prophetis, qui veniunt ad vos in vesti-

mentis ouium, intrinsecus autem sunt

lupi rapaces: à fructibus eorum cogno-

scetis eos. Nunquid colligunt de spinis

vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis ar-

Luc. 6. f. g bor bona, fructus bonos facit, mala au-

tem

tem

tem

tem arbor, malos fructus facit. Non potest arbor bona, malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum celorum. Multi dicent mihi in illa die:

D Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam noui vos: discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & ir-

*Luc 13 e. f**Psal. 6. c**Infrà 25. d**Luc. 13 f**Luc. 6. g**Roma. 2. b**Iacob. 1. d*

ruer

ruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Et factum est, cū consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum, & Pharisei.

Marc. 1. c

Luc. 4. c

Iesus leprosum mundat, Centurionis puerum sanat, socium Petri à febre curat, &c.

C A P V T V I I I.

Marc. 2. d

Luc. 5. b

CUM autem descendisset de monte, A secutæ sunt eum turbæ multæ; & ecce, leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens Iesus manum tetigit eum, dicens: ~~Volo~~: mundare. Et confestim mundata est lepra eius: Et ait illi Iesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer munus tuum, quod præcepit Moyses in testimonium illis, Cū autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum. Et respondens

Leu. 14. a

Leu. 7. a

Centu

Centurio ait: Domine non sum dignus
 vt intres sub tectum meum: sed tantum
 dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam

& ego homo sum sub potestate consti-
 tutus, habens sub me milites: & dico
 huic, Vade, & vadit: & alio, Veni, & ve-
 nit: & seruo meo, Fac hoc, & facit. Au-
 diens autem hæc Iesus, miratus est, &
 sequentibus se dixit: Amen dico vobis,
 non inueni tantam fidem in Israël. Di-

CO

co autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno caelorum: filij autem regni eiciuntur in tenebras exteriores: tibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit Iesus Cen-

Marc. 1. c turioni. Vade, & sicut credidisti fiat tibi.

Luc. 4. f Et sanatus est puer ex illa hora: Et cum

Marc. 1. d venisset Iesus in domum Petri, vidit so-

Luc. 4. g crum eius iacentem, & febricitantem,

& tetigit manum eius, & dimisit eam

febris: & surrexit, & ministrabat eis. Ve-

spere autem facto, obtulerunt ei mul-

tos daemonia habentes, & eiciebat spi-

ritus verbo, & omnes male habentes cu-

Isaia 53. b ravit: ut adimpleretur quòd dictum est

1. Pet. 2. d per Isaiam Prophetam, dicentem: Ipse

infirmities nostras accepit, & aegrotationes nostras portavit. Videns autem

Iesus turbas multas circum se, iussit di-

Luc. 9. g scipulos ire trans fretum. Et accedens

vnus Scriba, ait illi: Magister sequar te

quocunque ieris. Et dicit ei Iesus: Vul-

pes foveas habent, & volucres caeli ni-

dos: Filius autem hominis non habet

vbi caput suum reclinet. Alius autem

de discipulis eius ait illi: Domine,

permitte me primùm sepelire patrem

meum. Iesus autem ait illi: Sequere

me,

me, & dimitte mortuos sepelire mor-
 tuos suos. Et ascendente eo in nauicu- *Marc. 5. a*
 lam, secuti sunt eum discipuli eius: & *Luc. 8. d*
 ecce, motus magnus factus est in mari,
 ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipse
 verò dormiebat. Et accesserunt ad eum
 discipuli eius, & suscitauerunt eum, di-
 centes: Domine, salua nos, perimus. Et *Marc. 5. a*
 dicit eis Iesus: Quid timidi estis modi- *Luc. 8. d*
 cae fidei? Tunc surgens imperauit ven-
 tis, & mari: & facta est tranquillitas ma-
 gna. Porrò homines mirati sunt, dicen-
 tes: Qualis est hic, quia venti, & mare
 obediunt ei? Et cum venisset Iesus trans-
 fretum in regionem Gerasenorum, oc-
 currerunt ei duo habentes daemonia,
 de monumentis exeuntes, saui nimis,
 ita vt nemo posset transire per viam il-
 lam. Et ecce clamauerunt, dicentes:
 Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? Ve-
 nisti huc ante tempus torquere nos?
 Erat autem non longè ab illis grex
 multorum porcorum pascens. Dæ-
 mones autem rogabant eum dicen-
 tes. Si eiicis nos hinc, mitte nos in gre-
 gem porcorum. Et ait illis, Ite: At
 illi exeuntes abierunt in porcos. Et
 ecce, magno impetu abiit totus grex
 per præceps in mare: & mortui sunt in
 aquis.

aquis. Pastores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nuntiauerunt hæc omnia, & de iis, qui daemonia habuerant. Et ecce, tota ciuitas exiit obuiam Iesu. Et viso eo rogabant eum vt transfiret à finibus eorum.

Curantur varij morbi, & docentur in sc̄j.

C A P V T I X.

Marc. 2. a **E**T ascendens Iesus in nauiculam, *A*
Luc. 5. d **E**transfretauit, & venit in ciuitatem
 suam

suam. Et ecce, offerebant ei paralyticum
 iacentē in lecto. Et videns Iesus fidē illo-
 rū, dixit paralytico: Cōfide fili, remittun-
 tur tibi peccata tua. Et ecce quidam de
 Scribis dixerunt intra se: Hic blasphem-
 mat. Et cū vidisset Iesus cogitationes
 eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in
 cordibus vestris? Quid est facilius, dice-
 re, Dimittuntur tibi peccata tua: an dice-
 re, Surge & ambula? Vt autē sciatis quia
 Filius hominis habet potestatem in terra
 dimittendi peccata (tunc ait paralytico)
 Surge, tolle lectū tuū, & vade in domum
 tuam: Et surrexit, & abiit in domū suam,
 Videntes autē turbæ timuerunt & glori-
 ficauerūt Deū, qui dedit potestatem talē
 hominibus. Et cū transiret inde Iesus, *Mar. 2. b*
 vidit hominē sedentem in telonio, *Mat. Luc. 5. f*
 thāū nomine: Et ait illi: Sequere me. Et
 surgens, secutus est eū. Et factū est, discū-
 bente eo in domo, ecce multi publicani
 & peccatores venientes, discūbebāt cum
 Iesu, & discipulis eius. Et videntes Phari-
 sæi, dicebant discipulis eius: Quare cum
 publicanis & peccatoribus māducat ma-
 gister vester? At Iesus audiens ait: Non est
 opus valentibus medico, sed malè haben-
 tibus: euntes autem discite quid est, Mi-
 sericordiam volo, & nō sacrificium. *Osca 6. c.*
 c: enim.

1. Tim. 1. c enim veni vocare iustos, sed peccatores.
Mar. 1. c Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis,
Luc. 1. f. g dicentes: Quare nos & Pharisaei ieiunamus
 frequenter, discipuli autem tui non
 ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid pos-
 sunt filij sponsi lugere, quandiu cum illis
 est sponsus? Venient autem dies, cum afe-
 reretur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.
 Nemo autem immittit commissuram panni
 rudis in vestimentum vetus: tollit enim ple-
 nitudinem eius a vestimento, & peior scis-
 sara fit. Neque mictunt vinum novum in
 utres veteres: alioquin rupuntur utres, &
 vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum
 novum in utres novos mittunt, & ambo
Mar. 5. b conservantur. Hac illo loquente ad eos, ec-
Luc. 8. f. c ce princeps vnus accessit, & adorabat eum
 dicens: Domine, filia mea modò defun-
 cta est: sed veni, impone manum tuam super
 eam, & vivet. Et surgens Iesus, sequebatur
 eum, & discipuli eius. Et ecce mulier quae
 sanguinis fluxum patiebatur duodecim
 annis, accessit retro, & tetigit simbriam
 vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si
 tetigero tantum vestimentum eius, salua
 ero. At Iesus conversus, & videns eam di-
 xit: Confide filia, fides tua te saluam fecit.
 Et salua facta est mulier ex illa hora. Et
 cum venisset Iesus in domum principis, &

vidit

vidisset tibicines & turbā tumultuantem
dixit illis, Recedite, non est enim mortua
puella, sed dormit. Et deridebāt eum. Et
cum eiecta esset turba, intrauit: & tenuit
manum eius, & dixit: Puella surge. Et sur-
rexit puella. Et exiit fama hæc in vniuer-
^Dsam terram. Et trāseunte inde Iesu securi
sunt eum duo cæci clamātes, & dicentes:
Miserere nostri fili David. Cū autem ve-
nisset domum accesserūt ad eum cæci. Et
dicit eis Iesus: Creditis quia hoc possum
facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.
Tunc tetigit oculos eorum, dicēs: Secun-
dum fidē vestrā fiat vobis. Et aperti sunt
oculi eorum. Et cōminatus est illis Iesus,
dicēs: Videte nequis sciat. Illi autē exeun-
tes diffamauerunt eum in tota terra illa. *Inf. 12. b*
Egressis autē illis, ecce obtulerūt ei homi- *Marc. 3. e*
nē mutū, dæmoniū habērē. Et eiecto dæ- *Luc. 11. b*
monio, locutus est mutus, & miratæ sunt
turbæ dicentes: Nunquam apparuit sic in
Israël. Pharisei autē dicebāt: In principe
dæmoniorum eiicit dæmones. Et circum-
ibat Iesus omnes ciuitates & castella, do-
cēs in synagogis eorū, & prædicās Euan-
geliū regni, & curās omnē languorē & om-
nē infirmitatē. Videns autē turbas, mi-
sertus est eis, quia erant vexati, & iacētes, *Marc. 6. c*
sicut oues non habentes pastorem. Tunc *Luc. 10. a*
1123

dicit discipulis suis: Messis quidē multa,
operarij autem pauci. Rogate ergo Dñm
messis, vt eiiciat operarios in messem suā.

Docetur administratio verbi. CAP. X.

*Mat. 3. d
Luc. 9. b c*

ET conuocatis duodecim discipulis
suis, dedit illis potestatem spirituum
immundorū, vt eiicerent eos, & curarent
omnē languorem, & omnem infirmitatē.
Duodecim autem Apostolorum nomina
sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Pe-
trus, & Andreas frater eius, Philippus, &
Bartholomeus Iacobus Zebedei, & Ioan-
nes frater eius, Thomas, & Matthæus pu-
blicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus,
Simō Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui
& tradidit eū. Hos duodecim misit Iesus,
præcipiēs eis dicens: In viā Gētiū ne abie-
ritis, & in ciuitates Samaritanorū ne in-
traueritis: sed potius ite ad oues, quæ pe-
rierunt domus Israël. Euntes autē prædi-
cate, dicentes: Quia appropinquauit re-
gnum cælorū. Infirmos, curate, mortuos
suscitate, leprosos mūdare, dæmones eii-
cite: gratis accepistis, gratis date. Nolite
possidere aurū, neq; argentum neque pe-
cuniā in zonis vestris, non peram in via,
neque duas tunicas, neque calceamenta
neque virgam: dignus enim est operarius
cibo suo. In quamcunq; autē ciuitatē aut

*Mat. 4. a.
Luc. 9. a.
10. a*

*Luc. 10. b
11. 5. c*

cast

castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete, donec exeatis. Intranses autē in domum, salutate eā, dicentes: Pax huic domui. Et si quidē fuerit domus digna, veniet pax vestra super eā: si autē non fuerit digna, pax vestra reuertetur ad vos. Et quicumq; non receperit vos, neq; audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerē de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorū in die iudicij, quā illi ciuitati. Ecce, ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudētes, sicut serpētes, & simplices sicut colūbæ, Cauete autē ab hominibus. Tradent enim vos in cōciliis, & in synagōgis suis flagellabūt vos, & ad præsides & reges ducemini propter me, in testimoniū illis & gēcibus. Cū autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, nō enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Tradet autē frater fratrem in mortē, & pater filiū: & insurgēt filij in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus hominibus, propter nomē meum. Qui autem perseuerauerit vsque

Mat. 10. 5

Luc. 10. a

Luc. 12. b

in finē, hic saluus erit. Cū autem persequerentur vos in ciuitate ista, fugite in aliā.

Luc 6. f Amen dico vobis, nō cōsummabitis ciuitates Israël, donec veniat filius hominis.

Ioan. 17. b

15. c

Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominū suū. Sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut Dominus eius. Si patrem familiars Beelzebub vocauerunt: quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reueletur, & occultū, quod nō sciatur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animā autē non possunt occidere: sed potius timete eū, qui potest & animā & corpus perdere in gehēnā. Nōne duo passer^Des esse vaneūt? & vnus ex illis nō cadet super terrā, sine patre vestro. Vestri autē & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus me

Marc. 4. c

Luc. 8. 6. &

12.

liores estis vos. Omnis ergo qui cōfitebitur me corā hominibus, cōfitebor & ego eum corā patre meo, qui in cælis est: qui autē negauerit me corā hominibus, negabo & ego eum corā patre meo, qui in cælis est. Nolite arbitrari quia pacē venirim mittere in terram: nō veni pacē mittere

Marc. 9. d

Luc. 9. c.

10. b

terre

Mic. 7. b

tere, sed gladiū: veni enim separare homi-
 nem aduersus patrē suū, & filiā aduersus
 matrē suā, & nurū aduersus socrum suā.
 & inimici hominis domestici eius. *Qui* *Infr. 16. d*
 amat patrē aut matrē plus quā me, non *Luc. 9. c*
 est me dignus: & qui amat filium aut filiā *14. f. &*
 super me, non est me dignus. Et qui non *17. g*
 accipit crucē suā, & sequitur me, non est *Ioan. 12. d*
 me dignus, Qui inuenit animā suā, per-
 det illā: & qui perdiderit animā suā pro-
 pter me, inueniet eam. *Qui* recipit vos, *Luc. 10.*
 me recipit: & qui me recipit, recipit eum *Ioan. 12. c*
 qui me misit. *Qui* recipit Prophetam in
 nomine Prophetę, mercedē Prophetę ac- *Mar. 9*
 cipiet: & qui recipit iustū in nomine iusti:
 mercedē iusti accipiet. Et quicunq; potū
 dederit vni ex minimis istis calicē aquę
 frigidę, tantū in nomine discipuli: amen
 dico vobis, non perdet mercedem suam.

Tractatum Ioannis.

CAP. XI.

A ET factum est, cū consummasset Iesus
 præcipiens duodecim discipulis suis:
 transit inde, vt doceret, & prædicaret, in
 ciuitatibus eorū. Ioānes autē cum audis- *Luc. 7. c*
 set in vinculis opera Christi, mittēs duos
 de discipulis suis, ait illi: Tu es qui ventu-
 rus es, an alium expectamus? Et respon-
 dēs Iesus, ait illis: Eūtes renūciate Ioanni
 quę audistis & vidistis: cęci vident, claudi

C 4

ambu

ambulans, leprosi mundantur, surdi au-
 diunt, mortui resurgunt, pauperes Euan-
 gelizantur, & beatus est qui non fuerit
 scandalizatus in me. Illis autē abeuntibus
 cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne:
 Quid existis in desertum videre? arundi-
 nem vento agitatā? Sed quid existis vide-
 re? hominem mollibus vestitū? Ecce qui
 mollibus vestiuntur, in domibus regum
 sunt. Sed quid existis videre? Prophetam?
 Etiam dico vobis, & plus quā Prophetam.
 Hic est enim de quo scriptum est.
 Ecce ego mitto Angelum meum ante fa-
 ciem tuam, qui præparabit viam tuā ante
 te. Amen dico vobis: non surrexit inter
 natos mulierum maior Ioanne Baptista.
 Qui autem minor est in regno cœlorū,
 maior est illo. A diebus autē Ioannis Ba-
 ptistæ vsque nunc, regnum cœlorum vim
 patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes
 enim Prophetæ & lex, vsque ad Ioannem
 prophetauerunt: & si vultis recipere, ipse
 est Elias qui venturus est. Qui habet au-
 res audiendi, audiat. Cui autē similem ex-
 stimabo generationē istā? Similis est pue-
 ris sedentibus in foro, qui clamātes cox-
 qualibus suis, dicunt: Cecinimus vobis &
 nō saltastis: lamētauimus, & non planxi-
 stis. Venit enim Ioānes, neq; manducans
 neque

*Mal. 3. a**Luc. 16. d**Mal. 4. b**Luc. 7. c*

neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filiis suis. Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam: Væ tibi Chorozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro, & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Et tu Capharnaum, nunquid vsque in cælum exaltaberis? Vsque in infernum descendes: quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij quàm tibi. In illo tēpore respōdens Iesus dixit: Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita pater, quoniã sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: neque patrem nouit quis, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Venite ad me omnes

6 5 qui

Iere. 6. d.
Joan. 5. a. qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, & onus meum leue.

Discipulos excusat, medetârque variis morbis.

C A P V T X I I.

Mar. 3. d.
Luc. 6. a. **I**n illo tempore abiit Iesus per sata sabbato: discipuli autem eius esurientes coeperunt vellere spicas, & manducare. ▲
 Pha

Pharisæi autem videntes dixerunt ei:
 Ecce discipuli tui faciunt quod non li-
 cet eis facere sabbatis. At ille dixit eis:
 Non legistis quid fecerit Dauid quando *1. Reg. 21. b*
 esuriit, & qui cum eo erant: quomodo
 intrauit in domum Dei, & panes propo-
 sitionis comedit: quos non licebat ei ede-
 re, neque his qui cum eo erant, nisi solis
 sacerdotibus? Aut non legistis in lege, *Nu. 28. n*
 quia sabbatis sacerdotes in templo sab-
 batum violant, & sine crimine sunt? Di-
 co autem vobis, quia templo maior est
 hic. Si autem sciretis quid est: Misericor- *Osea 6. a*
 diã volo, & non sacrificium, nunquã con-
 demnassetis innocentes. Dominus enim
 est filius hominis, etiam sabbati. Et cum
 inde transisset, venit in synagogã eorum *Mar. 3. a*
 Et ecce homo manũ habẽs aridam: & in- *Luc. 6. b*
 terrogabãt eum dicẽtes: Si licet sabbatis
 curare? vt accusarent eum. Ipse autẽ dixit
 illis: Quis erit ex vobis homo qui ha-
 bet ouem vnã, & si ceciderit hæc sabb-
 tis in foueam, nonne tenebit, & leuabit
 eam? Quantò magis melior est homo
 oue? Itaque licet sabbatis benefacere.
 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
 Et extendit. Et restituta est sanitati, sicut
 altera. Exeuntes autẽ Pharisæi, consilium
 faciebãt aduersus eum, quomodo perde-
 rent

rent eum. Iesus autem sciens, secessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes, & præcepit eis, ne manifestū eū facerēt. Vt adimpleretur quod dictū est per Isaiam Prophetam dicētem: Ecce
Isa. 42. 6 puer meus, quem elegi, dilectus meus in quo bene cōplacuit animæ meæ. Ponam spiritū meū super eum, & iudiciū gentibus nuntiabit. Nō cōtendet, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis vocem eius: arundinē quassatā non cōfringeret, & linū fumigās nō extinguet, donec eiiciat ad victoriam iudicium, & in nomine eius gētes sperabūt. Tūc oblatus est ei demōniū habēs, cæcus & mutus, & curauit eū, ita vt loqueretur, & videret. Et stupebāt omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic est filius Dauid? Pharisei autem audientes, dixerunt: Hic non eiicit dæmones nisi in Beelzebub, principe dæmoniorū. Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnū diuisum contra se, desolabitur: & omnis ciuitas, vel domus diuisa cōtra se, nō stabit. Et si sathanas sathanā eiicit, aduersus se diuisus est, quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in Beelzebub eiicio dæmones, filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi, iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu Dei eiicio dæmo

*Sap. 9. d**Marc. 3. c**Luc. 11. b*

demones, igitur peruenit in vos regnum
 Dei. Aut quomodo potest quisquā intra-
 re in domum fortis, & vasa eius diripere,
 nisi prius alligauerit fortē, & tūc domū
 illius diripiet? Qui non est mecum, contra
 me est: & qui nō congregat mecum, spar-
 git. Ideo dico vobis, omne peccatum &
 blasphemia remittetur hominibus: spiri- *Mar. 9. d*
 tus autem blasphemia nō remittetur. Et *Luc. 12. b*
 quicumque dixerit verbū contra filiū ho-
 minis, remittetur ei: qui autem dixerit
 contra Spiritum sanctum, nō remittetur
 ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.
 Aut facite arborē bonā, & fructum eius *Luc. 8. g*
 bonum: aut facite arborē malā, & fructū
 eius malū: si quidē ex fructu arbor agno-
 scitur. Progenies viperarū, quomodo po-
 testis bona loqui, cū sitis mali? ex abun-
 dātia enim cordis os loquitur. Bonus ho-
 mo de bono thesauro profert bona: &
 malus homo de malo thesauro profert
 mala. Dico autem vobis, quoniam omne
 verbum otiosum, quod locuti fuerint ho-
 mines reddent rationem de eo in die iu-
 dicij. Ex verbis enim tuis iustificaberis, &
 ex verbis tuis condēnaberis. Tūc respon- *Luc. 11. d*
 derunt ei quidam de Scribis & Phariseis,
 dicētes: Magister, volumus à te signū vi-
 dere. Qui respondens ait illis: Generatio
 mala

Iona 3. a mala & adultera signū quærit, & signum
 nō dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophe-
 tæ. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti
 tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit
 filius hominis in corde terræ tribus die-
 bus, & tribus noctibus. Viri Niniuitæ
Iona 3. b surgent in iudicio cum generatione ista,
 & condemnabūt eam: quia pœnitentiam
2. Par. 9. a egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce
3. Re. 10. a plus quàm Ionas hīc. Regina austri sur-
 get in iudicio cum generatione ista, &
 condemnabit eam: quia venit à finibus
 terræ audire sapientiam Salomonis: &
 ecce plus quàm Salomō hīc. Cū autem
 immundus spiritus exierit ab homine,
 ambulat per loca arida, quærens requiē,
 & non inuenit. Tunc dicit: Reuertar in
 domum meam, vnde exiui. Et veniens in-
 uenit eam vacātem, scopis mundatam, &
 ornatam. Tunc vadit & assumit septem
 alios spiritus secum, nequiores se, & in-
 trantes habitant ibi, & sūt nouissima ho-
2. Pet. 2. d minis illius peiora prioribus. Sic erit &
 generationi huic pessimæ. Adhuc eo lo-
Mar. 3. d quente ad turbas, ecce mater eius, & fra-
Luc. 8. c tres stabant foris quærentes loqui ei. Di-
 xit autem ei quidam: Ecce mater tua, &
 fratres tui foris stant, quærentes te allo-
 qui. At ipse respondens dicenti sibi, ait:
 Quæ

Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, soror, & mater est.

Parabola diuersi generis.

CAPVT XIII.

A In illo die exiēs Iesus de domo, sedebat *Marc. 4. a.*
 Itecus mare. Et congregatæ sunt ad eū *Luc. 8. a.*
 tur

turbæ multæ : ita vt in nauiculam ascen-
dens, sederet: & omnis turba stabat in lit-
tore, & locutus est eis multa in parabo-
lis, dicens: Ecce exiit qui seminat semina-
re. Et dum seminât, quædã ceciderunt se-
cus viam, & venerunt volucres celi, & co-
mederunt ea. Alia autẽ ceciderunt in pe-
trosa, vbi nõ habebãt terrã multã, & con-
tinuò exorta sunt, quia non habebãt alti-
tudinem terræ: sole autem orto aestuaue-
runt: & quia non habebant radicẽ, arue-
runt. Alia autẽ ceciderunt in spinas, & cre-
uerunt spinæ, & suffocauerunt ea. Alia autẽ
cecidert in terrã bonã, & dabãt fructũ,
aliud centesimum, aliud sexagesimum,
aliud tricesimũ. Qui habet aures audien-
di audiat. Et accedẽtes discipuli dixerunt
ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui
respõdens, ait illis: Quia vobis datum est
nosse mysteria regni cælorũ, illis autem
non est datum. Qui enim habet, dabitur ^{B.}
ei, & abundabit: qui autem non habet, &
quod habet, auferetur ab eo. Ideo in pa-
rabolis loquor eis: quia videntes non vi-
dent, & audientes non audiunt, neq; intel-
ligunt. Vt adimpleatur in eis Prophetia
Isaiæ, dicentis: Auditu audietis, & non
intelligetis: & videntes videbitis, & non
videbitis. Incrassatũ est enim cor populi,
ha

Infr. 25.c

Isa. 6.c

Mat 5.c

huius, & auribus grauitè audierunt, &
 oculos suos clauferunt: nequãdo videant *Luc. 8. b*
 oculis, & auribus audiant: & corde intel- *Ican. 12. f*
 ligant, & conuertantur, & sanem eos. Ve- *Act. 28. f*
 stri autè beatì oculi, quia vident, & aures *Rem. 11. b*
 vestræ, quia audiunt. Amen quippe dico *Luc. 10. d*
 vobis, quia multi Prophetæ & iusti cupie-
 runt videre quæ videtis, & nõ viderunt: &
 audire quæ auditis, & non audierunt. vos
 ergo audite parabolam seminantis. Om- *Mar. 4. b*
 nis qui audit verbum regni, & non intel- *Luc. 8. b*
 ligit, venit malus, & rapit quod semina-
 tum est in corde eius: hic est qui secus
 viã seminatus est. Qui autè super petro-
 fa seminatus est: hic est, qui verbũ audit,
 & continuo cum gaudio accipit illud, nõ
 autem habet in se radicem, sed est tempo-
 ralis: facta autem tribulatione & persecu-
 tione propter verbũ, continuo scandaliza-
 tur. Qui autè seminatus est in spinis, hic
 est, qui verbũ Dei audit, & sollicitudo se-
 culi istius & fallacia diuitiarum suffocat
 verbũ & sine fructu efficitur. Qui verò in
 terram bonam seminatus est: hic est, qui
 audit verbũ, & intelligit, & fructũ affert:
 & facit aliud quidẽ centesimũ aliud au-
 tem sexagesimũ, aliud verò tricesimum.
 Aliam parabolam proposuit illis, dicens:
 Simile factum est regnũ cœlorũ homini
 d qui

qui seminavit bonum semē in agro suo: cum autē dormirent homines, venit inimicus eius, & superfeminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem crevisset herba, & fructū fecisset: tūc apparuerunt & zizania. Accedētes autē serui patrisfamilias dixerunt ei: Domine, nōne bonū semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligamus ea? Et ait: Non: ne fortē colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticū: Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tēpore messis, dicam messoribus: Colligite primū zizania & alligate ea in fasciculos ad cōburendū: triticū autē congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnū cœlorum grano sinapis, quod accipiēs homo, seminavit in agro suo: quod minimum quidē est omnibus seminibus, cum autem creverit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniāt, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptū mulier abscondit in farinae satis tribus, donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus.

Marc. 4. d

Luc. 13. d

Luc. 13. s

Marc. 4. d

Iesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis, vt impleretur quod dictum est per Prophetam, dicens: *Psal. 77. 8*
 » tem: Aperiā in parabolis os meum, eru
 » Et abo abscondita à constitutione mundi.
 Tunc dimissis turbis, venit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: Ager autem est mundus: bonum verò semen, hi sunt filij regni: Zizania autem, filij sunt nequam: Inimicus autē qui seminauit ea, est diabolus: Messis verò, consummatio seculi est: Messores autem, Angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi: mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebūt sicut sol in *Sap. 3. 6.*
 regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & pro gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quae habet, & emit agrum illum. Iterum simile

est regnum cœlorū homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eā. Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere pisciū congreganti: quā cū impleta esset, educentes, & secus litus sedentes elegerunt bonos in vasa, malos autē foras miserūt. Sic erit in cōsummatione seculi. Exhibunt Angeli, & separabūt malos de medio iustorū, & mittent eos in caminū ignis: ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc omnia? Dicūt ei: Etiam. Ait illis: Ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamiliās, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Et factum est cū cōsummasset Iesus parabolas istas, transiit inde. Et veniēs in patriā suā, docebat eos in synagōgis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & virtutes? Nōne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas? & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eō. Iesus autem dixit eis: Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in do-

Marc. 6. 4

Luc. 4. c

Ioan. 4. f

Ioan. 6. c

mo sua. Et non fecit ibi virtutes multas,
propter incredulitatem illorum.

Ioannis interitus, & aliquot miracula.

CAPVT XIII.

In illo tempore, audiuit Herodes te- *Marc. 6. 16*
trarcha famam Iesu, & ait pueris suis: *Luc. 9. 7*

Hic est Ioannes Baptista: ipse surrexit &
mortuis, & ideo virtutes operantur in eo.
Herodes enim tenuit Ioannem, & alliga-
uit eum, & posuit in carcerem propter *Marc. 6. c*
Herodiam uxorem fratris sui. Dicebat *Luc. 3. d*
d 3 enim

enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere, timuit populum; quia sicut Prophetam eum habebant. Die autem natalis Herodis, saltavit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa pramonita à matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex. Propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iussit dari. Misitque, & decollauit Ioannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco, & datum est puellæ, & illa attulit matri suæ. Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus eius, & sepelierunt illud: & venientes nuntiauerunt Iesu. Quod cum audisset Iesus, secessit inde in nauicula, in locum desertum seorsum: & cum audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam multam & misertus est eis, & curauit languidos eorum. Vespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præterit: dimitte turbas: vt euntes in castella, emant sibi escas. Iesus autem dixit eis: Non habent accesse ire: date illis vos manducare. Respon

Luc. 9. 17
 Marc. 8.
 d. 6
 Ioan. 6. 6

sponderunt ei: Non habemus hic, nisi
 quinque panes, & duos pisces. Qui ait
 eis: Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset
 turbam discumbere super fœnum,

acceptis quinque panibus, & duobus pi-
 scibus, aspiciens in cœlum, benedixit, &
 fregit, & dedit discipulis panes, discipuli
 autem turbis. Et manducaverunt omnes,
 & saturati sunt. Et tulerunt reliquias
 duodecim cophinos fragmentorum ple-
 nos. Manducantium autem fuit nume-
 ros.

d †

ros.

rus, quinque millia virorū, exceptis mulieribus, & paruulis. Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretū, donec dimitteret turbas. Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto, solus erat ibi: nauicula autem in medio mari iæstabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare. Et videntes eum super mare ambulantē, turbati sunt dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamauerunt. Statimque Iesus locutus est, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. Respondens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es, iube me ad te venire super aquas. At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquam vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum, timuit: & cū cœpisset mergi clamauit, dicens: Domine saluum me fac. Et continuo Iesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? Et cū ascendisset in nauiculam, cessauit ventus. Qui autem in nauicula erant, venerūt. & adorauerunt eum, dicentes: Verè filius Dei es. Et cū transfretassent, venerūt in terram

Marc. 6. c.

ram Genesar. Et cum cognouissent eum viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam: & obtulerunt ei omnes malè habentes: & rogabant eum, vt vel simbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salui facti sunt.

CAPVT XV.

A Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribæ & Pharisei, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas cum panem manducant. Ipse autem respondens, ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: *Marc. 7. 4 b*
 Honora patrem & matrem: &, Qui ma- *Exo. 20. c*
 ledixerit patri vel matri, morte moria- *Dent. 5. b*
 tur. Vos autem dicitis: Quicumque dixe- *Ephe. 6. a*
 rit patri vel matri: Munus quodcunque *Exo. 21. c*
 est ex me, tibi proderit: & non honori- *Leui. 20. d*
 ficabit patrem suum aut matrem suam: *Proverb. 20. e*
 & irritum fecistis mandatū Dei propter *Isaia 29.*
 traditionem vestram. Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Et conuocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & intelligite. Non *d s* quod

quod intrat in os, coinquinat hominem:
Marc. 7. c sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat
 hominem. Tunc accodētes discipuli eius
 dixerunt ei: Scis quia Pharisei, audito
 verbo hoc scandalizati sunt? At ille re-
Joan. 13. a spondens ait: Omnis plantatio, quam nō
Luc. 6. f plantravit Pater meus cælestis, eradica-
 bitur. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæ-
Marc. 8. c corum: cæcus autem si cæco ducatum
 præstet, ambo in foueā cadunt. Respon-
 dens autem Petrus, dixit ei: Ediffere no-
 bis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc
 & vos sine intellectu estis? Non intelligen-
 tis, quia omne quod in os intrat, in ven-
 trē vadit, & in secessum emittitur? Quæ
 autē procedunt de ore, de corde exeunt,
 & ea coinquināt hominē: de corde enim
 exeunt cogitationes malæ, homicidia,
 adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-
 monia, blasphemix: hæc sunt, quæ coin-
 quinant hominem. Non lotis autē mani-
 bus manducare, non coinquinat hominē.
Marc. 9. c Et egressus inde Iesus, secessit in partes
 Tyri, & Sidōnis. Et ecce mulier Cana-
 næa à finibus illis egressa clamavit dicēs
 ei: Miserere mei Domine fili David: filia
 mea malè à dæmonio vexatur. Qui non
 respondit ei verbum. Et accedentes di-
 scipuli eius, rogabant eum dicentes: Di-
 mitte

mitte eã, quia clamat post nos. Ipse autẽ
 respondens ait: Non sum missus, nisi ad
 oues, quæ perierunt domus Israël. At illa
 vênit, & adorauit eum, dicẽs: Domine, ad-
 iuuua me. Qui respondẽs, ait: Nõ est bonũ
 fumere panẽ filiorũ, & mittere canibus.
 At illa dixit: Etiã Domine: nam & catelli
 edunt de micis, quæ cadunt de mensa do-
 minorum suorũ. Tunc respondens Iesus
 ait illi: O mulier, magna est fides tua!
 fiat tibi sicut vis, Et sanata est filia eius ex
 illa hora. Et cùm transisset inde Iesus, *Marc. 7. a*
 vênit secus mare Galilææ: & ascendens
 in montem, sedebat ibi. Et accesserunt ad
 eum turbæ multæ habentes secum mu-
 tos, cæcos, claudos, debiles, & alios mul-
 tos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & *Isaia 35. b*
 curauit eos, ita vt turbæ mirarentur, vi-
 dentes mutos loquentes, claudos ambu-
 lantes, cæcos videntes, & magnificabant
 Deum Israël. Iesus autem conuocatis di-
 scipulis suis, dixit: Misereor turbæ, quia *Marc. 8. a*
 triduò iam perseuerant mecum, & non
 habent quod manducent: & dimittere
 eos ieiunos nolo, ne deficient in via. Et
 dicunt ei discipuli: Vnde ergo nobis in
 deserto panes tantq̃s, vt saturemus tur-
 bam tantam? Et ait illis Iesus: Quor ha-
 betis panes? At illi dixerunt: Septem, &
 paucos

paucos pisciculos. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres. Et dimissa turba, ascendit in nauiculam, & venit in fines Magedam.

Pharisæis signum caeleste negatur, discipulorumque de Christo opinio.

CAPVT XVI.

Mar. 8. b
Luc. 12. 5 **E**T accesserunt ad eum Pharisei & Sadducei tentantes, & rogauerunt eum, ut signum de caelo ostenderet eis. At ille respondens, ait illis: Facto vespere, dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim caelum. Et mane: Hodie tempestas: rutilat enim triste caelum. Faciem ergo caeli diiudicare nostis: signa autem temporum non potestis? Generatio mala & adultera signum quaerit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionaë prophetae. Et relictis illis, abiit. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

Zona. 3. 4 **Q**ui dixit illis, Intuemini, & cauetè a fermento Phariseorum, & Sadduceorum.

At

At illi cogitabant inter se, dicentes: Quia
Bpanes non accepimus. Sciens autem Ie-
 sus, dixit: Quid cogitatis inter vos mo-
 dicae fidei, quia panes non habetis? Non-
 dum intelligitis, neque recordamini quin-
 que panum, & quinque millium homi-
 num, & quot cophinos sumpstis? neque
 septem panum & quatuor millium homi-
 num, & quot sportas sumpstis? Quare
 non intelligitis, quia non de pane dixi
 vobis: Cauete à fermento Pharisaorum
 & Sadducaeorum? Tunc intellexerunt,
 quia non dixerit cauendum à fermento
 panum, sed à doctrina Pharisaorum, &
 Sadducaeorum. Venit autem Iesus in par-
 tes Caesareae Philippi: & interrogabat di-
 scipulos suos, dicens: Quem dicunt ho-
 mines esse filium hominis? At illi dixe-
 runt: Alij Ioanem Baptistam, alij autem
 Eliam, alij verò Ieremiam, aut vnum ex
CProphetis, Dicit illis Iesus: Vos autem
 quem me esse dicitis? Respondens Si-
 mon Petrus, dixit: Tu es Christus filius *Ioan. 6. g*
 Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit
 ei: Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro
 & sanguis non reuelauit tibi, sed pater
 meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi,
 quia tu es Petrus, & super hanc petram
 aedificabo ecclesiam meam, & portae in-
 feri

*Marc. 8. c**Luc. 9. c*

feri non praualebunt aduersus eā. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super terrā, erit ligatū & in cælis: & quodcumque solueris super terrā, erit solutum & in cælis. Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus. Exinde cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymā, & multa pati à Senioribus, & Scribis, & Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere. Et assumens eū Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro: Vade post me Satana: scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominū. Tunc Iesus dixit discipu

Sap. 10 d lis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suā, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eā: qui autem perdiderit animam suā propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucreretur, animæ verò suæ detrimentū patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum Angelis suis, & nūc reddet vnicuique secundum opera eius.

Amen

Amen dico vobis, sunt quidam de hīs
stantibus, qui non gustabunt mortem,
donec videant filium hominis veniētem
in regno suo.

*Jesus transfiguratur, lunaticum curat, & velligal
soluit.*

CAP. XVII.

ET post dies sex, assumpsit Iesus Pe- *Marc. 9. 2.*
trū, & Iacobū, & Ioannē fratrem eius, *Luc. 9. 4.*
& duxit illōs in montem excelsum seor-
sum, & transfiguratus est ante eos. Et re-
splenduit facies eius sicut sol: vestimenta
autem

autē eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerūt illis Moyses & Elias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Dñe, bonum est nos hīc esse: si vis faciamus hīc tria tabernacula: tibi vnum, & Moyse vnum, & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacuj: ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciē suā, & timuerūt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Leuātes autē oculos suos, neminē viderūt, nisi solum Iesum. Et descendētibz illis de monte, præcepit illis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionē, donec filius hominis à mortuis resurgat. Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Quid ergo Scribæ dicūt, q̄ Eliam oporteat primū venire? At ille respondens, ait eis: Elias quidē venturus est, & restituet omnia: dico autē vobis, q̄a Elias iā venit, & nō cognouerūt eum, sed fecerūt in eo quæcūque voluerūt. Sic & filius hominis passurus est ab eis. Tūc intellexerūt discipuli, quia de Ioanne Baptista dixisset eis. Et cū venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicens:

2. Pet. 1. d

Mar. 9. b

Mat. 4. b

Mar. 9. c

Luc. 9. c

cēs: Domine, miserere filio meo; quia lu-
 naticus est, & malè patitur: nā sæpe cadit
 in ignem; & crebrò in aquam: & obtuli
 eum discipulis tuis, & non potuerunt cu-
 rare eum. Respondens autem Iesus ait:
 O generatio incredula, & peruersa, quo-
 usque ero vobiscum? usque quo patiar
 vos? Afferte huc illum ad me. Et incre-
 pauit illum Iesus: & exiit ab eo dæmo-
 nium, & curatus est puer ex illa hora.
 Tunc accesserunt discipuli ad Iesum se-
 cretò, & dixerunt: Quare nos non potui-
 mus eiicere illum? Dixit illis Iesus: Pro-
 pter incredulitatē vestram. Amen quip- *Luc. 17. b*
 pe dico vobis, si habueritis fidem sicut
 granum sinapis: dicetis monti huic: transi
 hinc illuc: & transibit, & nihil impossibi-
 le erit vobis. Hoc autem genus non eiici-
 D tur, nisi per orationem & ieiunium. Con- *Mar. 9. c*
 uersantibus autē eis in Galilæa, dixit il- *Luc. 9. c*
 lis Iesus: Filius hominis tradendus est in
 manus hominum: & occident eum, & ter-
 tia die resurget. Et contristati sunt vehe-
 mēter. Et cū venissent Capharnaū, acces-
 serunt qui didrachma accipiebant, ad Pe-
 trū, & dixerunt ei: Magister vester nō sol-
 uit didrachma? Ait: Etiam. Et cū intras-
 set in domum, præuenit eum Iesus, di-
 cēs: Quid tibi videtur Simō? reges terræ
 e à qui

à quibus accipiunt tributum, vel cēsum?
 à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab
 alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt
 filij. Vt autem non scandalizemus eos,
 vade ad mare, & mitte hamum: & eum
 piscem, qui primus ascenderit, tolle, &
 aperto ore eius, inuenies statērem: illum
 sumens, da eis pro me, & te.

*Docet Christus humilitatem, vitare scandalum,
 & quomodo peccans arguendus.*

CAP. XVIII.

Marc. 9. c **I**N illa hora accesserunt discipuli ad Ie-
Luc. 9. f sum, dicentes: Quis putas maior est in
 regno cælorum? Et aduocans Iesus paru-
 uulum, statuit eum in medio eorum, &
 dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fue-
 ritis, & efficiamini, sicut paruuli: non in-
 trabitis in regnum cælorum. Quicun-
 que ergo humiliauerit se, sicut paru-
Mar. 9. f ulus iste, hic est maior in regno cælorum.
Luc. 7. a Et qui susceperit vnum paruulum talem
 in nomine meo, me suscipit: qui autem
 scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui
 in me credunt, expedit ei vt suspendatur
 mola asinaria in collo eius, & demerga-
 tur in profūdū maris. Væ mundo à scanda-
Supr. 5. a la. veruntamen væ homini illi, per quem
Mar. 5. g scandalum venit. Si autem manus tua vel
 pes

pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debile vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternū. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abste. bonum tibi est vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnaris vnum ex his pusillis: dico enim vobis quia Angeli eorum in cælis semper vident faciē patris mei, qui in cælis est. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis nōne relinquit nonagintanouem in montibus, & vadit quærere eam, quæ errauit? & si contigerit, vt inueniat eam: Amen dico vobis quia gaudet super eam magis, quam super nonagintanouem, quæ non errauerunt. Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cælis est, vt peccat vnus de pusillis istis. Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eū inter te & ipsum solū: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te nō audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum, vel triū testium, stet omne verbum,

*Luc. 19. b**Luc. 15. a**Luc 17. a**Leu. 19. b**Ecc. 19. b**Iac. 5. d**Deut. 19. b**2. Cor. 13. a**Heb 10. c**Ioan 8. c**Ioan. 20. f*

Quòd si non audierit eos, dic ecclesiæ: si
 autem ecclesiam non audierit, sit tibi si-
 cut Ethnicus & publicanus. Amen dico ^C
 vobis, quæcunque alligaueritis super ter-
 ram, erunt ligata & in cælo: & quæcun-
 que solueritis super terram, erunt solu-
 ta & cælo. Iterum dico vobis, quia si
 duo ex vobis consenserint super terram,
 de omni re quamcunque petierint, fiet il-
 lis à patre meo, qui in cælis est. Vbi enim
 sunt duo vel tres congregati in nomine
 meo, ibi sum in medio eorum. Tunc ac-
 cedens Petrus ad eum, dixit: Domine,
 quoties peccabit in me frater meus, &
 dimittam ei? vsq; septies? Dixit illi Iesus,
 Non dico tibi vsque septies: sed vsque se-
 ptuagies septies. Ideo assimilatum est re-
 gnum cælorum homini regi, qui voluit
 rationem ponere cum seruis suis. Et cùm
 cœpisset rationem ponere, oblatuſ est ei
 vnus qui debebat ei decem millia talen-
 ta. Cùm autem non haberet vnde redde-
 ret, iussit eum dominus eius venunda-
 ri, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ
 habebat, & reddi. Procidens autem ser-
 uus ille, orabat eum, dicens: Patientiam
 habe in me, & omnia reddam tibi. Miser-
 tus autem dominus serui illius, dimisit
 eum, & debitũ dimisit ei. Egressus autem
 ser

seruus ille, inuenit vnum de conseruis
 suis, qui debebat ei centum denarios: &
 tenens suffocabat eum dicens: Redde
 quod debes. Et procidens conseruus eius,
 rogabat eum, dicens: Patientiam ha-
 be in me, & omnia reddam tibi. Ille au-
 tem noluit, sed abiit: & misit eum in car-
 cerem, donec redderet debitum. Viden-
 tes autem conserui eius quæ fiebant, con-
 tristati sunt valde, & venerunt, & narra-
 uerunt domino suo omnia quæ facta fue-
 rant. Tunc vocauit illum dominus suus,
 & ait illi: Serue nequam omne debitum
 dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne
 ergo oportuit & te misereri conserui tui,
 sicut & ego tui misertus sum? Et iratus
 dominus eius tradidit eum tormentibus
 quoadusque redderet ei vniuersum de-
 bitum. Sic & pater meus caelestis faciet
 vobis, si non remiseritis vnusquisque fra-
 tri suo de cordibus vestris.

*Uxor non dimittenda, mandata Dei obseruanda,
 & diuitia spernenda.* CAP. XIX.

A ET factum est, cum consummasset Ie-
 sus sermones istos, migravit à Gali-
 laea, & venit in fines Iudææ trans Iorda-
 nem: & secutæ sunt eum turbæ multæ, &
 curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum Pha-
 risæi tentantes eum, & dicentes: Si licet
 e 3 homini

Mar. 10. a

homini dimittere vxorem suam quacum-
Gen. 1. d que ex causa? Qui respondens, ait eis:
Gen. 2. d Non legistis, quia qui fecit hominem ab
Ephes. 5. g initio, masculum & foeminam fecit eos?
1. Cor. 6. d & dixit: Propter hoc dimittet homo pa-
 trem & matrem, & adhærebit vxori suæ:
 & erunt duo in carne vna. Itaque iam
 non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo
 Deus coniunxit, homo non separer. Di-
 cunt illi: Quid ergo Moyses mandauit
 dari libellum repudij, & dimittere? Ait
Deu. 24. a illis: Quoniam Moyses ad duritiam cor-
Supr. 5. c dis vestri permisit vobis dimittere vx-
Mar. 10. b res vestras: ab initio autem non fuit sic.
Luc. 16. d Dico autem vobis, quia quicumque di-
1. Cor. 7. b miserit vxorem suam, nisi ob fornicatio-
 nem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui
 dimissam duxerit, mœchatur. Dicunt ei
 discipuli eius: Si ita est causa hominis cū
 vxore, non expedit nubere: Qui dixit il-
 lis: Non omnes capiūt verbum istud, sed
 quibus datū est. Sūt enim eunuchi, qui de
 matris utero sic nati sunt: & sunt eunu-
 chi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt
 eunuchi, qui seipsos castrauerunt, propter
Marc. 10. b regnum cælorum. Qui potest capere, ca-
Luc. 18. e piat. Tunc oblatis sunt ei paruuli, vt ma-
 nus eis imponeret, & oraret. Discipuli
 autem increpabāt eos. Iesus verò ait eis:
 Sini

Sinite paruulos, & nolite eos prohibere
 ad me venire: talium est enim regnū ce-
 lorum. Et cū imposuisset eis manus,
 abiit inde. Et ecce vnus accedens ait illi:
 Magister bone, quid boni faciam, vt ha- *Marc. 10. b*
 beam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid *Luc. 18. d*
 me interrogas de bono? Vnus est bonus
 Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ser-
 uata mandata. Dicit illi: Quæ? Iesus autem
 dixit: Non homicidium facies? Non adul-
 terabis: Non facies furtum: Non falsum
 testimonium dices: Honora patrem tuū,
 & matrem tuam. Diliges proximū tuum
 sicut teipsum. Dicit illi adolescens: Om-
 nia hæc custodiui à inuentute mea: quid
 adhuc mihi deest? Ait illi Iesus: Si vis
 perfectus esse, vade, vende omnia, quæ
 habes, & da pauperibus, & habebis the-
 saurum in cælo: & veni, sequere me.
 Cū audisset autem adolescens verbum,
 abiit tristis: erat enim habēs multas pos-
 sessiones. Iesus autem dixit discipulis
 suis: Amen dico vobis, quia diues diffi-
 cile intrabit in regnum cælorum. Et ite-
 rum dico vobis, facilius est camelum
 per foramen acus transire, quàm diuitē
 intrare in regnum cælorum. Auditis au-
 tem his, discipuli mirabantur valde dicē-
 tes: Quis ergo poterit saluus esse? Aspi-
 cians

ciens autem Iesus, dixit illis, Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centupulsi accipiet & vitam æternam possidebit. Multi autem erunt primi, nouissimi: & nouissimi primi.

Marc. 10. d
Luc. 13 f

Matris filiorum Zebedai petitio.

C A P. X X

Simile est regnum caelorum homini patri familiars, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam: & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, & nonam

nonam horam: & fecit similiter. Circa
 undecimam verò exiit, & inuenit alios
 stantes, & dixit illis: Quid hîc statis tota
 die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos con-
 duxit. Dicit illis: Ite & vos in veniam
 meam. Cum sero autem factum esset, di-
 cit dominus vineæ procuratori suo: Vo-
 ca operarios: & redde illis mercedem, in-
 cipiens à nouissimis vsque ad primos.
 Cum venissent ergo qui circa undecimã
 B horam venerant, acceperunt singulos
 denarios. Venientes autem & primi, ar-
 bitrati sunt quòd plus essent accepturi:
 acceperunt autem & ipsi singulos dena-
 rios. Et accipientes murmurabãt aduer-
 sus patrem familiãs, dicentes: Hi nouis-
 simi vna hora fecerunt: & pares illos no-
 bis fecisti, qui portauimus pondus diei,
 & aestus? At ille respondens vni eorum,
 dixit, Amice, nõ facio tibi iniuriam: nõn-
 ne ex denario conuenisti mecum? Tolle
 quod tuum est, & vade: volo autem &
 huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non
 licet mihi, quod volo facere? an oculus
 tuus nequã est, quia ego bonus sum? Sic
 erunt nouissimi primi: & primi nouissi- *Su. 19*
 mi: multi enim sunt vocati, pauci verò *Ma*
 e electi. Et ascendens Iesus Ierosolymam, *Lu*
 assumpsit duodecim discipulos secreto, *M*
 e 5 & ait *Lu*

& ait illis: Ecce ascendimus Hierosoly-
 mam, & filius hominis tradetur princi-
 pibus sacerdotum, & scribis: & condem-
 nabunt eum morte, & tradent eum gen-
 tibus ad illudendum, & flagellandum, &
Mar. 10. c. crucifigendum: & tertia die resurget.
 Tunc accessit ad eum mater filiorum Ze-
 bedæi cum filiis suis, adorans, & petens
 aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis?
 Ait illi: Dic ut sedent hi duo filij mei,
 vnus ad dexteram tuam, & vnus ad fini-
 stram in regno tuo. Respondens autem
 Iesus dixit: Nescitis quid petatis. Pote-
 stis bibere calicem, quem ego bibiturus
 sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Ca-
 licem quidem meum bibetis: sedere au-
 tem ad dexteram meam, & sinistram, non
 est meum dare vobis, sed quibus pa-
 ratum est à patre meo. Et audientes de-
 cem, indignati sunt de duobus fratri-
Mar. 10. g. bus. Iesus autem vocauit eos ad se, &
Luc. 22. c. ait: Scitis quia principes gentium domi-
 nantur eorum: & qui maiores sunt, pote-
 statem exercent in eos. Non ita erit in-
 ter vos, sed quicumque voluerit inter vos
 maior fieri, sit vester minister: & qui vo-
 luerit inter vos primus esse, erit vester
 seruus: sicut filius hominis non venit mi-
 nistrari, sed ministrare, & dare animam
 suam

suam in redemptionem pro multis. Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa: & ecce duo cæci sedentes secus viam audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes: Domine, miserere nostri, fili Dauid. Turba autem increpabat eos, vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri: fili Dauid. Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt: & secuti sunt eum.

Venit Iesus in asino Ierusalem, & eiecit de templo ementes & vendentes.

CAP. XXI.

A ET cùm appropinquassent Hierosolymis, & venissent Bethphage ad montem Oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi, & si quis vobis aliquid dixerit, dicite: quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc autem factum est, vt adimpleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Dicite filia: Siō: Ecce rex tuus venit tibi

sup

Isa. 6

Zac. 9. b
Ioan. 12. b
discipuli mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Euntes autē di-

discipuli fecerunt sicut praecepit illis Iesus. Et adduxerunt asinā, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eū desuper sedere fecerūt. Plurima autē turba strauerūt vestimenta sua in via: alij autē caedebant ramos de arboribus, & sternerant in via. Turbae autem quae praece-
debant, & quae sequebātur, clamabant dicentes: Hosanna filio Dauid: benedictus
qui

B qui venit in nomine domini, Hosanna in *Psal. 117.*
 altissimis. Et cū intrasset Hierosolymā,
 cōmota est vniuersa ciuitas, dicens: *Mar. 11. b*
 Quis est hic? Populi autem dicebant: *Luc. 19. g*
 Hic est Iesus propheta à Nazareth Galilææ. Et
 intrauit Iesus in tēplum Dei: & eiiciebat
 omnes vendentes, & ementes in templo,
 & mensas nummulariorum & cathedras
 vendētium columbas euerit, & dicit eis:
 Scriptum est, Domus mea, domus oratio- *Isai. 56. c*
 nis vocabitur: vos autē fecistis illam spe- *Iere. 7. b*
 luncam latronum. Et accesserunt ad eum
 cæci, & claudi in templo: & sanauit eos.
 Videntes autem principes sacerdotum, &
 Scribæ, mirabilia quæ fecit, & pueros
 clamantes in tēplo, & dicentes: Hosanna
 filio Dauid: indignati sunt, & dixerunt ei:
 Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit
 eis: Vtique. Nunquā legistis: Quia ex ore *Psal. 8. b*
 infantium & lactētium perfecisti laudē? *Mat. 21. b*
 Et relictis illis abiit foras extra ciuitatē
 in Bethaniam: ibique māstr. Manē autem
 reuertens in ciuitatem, esuriit. Et videns
 fici arborem vnā secus viam, venit ad
 eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tan-
 tum, & ait illi: Nunquam ex tē fru-
 ctus nascatur in sempiternum. Et arefa- *Mat. 21. c*
 cta est contrinud ficulnea. Et videntes di-
 scipuli, mirati sunt dicentes: Quomodo
 con

continuò aruit? Respondens autem Ie-
 sus, ait eis: Amen dico vobis, si habueri-
Sap. 7. a tis fidem, & non habitaaueritis, non solum
 de ficulnea facietis: sed & si monti huic
 dixeritis, Tolle, & iacta te in mare: fiet.
 Et omnia quæcunq; petieritis in oratio- **C**
Marc. 11. d ne credentes, accipietis. Et cum venisset
Luc. 20. a in templum, accesserunt ad eum docen-
 tem, principes sacerdotū & seniores po-
 puli dicentes: In qua potestate hæc facis?
 & quis tibi dedit hanc potestatem? Respon-
 dens autem Iesus, dixit eis: Interrogabo
 vos & ego vnum sermonem: quem si di-
 xeritis mihi, & ego vobis dicam in qua
 potestate hæc facio. Baptismus Ioannis
 vnde erat, è cælo, an ex omnibus? At
 illi cogitabant inter se, dicentes: Si dixe-
 rimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo
 non credidistis illi? Si autem dixerimus,
 ex hominibus: timemus turbam: omnes
 enim habent Ioannem sicut prophetam.
 Et respondentes Iesu dixerunt: Nesci-
 mus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vo-
Sap. 4. a bis, in qua potestate hæc facio. Quid au-
 tem vobis videtur? Homo quidam ha-
 bebat duos filios: & accedens ad primum
 dixit: Filii, vade: hodie operare in vinea
3. 11. 125 mea. Ille autem respondens, ait: Nolo.
 Postea autem poenitentia motus, abiit.
 Acce

Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait, Eo Domine. Et non iuit. **Quis** ex duobus fecit voluntatem patris: Dicunt ei: Primus, Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices, præcedent vos in regno Dei. Venit enim ad vos Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes, nec pœnitentiam habuistis postea, vt crederetis ei. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregre profectus est. Cùm autem tempus fructuũ appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. Et agricolæ apprehẽsis seruis eius, alium cæciderunt, alium occiderũt, alium verò lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus: & fecerunt illis similiter. Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum. Agricolaẽ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et apprehẽsum eum, eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Cùm ergo

venc

*Mar. 12. 6**Luc. 20. 6**Isa. 5. 4**Ierc. 2. 2*

venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos male perdet, & vineam suã locabit altis agricolis, qui reddet ei fructum temporibus suis. Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum, confringeretur: super quem verò ceciderit, conteret eum. Et cum audissent principes sacerdotum, & Pharisei parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret. Et querentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

Parabola nuptiarum, census dandus Casari, & resurrectio probatur mortuorum.

C A P. X X I I.

Luc. 14. d
Apoc. 19. b **E**T respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis dicens: Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicitate inuitatis, Ecce pradium meum parauit, tauri mei, & artilia occisa sunt, & omnia

pa

parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni: ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inueneritis, uocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intrauit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati pauci vero electi. Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt, ut caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodiani, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim re-

spicis personam hominum, dic ergo nobis, quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, & primus uxore ducta defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus & tertius, usque ad septimum. Nouissimè autem omnium & mulier defuncta est. In resurrectione ergo, cuius erit de septem, vxor? omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis nesciètes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in celo. De resurrectione autem

mor

Rom. 13. c

Mar. 12. b

Luc. 20. d

Mat. 23. b

Deut. 25. b

mortuorum non legistis, quod dictum est à
 Deo, dicente vobis: Ego sum Deus Abra- *Exod. 3. b*
 ham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non
 est Deus mortuorum, sed viuentium. Et
 audientes turbæ, mirabantur in doctrina *Marc. 12. c*
 eius. Pharisei autem audiētes, quod silen- *Luc. 20. c*
 tium imposuisset Sadducæis, cōuenerunt
 in vnum: & interrogauit eum vnus ex eis
 legis doctor, tentās eum: Magister, quod
 est mandatum magnum in lege? Ait illi
 Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex *Deut. 6. a*
 toto corde tuo, & in tota anima tua, & in
 tota mente tua. Hoc est maximum, & pri-
 mum mandatum. Secundū autem simile
 est huic, Diliges proximum tuum sicut *Leuit. 19. d*
 teipsum. In his duobus mandatis vni- *Mar. 12. c*
 uersa lex pendet, & propheta. Congre-
 gatis autem Phariseis interrogauit eos
 Iesus dicens: Quid vobis videretur de Chri- *Marc. 12. d*
 sto? Cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait *Luc. 20. d*
 illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu
 vocat eum dominum? dicēs: Dixit Domi- *Psal. 109. a*
 nus Domino meo, sede à dextris meis,
 Donec ponam inimicos tuos scabellum
 pedum tuorū. Si ergo Dauid vocat eum
 dominum, quomodo filius eius est? Et
 nemo poterat ei respondere verbum: ne-
 que ausus fuit quisquam ex illa die eum
 amplius interrogare.

Pharisaorum hypocrisim execratur.

CAPVT XXIII.

TVnc Iesus locutus est ad turbas, & B
ad discipulos suos, dicens: Super ca-
thedram Moysi sederunt Scribæ & Pha-
risæi. Omnia ergo quæcunque dixerint
vobis, seruate & facite: secundum opera
verò eorum nolite facere: dicunt enim,
Luc. 11. g & non faciunt. Alligant autem onera gra-
uia, & importabilia, & imponunt in hu-
Marc. 11. d meros hominũ: digito autem suo volunt
Luc. 11. f ea mouere. Omnia verò opera sua faciunt,
& 20. g vt videantur ab hominibus, dilatant enim
phylacteria sua, & magnificant fimbrias.
Amant autem primos recubitus in cœ-
nis, & primas cathedras in synagogis, &
salutationes in foro, & vocari ab homi-
nibus rabbi. Vos autem nolite vocari rab-
Iacob. 1. a bi. Vnus est enim magister vester, omnes
autem vos fratres estis. Et patrem nolite vo-
care vobis super terram: vnus est enim pa-
ter vester, qui in cælis est. Nec vocemini B
Luc. 14. c magistri: quia magister vester vnus est
& 18. c Christus. Qui maior est vestrum erit mini-
ster vester. Qui autem se exaltauerit, humi-
liabitur: & qui se humiliauerit, exaltabi-
tur. Væ autem vobis Scribæ & Pharisei
hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum
ante homines: vos enim non intratis, nec
intro

introeūtes finitis intrare. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarū, oratione longa orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocritæ: quia circumcitis mare & aridam, ut faciatis vnum profelytam: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templū, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debitor est. Stulti & cæci, quid enim maius est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et quicumque iurauerit in altari, nihil est: quicumque autem iurauerit in dono, quod est super illud, debet. Cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum? Quis ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus quæ super illud sunt: & quicumque iurauerit in templo, iurat in illo, & in eo qui habitat in ipso: & qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocritæ: quia decimatis mentham, & anethum, & cuminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium & misericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci, ex colan-

Marc 12. d
Luc. 20. g

Luc. 11. f

tes culicem, camelum autem glutien-
 tes. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocri-
 tæ: quia mundatis quod de foris est cali-
 cis, & paropfidis: intus autem pleni estis
 rapina, & immunditia. Pharifæe cæce,
 munda prius quod intus est calicis, & pa-
 ropfidis: vt fiat & id. quod de foris est, mû-
 dum. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypo-
 critæ: quia fimiles estis sepulchris deal-
 batis, quæ à foris parent hominibus spe-
 ciosas: intus verò plena sunt ossibus mor-
 tuorum, & omni spurcitia: sic & vos, à fo-
 ris quidem paretis hominibus iusti: intus
 autem pleni estis hypocriti, & iniquita-
 te. Væ vobis Scribæ & Pharifæi hypocri-
 tæ, quia ædificatis sepulchra propheta-
 rum, & ornatis monumenta iustorum,
 & dicitis: Si fuiffemus in diebus patrum
 noftrorum, non effemus socij eorum in
 fanguine prophetarum. Itaque testimo-
 nio estis vobismetipfis, quia filij estis eo-
 rum qui prophetas occiderunt. Et vos
 implete mensuram patrum veftrorum.
 Serpentes, genimina viperarum: quomo-
 do fugietis à iudicio gehennæ? Ideo di-
 co vobis: Ecce ego mitto ad vos prophe-
 tas, & fapientes, & fcribas: & ex illis oc-
 cidetis, & crucifigetis, & ex eis flagel-
 labitis in fynagógis veftris, & perfe-
 quemini

quemini de ciuitate in ciuitatem: vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ, filij Barachiz, quem occidistis inter templū & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. Ierusalem, Ierusalem, que occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Mundi consummationem multa mala præcurrent.

CAPVT XXIIII.

AET egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserūt discipuli eius, vt ostenderent ei ædificationes templi. Iple autem respondēs, dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. Sedente autē eo super montē oliueti, accesserūt ad eū discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signū aduentus tui, & consummationis seculi? Respondens Iesus, dixit eis: Videte,

Gen. 4. b
Hebr. 11. a
2. Paralip.
24. f
Luc. 17. g
4. Esdr. 1.

Mar. 13. a
Luc. 21. b

Luc. 19. g

Ephes. 5. b
Colos. 2. d

ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: & multos seducent: audituri enim estis praelia & opiniones praeliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiæ, & fames, & terræ motus per loca: hæc autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos. & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem. Et multi pseudo prophetae surgent, & seducent multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum: qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.

Væ au

Ioan. 15. c
& 16. a
Sap. 10. c

Mat. 13. d
Luc. 12. d
Dan. 9. g

Væ autem prægnantibus, & nutriētibus
 in illis diebus. Orate autem vt non fiat *Marc. 13. e*
 fuga vestra in hyeme, vel sabbato: erit *Luc. 17. c*
 enim tunc tribulatio magna, qualis non
 fuit ab initio mundi vsque modò, neque
 fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non
 fieret salua omnis caro: sed propter ele-
 ctos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis
 vobis dixerit: Ecce hîc est Christus, aut
 illic, nolite credere: surgent enim pseu-
 dochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt
 signa magna, & prodigia, ita vt in erro-
 rem inducantur, si fieri potest, etiam ele-
 cti. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint
 vobis, Ecce in deserto est, nolite exire:
 ecce in penetralibus, nolite credere. Si-
 cut enim fulgur exit ab Oriente: & pa-
 ret vsque in Occidentem: ita erit & ad-
 euentus filij hominis. Vbicunque fuerit *Marc. 13. c*
 corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. *Luc. 21. c*
 Statim autem post tribulationem die-
 rum illorum sol obscurabitur, & luna *Ezec. 32. b*
 non dabit lumen suum, & stellæ cadent *Isaia 13. b*
 de cælo, & virtutes cælorum commoue-
 buntur: & tunc parebit signum filij ho-
 minis in cælo, & tunc plangent omnes *Ioel 3. c*
 tribus terræ, & videbunt filium hominis *Apoc. 1. b*
 venientem in nubibus cæli cum virtute
 multa & maiestate. Et mittet Angelos
 suos

suos cum tuba & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam, cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata: scitis quia propè est æstas: ita & vos, cum videritis hæc omnia, sci-

Marc. 13. d tote, quia propè est in ianuis. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec hæc omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non præteribunt. De die autem illa, & hora,

Luc. 17. f nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi so-

Gen. 7. b lus pater. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & aduentus filij hominis. sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes vsque ad eum diem, quo intrauit

Noë in arcam, & nō cognouerunt, donec

Luc. 17. g venit diluuium, & tulit omnes: ita erit &

aduentus filij hominis. Tunc duo erunt

in agro: vnus assumetur, & vnus relin-

quetur: duæ molentes in mola: vna assu-

metur, & vna relinquetur: duo in lecto,

vnus assumetur, & vnus relinquetur. Vi-

M. 13. d gilate ergo, quia nescitis qua hora Do-

Luc. 12. c minus vester vēturus sit. Illud autē scitote,

quoniā si sciret pater familiās qua ho-

ra fur vēturus esset, vigileret vtique, & non

sineret

fineret perfodi domum suam. Ideo & vos
 estote parati: quia qua nescitis hora filius
 hominis venturus est. *Luc. 12. e* Quis putas est fi-
 delis seruus & prudens, quem constituit
 Dominus suus super familiam suam, vt det
 illis cibum in tempore? *Apoc. 15. e* Beatus ille ser-
 uus, quem cum venerit Dominus eius,
 inuenerit sic facientem. Amen dico vo-
 bis, quoniam super omnia bona sua con-
 stituet eum. Si autem dixerit malus ser-
 uus ille in corde suo: Moram facit Domi-
 nus meus venire: & coeperit percutere
 conseruos suos: man lucet autem & bibat
 cum ebriosis, veniet Dominus serui il-
 lius in die qua non sperat, & hora qua igno-
 rat, & diuidet eum, partemque eius po-
 net cum hypocritis. Illic erit fletus & stri-
 dor dentium.

Seueritas futuri iudicij per parabolas indicatur.

CAPVT XXV.

A Tunc simile erit regnum celorum de-
 cem virginibus: quae accipientes lam-
 pades suas, exierunt obviam sponso. Quin-
 que autem ex eis erant fatuae, & quinque pru-
 dentes; sed quinque fatuae, acceptis lam-
 padibus non sumpserunt oleum secum:
 prudentes vero acceperunt oleum in va-
 sis suis cum lampadibus. Moram autem
 faciente sponso, dormitauerunt omnes,
 ac dor

ac dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes vir-

gines illæ, & ornauerunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ paratæ erant, intra-

uerunt

nerunt cum eo ad nuptias, & clausa est
 ianua. Nouissimè verò veniūt & reliquæ
 virgines dicentes: Domine domine, aperi
 nobis. At ille respondens ait: Amen di
 co vobis, nescio vos. Vigilate itaque:
 quia nescitis diem, neque horam. Sicut
 enim homo peregrè proficiscens, voca- *Luc. 19. b*
 uit seruos suos, & tradidit illis bona sua.
 Et vni dedit quinque talenta, alij autem
 duo, alij verò vnum, vnicuique secūdam
 propriam virtutem: & profectus est sta
 tim. Abiit autem qui quinque talenta ac
 ceperat, & operatus est in eis, & lucratus
 est alia quinque. Similiter & qui duo ac
 ceperat, lucratus est alia duo. Qui autem
 vnum acceperat: abiens, fodit in terram,
 & abscondit pecuniā domini sui. Post mul
 tum verò tēporis venit dominus seruorū
 illorū, & posuit rationē cū eis. Et accedēs
 qui quinque talēta acceperat, obtulit alia
 quinque talēta, dicēs, Domine, quinq; ta
 lenta tradidisti mihi: ecce alia quinque
 superlucratus sum. Ais illi dñs eius: Euge
 serue bone, & fidelis, quia super pauca fui
 sti fidelis, super multa te cōstituam: intra
 in gaudium domini tui. Accessit autem
 c & qui duo talenta acceperat, & ait: Domi
 ne, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia
 duo superlucratus sum. Ait illi domi
 nus

nus eius: Euge serue bone & fidelis, quia
 super pauca fuisti fidelis, super multa te
 constituam: intra in gaudiū domini tui.
 Accedens autem & qui vnum talentum
 acceperat, ait: Domine, scio quia homo
 durus es: metis vbi non seminasti: & con-
 gregas vbi nō sparsisti: & timens abij, &
 abscondi talentum tuum in terra: ecce
 habes quod tuum est. Respondens autem
 dominus eius, dixit ei: Serue male & pi-
 ger, sciebas, quia meto vbi non semino:
 & congrego vbi non sparsi: oportuit er-
 go te committere pecuniam meam num-
 mulariis, & veniens ego recepissem vti-
 que quod meum est cum vsura. Tollite
 itaque ab eo talentum, & date ei qui ha-
 bet decem talenta. Omni enim habenti
 dabitur, & abundabit: ei autem qui non
 habet, & quod videtur habere, aufere-
 tur ab eo. Et inutilem seruum eicite in
 tenebras exteriores: illic erit fletus, &
 stridor dentium. Cum autē venerit filius
 hominis in maiestate sua, & omnes An-
 geli cū eo: tunc sedebit super sedem ma-
 iestatis suæ, & congregabuntur apud eum
 omnes gentes: & separabit eos ab inuicē,
 sicut pastor segregat oues ab hœdis: &
 statuet oues quidē à dextris suis, hœdos
 autem à sinistris. Tunc dicet rex his, qui à
 dextris

Supr. 13. b

Marc. 4. c

Luc. 8. c &

89. d

Isaia 58. b

Ezec. 18. b

Eccle. 7. d

dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratū vobis regnū à constitutione mundi: esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine, quādo te vidimus esurientē, & pauius: sitientem, & dedimus tibi potum? quādo autem te vidimus hospitem, & collegimus te, aut nudum, & cooperuimus te? aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te? Et respondens rex dicet illis: Amen dico vobis, quādiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternū: qui paratus est diabolo, & Angelis eius. esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & nō operuistis me: infirmus & in carcere, & non visitastis me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientē aut sitientē, aut hospitem, aut nudū, aut infirmum, aut in carcere, & nō ministravimus tibi? Tūc respondebit illis,

Psal. 6. c
Sup. 7. d
Luc. 3. f

illis, dicens: Amen dico vobis, quandiu
nō fecistis vni de minoribus his, nec mi-
hi fecistis. Et ibunt hi in suppliciū æter-
num: iusti autem in vitam æternam.

*Canat Iesus cum discipulis, & traditur à
Iuda, capitur à Iudæis.*

C A P V T X X V I.

Mar. 14. 4

Luc. 22. 4

ET factum est, cū consummasset Ie- A
sus sermones hos omnes, dixit disci-
pulis suis: Scitis, quia post biduum pascha
fiet, & filius hominis tradetur vt crucifi-
gatur. Tunc cōgregati sunt Principes sa-
cerdotum, & seniores populi in atrium
principis sacerdotum, qui dicebatur Cai-
phas: & consilium fecerunt vt Iesum do-
lo tenerent, & occiderent. Dicebant au-
tem: Non in die festo, ne forte tumultus
fieret in populo. Cū autem Iesus esset
in Bethania in domo Simonis leprosi, ac-
cessit ad eum mulier habens alabastrum
unguenti pretiosi, & effudit super caput
ipsius recumbentis. Videntes autem di-
scipuli, indignati sunt, dicentes: Vt quid
perditio hæc? poruit enim istud venun-
dari multò, & dari pauperibus. Sciens
autem I E S V S, ait illis: Quid molesti
estis huic mulieri? opus enim bonū ope-
rata est in me, nam semper pauperes ha-
betis vobiscum: me autem non semper
habe

Ioan. 12. 4

Mar. 14. 4

illi

habebitis. Mittens enim hæc vnguentum
 hoc in corpus meum, ad sepeliendum me
 fecit. Amen dico vobis, vbicunque prædi- *Mar. 14. g*
 catum fuerit hoc Euangelium in toto *Luc. 22. 6*
 mundo, dicetur & quod hæc fecit, in me-
 moriam eius. Tunc abiit vnus de duode-
 cim, qui dicitur Iudas Iscariotes, ad prin-
 cipes sacerdotum, & ait illis: Quid vul-
 tis mihi dare, & ego vobis eum tradam?
 At illi constituerunt ei triginta argen-
 teos. Et exinde quærebat opportunitatē
 vt eum traderet. Prima autē die azymo- *Mar. 14. b*
 rū accesserunt discipuli ad Iesum, dicen-
 tes: Vbi vis paremus tibi comedere pas-
 cha? At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad
 quendā, & dicite ei: Magister dicit: Tem-
 pus meum propè est, apud te facio pas-
 cha cum discipulis meis. Et fecerūt disci-
 puli sicut constituit illis Iesus, & paraue-
 runt pascha. Vespere autē facto, discūbe *Mar. 14. b*
 bat cū duodecim discipulis suis. Et eden- *Luc. 22. b*
 tibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia *Ioan. 3. b*
 vnus vestrū me traditurus est. Et cōtrista-
 ti valde cœperunt singuli dicere: Nūquid
 ego sum domine? At ipse respondens, ait:
 Qui intingit mecū manum in paropside,
 hic me tradet, Filius quidē hominis vadit
 sicut scriptum est de illo: Væ autē homi- *Tsa. 50. 6*
 ni illi, per quem Filius hominis tradetur:

g

bonum

bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum Rabbis?

1. Cor. 11. c. Ait illi: Tu dixisti. Cœnâibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro

pro multis effunderetur in remissionem
 peccatorum. Dico autem vobis, non bi-
 bam á modo de hoc genimine vitis, vsque
 in diem illum, cum illud bibam vobiscum
 nouum, in regno patris mei. Et hymno
 dicto exierunt in montem Oliueti. Tunc
 dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum
 patiemini in me, in ista nocte. Scriptum
 est enim: Percutiã pastorem, & dispergen-
 tur oues gregis. Postquam autẽ resurre-
 xero, precedam vos in Galilæã. Respon-
 dens autẽ Petrus, ait illi: Et si omnes scan-
 dalizari fuerint in te, ego nunquam scan-
 dalizabor. Ait illi Iesus: Amen dico tibi,
 quia in hac nocte antequam gallus cau-
 ret, ter me negabis. Ait illi Petrus. Etiam
 si oportuerit me mori tecum, non te nega-
 bo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.
 Tunc venit Iesus cum illis in villam,
 quæ dicitur Geth-semani: & dixit discipu-
 lis suis: Sedete hinc, donec vadam illuc,
 & orem. Et assumpto Petro & duobus fi-
 liis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus
 esse. Tunc ait illis: Tristis est anima mea
 vsque ad mortẽ: sustinete hinc, & vigilate
 mecum. Et progressus pusillum, procidit in
 faciem suã, orãs, & dicẽs: Pater mi, si pos-
 sibile est, transeat à me calix iste: verun-
 tamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et
 venit

*Mar. 14. e**Luc. 22. d**Ioan. 18. a**Ioan. 16. a**Zac. 13. c**Mar. 14. c**Et 16. b**Marc. 14. e**Luc. 22. c**Ioan. 13. d**Mar. 14. d**Luc. 22. d*

venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilate

& orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterū secundo abiit, & orauit dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum, & inuenit eos dormientes: erāt enim oculi eorum grauari. Et relictis illis, iterū abiit, & orauit
tertiò,

tertio, eundem sermonem dicens. Tunc
 venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormi-
 mite iam, & requiescite. Ecce appropin-
 quauit hora, & Filius hominis tradetur
 in manus peccatorum. Surgite, eamus:
 ecce appropinquauit qui me tradet. Ad-
 huc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim
 venit, & cum eo turba multa cum
 gladiis & fustibus missi à principibus sa-
 cerdotum, & senioribus populi. Qui au-
 tem tradidit eum, dedit illis signum, di-
 cens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est,
 tenete eum. Et confestim accedens ad Ie-
 sum, dixit: Aue Rabbi. Et osculatus est eum.
 Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti?
 Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in
 Iesum, & tenuerunt eum. Et ecce vnus ex
 his qui erant cum Iesu, extendens ma-
 num, exemit gladium suum: & percutiens
 seruum principis sacerdotum, amputauit
 auriculam eius: Tunc ait illi Iesus: Couer-
 te gladium tuum in locum suum, omnes
 enim qui acceperint gladium, gladio peri-
 bunt. An putas quia non possum rogare
 patrem meum, & exhibebit mihi modo
 plus quam duodecim legiones Angelo-
 rum? Quomodo ergo implebuntur Scri-
 pturæ? quia sic oportet fieri. In illa hora
 dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem
 existis

*Mar. 14. c**Luc. 22. c**Ioan. 18. a**Genes. 9. a**Apo. 13. c**Isa. 53. a*

Toren. 4. d existis cum gladiis & fustibus cōprehen-
Mar. 14. f dere me : quotidie apud vos sedebam do-
Luc. 22 f cens in templo, & non me tenuistis. Hoc
Ioan 18. autem totum factū est, vt adimplerētur
 scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli
 omnes, relicto eo fugerunt. At illi tenen-
 tes Iesum, duxerunt ad Caipham prin-

cipem sacerdotum, vbi Scribe & seniores
 cōuenerant. Petrus autē sequebatur eum
 à longè, vsq; in atrium principis sacerdo-
 tum

tum. Et ingressus intrò, sedebat cum ministris, vt videret finem. Principes autem sacerdotum, & omne concilium, querebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent: & non inueniunt, cum multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi testes & dixerunt: Hic dixit: Possum destruere templum Dei, & post triduum reedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quae isti aduersum te testificantur? Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, si tu es Christus filius Dei. Dicit illi Iesus: Tu dixisti, veruntamen dico vobis, á modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus caeli. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens: Blasphemauit: quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam: quid vobis videtur? At illi respondentes, dixerunt: Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum caeciderunt: alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit? Petrus verò sedebat foris, in atrio: & accessit ad eum

*Ioan. 2. d**Isa. 50. c**Mar. 7. 4*

Luc. 22. f. vna ancilla, dicēs: Et tu cum Iesu Galilæo
Ioan. 18. c. eras. At ille negauit coram omnibus, di-
Mar. 14. g. cens: Nescio quid dicis. Exeu nte autē illo
Luc. 22. f. g. ianuam, vidit eum alia ancilla, & ait his
Ioan. 18. c. qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Naza-
 reno. Et iterum negauit cum iuramento,
 Quia non noui hominē. Et post pusillum
 accesserunt qui stabant, & dixerunt Pe-
 tro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela
 tua manifestum te facit. Tunc cœpit de-
 testari, & iurare quia non nouisset homi-
 nem. Et continuo gallus cantauit. Et re-
 cordatus est Petrus verbi Iesu qui dixerat
 illi: Prius quàm gallus cantet, ter me ne-
 gabis. Et egressus foras, fleuit amare.

*Iudas se suspendit, & Christus condemnatus
 crucifigitur, & sepelitur.*

CAP. XXVII.

Mar. 15. a **M**ANE autem facto cōsiliū inierunt **A**
Luc. 23. a **M**omnes principes sacerdotum, & se-
Ioan. 18. c. niores populi aduersus Iesum, vt eum
 morti traderent. Et vinctum adduxerunt
 eum, & tradiderunt Pontio Pilato præ-
 fidi. Tunc videns Iudas, qui eum tradi-
 dit quòd damnatus esset: pœnitentia du-
 ctus retulit triginta argenteos principi-
 bus sacerdotū, & senioribus, dicens: Pec-
 caui, tradens sanguinem iustū. At illi di-
Mat. 27. c. xerunt: Quid ad nos? tu videris. Et pro-
 icctis

iectis argenteis in tēplo, recessit: & abiēs,
 laqueo se suspendit. Principes autē sacer-
 dotum acceptis argenteis, dixerunt: Non
 licet eos mittere in Corbanam, quia pre-
 tium sanguinis est. Consilio autem inito,

emerunt ex illis agrum figuli, in sepultu-
 ram peregrinorum. Propter hoc vocatus
 est ager ille Hael-dema (hoc est: ager
 sanguinis) vsque in hodiernū diem. Tunc
 impletum est, quod dictū est per Ieremiā

8 5 prop

Zac. 11. c

Prophetam, dicentem: Et acceperunt tri-
 ginta argēteos, pretium appretiati, quem
 appretiauerunt à filiis Israël, & dederunt
 eos in agrum figuli, sicut constituit mihi
 Dominus. Iesus autem stetit ante præsi-

*Mat. 25. a**Luc. 23. a**Ioan. 18*

dem: & interrogauit eum præses: dicens:
 Tu es rex Iudæorum? Dixit illi Iesus: Tu
 dicis. Et cū in accusaretur à principibus
 sacerdotū, & senioribus, nihil respondit.

Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta
 aduersum te dicunt testimonia? Et non
 respondite ei ad vllum verbum: ita vt mi-
 raretur præses vehementer. Per diem au-
 tem solennem consueuerat præses popu-
 lo dimittere vnum vinctum, quem vo-
 luissent: habebat autem tunc vinctum
 insignem, qui dicebatur Barabbas. Con-
 gregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem
 vultis dimittam vobis, Barabbā an Iesum
 qui dicitur Christus? Sciebat enim quod
 per inuidiā tradidissent eum. Sedente au-
 tem illo pro tribunali, misit ad eum vxor
 eius dicens: Nihil tibi & iusto illi: multa
 enim passa sum hodie per visum propter
 eum. Principes autem sacerdotū & senio-
 res, persuaserunt populo vt peterent Ba-
 rabban, Iesum verò perderent. Respon-
 dens autem præses, ait illis: Quem vultis:
 vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt

Mat. 25. b

Barab

Barabban. Dicit illi Pilatus: Quid igi- *Luc. 23. b.*
 tur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? *Iohan. 18. g.*
 dicunt omnes: Crucifigatur. At illis præ- *Et 19. c.*
 ses: Quid enim mali fecit? At illi magis
 clamabant, dicentes: Crucifigatur. Videns
 autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed
 magis tumultus fieret: accepta aqua, la-
 uit manus coram populo, dicens: Inno-
 cens ego sum à sanguine iusti huius: vos
 videritis: Et respondens vniuersus popu-
 lus, dixit: Sanguis eius super nos, & su-
 per filios nostros. Tunc dimisit illis Ba-
 rabban, Iesum autem flagellatum tradi-
 dit eis, vt crucifigeretur. Tunc milites *Marc. 15. b.*
 præsidis suscipientes Iesum in prætorio *Luc. 19. a.*
 congregauerunt ad eum vniuersam co-
 hortem: & exuentes eum chlamydem coc-
 cineam circumdederunt ei: & plectentes co-
 ronam de spinis, posuerunt super caput
 eius, & arundinem in dextera eius, & ge-
 nu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes:
 Ave rex Iudæorum. Et expuertes in eum,
 acceperunt arundinem: & percutiebant
 caput eius: & postquã illuserunt ei, exue-
 runt eum chlamydem: & induerunt eum
 vestimentis eius, & duxerunt eum vt cru-
 cifigerent. Exeuntes autem inuenerunt
 hominẽ Cyrenæum, nomine Simonem: *Mar. 15. b.*
 hunc angariauerunt, vt tolleret crucẽ eius. *Luc. 23. d.*
 Et

Mar. 13. b Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Caluarie locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum.
Luc. 23. d
Ioan. 19. d
Mar. 15. b Et cum gustasset, noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt vestimenta eius, sortem mittentes,
Luc. 23. c
Ioan. 19. d

Psal. 21. c ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes seruabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam
 ipsius

ipſius ſcriptam : Hic eſt Ieſus rex Iudæo-
rum. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo la-
trones : vnus à dextris , & vnus à ſiniſtris.
Prætereuntes autē blaſphemabant eum,

moventes capita ſua , & dicentes : Vah,
qui deſtruis templum Dei , & in triduo
illud reædificas : ſalua te metiſum : ſi fi- *Ioan. 8. 48*
lius Dei es deſcende de cruce. Similiter
& principes ſacerdotum illudentes cum
Scribis & ſenioribus, dicebant: Alios ſal-
uos

uos

uos fecit: seipsum non potest saluum fa-
 cere: si rex Israël est, descendat nunc de
 cruce, & credemus ei: confidit in Deo: li-
 beret nunc eum si vult: dixit enim: *Quia*
Sap. 2. d filius Dei sum. Id ipsum autem & latrones
 qui crucifixi erant cum eo, impropa-

bant ei. A sexta autem hora, tenebrae fa-
 ctæ sunt super vniuersam terram, vsque
 ad horam nonam. Et circa horam no-
 nam clamauit Iesus voce magna, dicens:
 Eli, Eli, lama sabachthani: hoc est, Deus
 meus

meus, Deus meus, vt quid dereliquisti *Pfal. x.*
 me? Quidam autem illic stantes & au-
 dientes, dicebant, Eliam vocat iste. Et
 continuo currens vnus ex eis, acceptam
 spongiam impleuit aceto, & imposuit
 arundini, & dabat ei bibere. Cæteri ve-
 rò dicebant: Sine, videamus an veniat
 Elias liberans eum. Iesus autem iterum
 clamans voce magna, emisit spiritum.
 Et ecce velum templi scissum est in duas
 partes, à summo vsque deorsum: & terra
 mota est, & petrae scissæ sunt: & monu-
 menta aperta sunt, & multa corpora san-
 ctorum qui dormierant, surrexerunt.
 Et exeuntes de monumentis post resur-
 rectionem eius, venerunt in sanctam
 ciuitatem, & apparuerunt multis. Cen-
 turio autem, & qui cum eo erant, cu-
 stodiens Iesum, viso terræ motu, &
 his quæ fiebant, timuerunt valde, dicen-
 tes: Verè filius Dei erat iste. Erant autem
 ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ
 erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei:
 inter quas erant Maria Magdalene, & *Mar. 11. d*
 Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater *Luc. 23. d*
 filiorum Zebedæi. Cum autem serò fa- *Ioan. 19 g*
 ctum esset, vênit quidam homo diues ab
 Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse
 discipulus erat Iesu: hic accessit ad Pila-
 tum,

tum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus
iussit reddi corpus. Et accepto corpore,
Ioseph inuoluit illud in sindone munda:
& posuit illud in monumento suo no-
uo, quod exciderat in petra. Et aduoluit

saxum magnum ad ostium monumenti,
& abiit. Erat autem ibi Maria Magda-
lene, & altera Maria, sedentes contra se-
pulchrum. Altera autem die, quæ est post
parasceuen, conuenerunt principes sacer-
dot

dotum, & Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne forte veniant discipuli eius & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Haberis custodia: ite, custodite sicut scitis. Illi autē abeuntes munierunt sepulchrum, signantes lapidem cū custodibus.

Angelus nuntiat Christi resurrectionem.

CAPVT XXVIII.

AV Espere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrū. Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens, reuoluit lapidem, & sedebat super eum. Erat autem aspectus eius, sicut fulgur, & vestimentum eius, sicut nix. Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus, dixit mulieribus: Nolite timere vos: sciō enim quod Iesum, qui crucifixus est, quæritis: non est hic: surrexit enim sicut dixit: venite, & videte locum, vbi positus erat Dominus: Et citò euntes dicite discipulis eius,

h

quia

Mar. 16. 4.
Ioan. 20. 5.

quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis. Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis, dicens, Auete. Illæ autem ac-

cesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. Ite, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam: ibi me videbunt. Quæ cum abiissent, ecce quidã de custodibus vene

venerunt in ciuitatem, & nuntiauerunt principibus sacerdotū omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus, consilio accepto pecuniā copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum vobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum istud apud Iudæos vsque in hodiernum diem. Unde cum discipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adorauerunt: quidam autem dubitauerunt. Et accedens *Mar. 16. d* Iesus, locutus est eis, dicēs: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: euntes ergo docere omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quæcunque mandavi vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.

EVANGELII SECVN-

DVM MATTHÆVM,

FINIS.

h 2

IE

HIERONYMVS
 IN CATALOGO
 SCRIPTORVM EC-
 CLESIASTI-
 CORVM.

Marcus discipulus & interpres
 Petri, iuxta quod Petrum re-
 ferentem audierat, rogatus Ro-
 ma à fratribus, breue scripsit
 Euangeliū. Quod cum Petrus
 uua. jjet, probauit, & ecclesie legendū sua auto-
 ritate edidit, sicut Clemēs in sexto hypotyposen
 lib. scribit. Et Papias Hierosolymitanus episco-
 pus meminit huius Marci: & Petrus in episto-
 la prima sub nomine Babylonis figuraliter Ro-
 mam significans: Salutet uos quae in Babylone
 coelecta, & Marcus filius meus. Assumpto
 itaq; Euāgelio. quod ipse cōsecerat: perrexit Ae-
 gyptū & primus Alexandria Christū annun-
 tians, cōstituit ecclesiam tanta doctrina, & uita
 continentia, ut omnes sectatores Christi ad exē-
 plum sui cogeret. Denique Philo disertissimus
 Iudaeorum. uidens Alexandria primam eccle-
 siam adhuc Iudaixantem, quasi in laudem
 gentis

gentis suae librum super eorum conversatione
 scripsit; & quomodo Lucas narrat, Hierosoly-
 me credentes omnia habuisse communia: sic ille
 quod Alexandria sub Marco fieri doctore
 cernebat: memoria tradidit. Mortuus est au-
 tem octavo Neronis anno, & sepultus Ale-
 xandria, succedente sibi Aniano.

h 3

EVAN

EVANGELIUM SECVN-

DVM MARCVM.

Baptizatur Iesus, tentatur, vocat discipulos, & curat
damoniacos, atque infirmos.

CAPVT I.

*Matt. 3. a**Luc. 3. d**Mal. 3. a**Isai. 40. a**Ioan. 1. c**Mat. 3. a**Mat. 3. c**Luc. 3. c**Ioan. 1. d*

INITIVM Euangelij Iesu
Christi filij Dei: sicut scri-
ptum est in Isaia prophe-
ta: Ecce ego mitto Ange-
lum meū ante faciē tuam,
qui præparabit viam tuam ante te. Vox
clamantis in deserto, Parate viam do-
mini. Rectas facite semitas eius. Fuit
Ioannes in deserto baptizans, & prædi-
cans baptismum pœnitētiæ in remissio-
nem peccatorum. Et egrediebatur ad eū
omnis Iudææ regio, & Hierosolymitæ
vniuersi: & baptizabantur ab illo in Ior-
danis flumine, confitentes peccata sua. Et
erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zo-
na pellicea circa lumbos eius: & locustas
& mel syluestre edebat. Et prædicabat di-
cens: Venit fortior me post me, cuius nō
sum dignus procumbens soluere corri-
piam calceamentorum eius. Ego Bapti-
zauī

zau i vos aqua: ille verò baptizabit vos
 Spiritu sancto. Et factum est, in diebus *Matth. 3.d*
 illis vènit IESVS à Nazareth Galilææ: *Luc. 3.d*
 & baptizatus est à Ioanne in Iordane.

Et statim ascendens de aqua, vidit cælos
 apertos, & Spiritum sanctum tanquam
 columbam descendantem, & manentem
 in ipso. Et vox facta est de cælis: Tu es
 filius meus dilectus, in te complacui. Et
 statim Spiritus expulit eum in desertum.
 Et erat in deserto quadraginta diebus;

h 4 &

& quadraginta noctibus: & tentabatur à
Matt. 4. c Satana, eratque cum bestiis: & Angeli mi-
Luc. 4. a nistrabant illi. Postquam autem traditus
Matt. 4. b est Ioannes, venit Iesus in Galilæam, præ-
Luc. 4. c dicans Euangelium regni Dei, & dicens:
Ioan. 4. f Quoniam impletum est tempus, & ap-
 propinquavit regnum Dei: pœnitementi,
 & credite Euangelio. Et præteriens secus
Matt. 4. c mare Galilææ, vidit Simonem, & An-
Luc. 5. a dream fratrem eius, mittentes retia in
 mare (erant enim piscatores) & dixit eis
 Iesus: Venite post me, & faciam vos fieri
 piscatores hominum. Et protinus reli-
 ctis rebus, secuti sunt eum. Et progres-
 sus inde pusillum, vidit Iacobum Zebe-
 dæi, & Ioannem fratrem eius, & ipso-
Matt. 4. b componentes retia in naui: & statim vo-
Luc. 4. e cavit illos. Et relicto patre suo Zebe-
Matt. 7. d dæo in naui cum mercenariis, secuti sunt
Luc. 4. c eum. Et ingrediuntur Capharnaum, &
 statim sabbatis ingressus in synagôgam,
 docebat eos. Et stupebant super doctri-
 na eius: erat enim docens eos, quasi po-
 testatem habens, & non sicut scribæ. Et
 erat in synagôga eorum homo in spiri-
 tu immundo: & exclamavit, dicens:
 Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? ve-
 nisti perdere nos? scio quòd sis sanctus
 Dei. Et comminatus est ei Iesus, dicens,
 Obm

Obmutefce, & exi de homine. Et difcer-
 pens eum fpiritus immundus, & exclamans
 voce magna, exiit ab eo. Et mirati
 funt omnes: ira vt conquirerent inter fe,
 dicentes: Quidnam eft hoc! quanam do-
 ctina hæc noua! quia in poteftate fpi-
 ritibus immundis imperat, & obediunt *Matt. 8. b*
 ei? Et procefsit rumor eius ftatim in om- *Luc. 4. f*
 nem regionem Galilææ. Et protinus
 egredientes de fynagoga, venerunt in
 domum Simonis & Andreae, cum Iaco-
 bo & Ioanne. Decumbebat autem focrus
 Simonis febricitans: & ftatim dicunt ei
 de illa. Et accedens eleuauit eam, apprehen-
 fa manu eius: & continuo dimifit
 eam febris, & ministrabat eis. Vefpere
 autem facto, cum occidiffet fol, affere-
 bant ad eum omnes malè habentes: &
 dæmonia habentes: & erat omnis ciui-
 tas congregata ad ianuã. Et curauit mul-
 tos, qui vexabantur variis languoribus:
 & dæmonia multa eiiciebat, & non sine-
 bat ea loqui, quoniam fciebant eum. Et
 diluculo valde furgens egressus abiit in
 defertum locum: ibique orabat. Et profe-
 cutus eft eum Simon, & qui cum illo erant.
 Et cum inueniffent eum, dixerunt ei:
 Quia omnes quærunt te. Et ait illis: Eamus
 in proximos vicos & ciuitates, vt &

h s ibi

ibi prædicem : ad hoc enim veni. Et erat
Mat. 8. a prædicans in synagôgâ eorum, in omni
Luc. 5. c Galilæa & dæmonia eiiciens. Et venit ad
 eum leprosus deprecans eum : & genu fle-
 xo, dicit ei : Si vis, potes me mundare. Ie-
 sus autem misertus eius, extendit manû
 suam : & tangens eum, ait illi : Volo, Mun-
 dare. Et cum dixisset, statim discessit ab
 eo lepra, & mundatus est. Et commina-
 tus est ei, statimque eiecit illum, & dicit
 ei : Vide, nemini dixeris : sed vade, & osten-
Leui. 14. a de te Principi sacerdotum, & offer pro
Luc. 4. g emundatione tua quæ præcepit Moyses
 in testimonium illis. Et egressus cœpit
 prædicare, & diffamare sermonem : ita ut
 iam non posset manifestè introire in ciui-
 tatem, sed foris in desertis locis esset, &
 conueniebant ad eum vndique.

*Sanat Iesus paralyticum, vocat Matthæum, &
 excusat discipulos.* C A P. I I.

Mat. 9. a **E**T iterum intrauit Capharnaum post
Luc. 5. d dies octo, & auditum est, quòd in
 domo esset : & confestim conuenerunt
 multi, ita ut non caperet neque ad ia-
 nuam, & loquebatur eis verbum. Et ve-
 nerunt ad eum ferentes paralyticum,
 qui à quatuor portabatur. Et cum non
 possent offerre eum illi præ turba, nu-
 dauerunt tectum vbi erat, & patefa-
 cientes

cientes submiserunt grabatum, in quo
paralyticus iacebat. Cum autem vidisset
Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili.

dimittūtur tibi peccata tua. Erant autem
illic quidam de scribis sedentes, & cogi-
tantes in cordibus suis: Quid hic sic lo-
quitur? Blasphemat. Quis potest dimit-
tere peccata, nisi solus Deus? Quo statim
cognito Iesus spiritu suo, quia sic cogi-
tarēt intra se, dixit illis: Quid ista cogita-
tis in cordibus vestris? Quid est facilius,
dicere

dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere, Surge, tolle grabatū tuū, & ambula? Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge: tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et statim surrexit ille: & sublato grabato, abiit inde coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorifi-

Mat. 9. a carent Deū dicentes: Quia nunquā sic vi-
Luc. 5. f dimus. Et egressus est rursus ad mare: c

omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos. Et cū prateriret, vidit Leui Alphæi sedentē ad teloniū, & ait illi: Sequere me. Et surgēs, secutus est eū. Et factum est, cū accūberet in domo illius, multi publicani & peccatores simul discumbebant cū Iesū, & discipulis eius: erāt enim multi, qui & sequebantur eum. Et Scribæ & Pharisei videntes quia manducaret cum Publicanis & peccatoribus, dixerunt discipulis eius: Quare cū Publica-

1. Timo. 1. c

Mat. 9. b

Luc. 5. f. g

nis, & peccatoribus manducat & bibit magister vester? Hoc audito, Iesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui malè habēt: nō enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et erant discipuli Ioannis, & Phariseorū ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare discipuli Ioan-

nis,

nis, & Pharifæorū ieiunant, tui autē disci-
 puli nō ieiunāt? Et ait illis Iesus: Nūquid
 possunt filij nuptiarū, quandiu sponsus cū
 illis est, ieiunare? Quanto tēpore habent
 secū spōsum, nō possunt ieiunare. Veniēt
 autem dies cū auferetur ab eis spōsus,
 & tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo
 D assumentū panni rudis assuit vestimento
 veteri: alioquin aufert supplementū no-
 uum à veteri, & maior scissura fit. Et ne-
 mo mittit vinū nouum in vtres veteres:
 alioquin disrumpet vinum vtres, & vinū
 effundetur, & vtres peribunt: sed vinū no- *Mat. 19. a*
 uum in vtres novos mitti debet. Et factū *Luc. 6. a*
 est iterum cū sabbatis ambularet per
 sata, & discipuli eius cœperunt progredi,
 & vellere spicas. Pharifæi autē dicebāt ei:
 Ecce, quid faciunt discipuli tui sabbatis,
 quod non licet? Et ait illis: nunquā legi-
 stis, quid fecerit Dauid, quādo necessita-
 tem habuit, & esuriit ipse, & qui cum eo *1. Re. 21. b*
 erant? quomodo introiuit in domum Dei
 sub Abiathar principe sacerdotum, & pa-
 nes propositionis manducauit, quos non
 licebat māducare, nisi solis sacerdotibus,
 & dedit eis qui cū eo erāt? Et dicebat eis:
 Sabbatū propter hominem factum est: &
 non homo propter sabbatum. Itaque do-
 minus est filius hominis, etiam sabbati.

Sanat

*Sanat Christus manum aridam, & pradicat
turbis, & discipulos instituit.*

C A P V T I I I.

Mat. 12. a **E**T introiuit iterum in synagogam: & **A**
Luc. 6. b erat ibi homo habēs manū aridam.
Et obseruabant eū, si sabbatis curaret: vt
accusarent illū. Et ait homini habēti ma-
num aridam: Surge in mediū. Et dicit eis:
Licet sabbatis benefacere, an malē? ani-
mam saluā facere, an perdere? At illi tace-
bant. Et circumspiciens eos cū ira, cōtrista-
tus super cēcitate cordis eorū. dicit homi-
ni: Extende manū tuā. Et extēdit: & resti-
tuta est manus illi. Exeuntes autē Phari-
sæi, statim cum Herodianis consiliū fa-
ciebant aduersus eum, quomodo eū per-
derent. Iesus autē cum discipulis suis se-
cessit ad mare, & multa turba à Galilæa
& Iudæa secuta est eum: & ab Hierosoly-
mis, & Idumæa, & trans Iordanem: & qui
circa Tyrum & Sidonē, multitudo ma-
gna audientes quæ faciebat, venerunt ad
eum. Et dixit Iesus discipulis suis, vt na-
uicula sibi deseruiret, propter turbam, ne
comprimerent eum: multos enim sana-
bat, ita vt irruerent in eū, vt illum tange-
rent, quorquot habebāt plagas. Et spiri-
tus immundi cū illum videbant, proci-
debant ei, & clamabant, dicentes: Tu es
filius.

filius Dei. Et vementes comminabatur
 eis ne manifestarent illū. Et ascendens in
 montē, vocauit ad se quos voluit ipse: & *Matt. 20. e*
 venerunt ad eū. Et fecit vt essent duode- *Luc. 9. b. c*
 cim cum illo, & vt mitteret eos prædica-
 re. Et dedit illis potestatem curandi infir-
 mitates, & eiiciendi dæmonia. Et impo-
 suit Simoni nomē Petrus: & Iacóbū Ze-
 bedæi, & Ioannē fratrem Iacobi: & impo-
 suit eis nomina Boanerges (quod est, filij
 tonitru) & Andreā & Philippum, & Bar-
 tholomeum, & Matthæum, & Thomam,
 & Iacóbū Alphæi, & Thaddæum, & Si-
 mónem Chananæū, & Iudā Icariotem: *Matt. 9. d*
 qui & tradidit illum. Et veniunt ad do- *12. b*
 mum: & conuenit iterū turba, ita vt non *Luc. 12. b*
 possent neque panem māducare. Et cū
 audissent sui, exierunt tenere eū: dicebāt
 enim: Quoniam in furorem versus est. Et
 Scribæ qui ab Hierosolymis descende-
 rant, dicebant: Quoniam Beelzebub ha-
 bet: & quia in principe dæmoniorum ei-
 cit dæmonia. Et conuocatis eis, in para-
 bolis dicebat illis: Quomodo potest Sa-
 tanas Satanam eiicere? Et si regnum in se
 diuidatur, non potest regnum illud stare.
 Et si domus super semetipsum dispartia-
 tur: nō potest domus illa stare. Et si Sata-
 nas confurrexerit in semetipsum: dispart-
 titus.

titus est, & non poterit stare, sed finem
habet. Nemo potest vasa fortis ingressus
in domum diripere, nisi prius fortem al-
liget, & tunc domum eius diripiet. Amen

Matt. 12. c dico vobis, quoniam omnia dimittentur

Luc. 12. b filiis hominum peccata, & blasphemiae,
quibus blasphemauerint: qui autem blas-

phemauerit in Spiritum sanctum, nō ha-
bebit remissionem in æternum, sed reus
erit æterni delicti. quoniam dicebant: Spi-

Matt. 12. d ritum immundum haber. Et veniūt ma-

Luc. 8. c ter eius & fratres: & foris stantes, miserūt
ad eum, vocantes eum. Et sedebat circa

eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua,
& fratres tui foris querunt te. Et respon-

dens eis ait: Quæ est mater mea, & fra-
tres mei? Et circumspiciens eos qui in cir-

cumitu eius sedebant, ait: Ecce mater
mea, & fratres mei. qui enim fecerit vo-

luntatem Dei, hic frater meus, & soror
mea, & mater est.

*Parabolicè loquitur de semine, grano sinapis, &
& eximit suos è periculo maris.*

C A P V T I I I I.

Mat. 13. a **E**T iterum cœpit docere ad mare: &

Luc. 8. a congregata est ad eum turba multa,

ita vt nauim ascendens sederet in mari,
& omnis turba circa mare super terram

erat: & docebat eos in parabolis multa,
& dice

& dicebat illis in doctrina sua: Audite.
 Ecce exiit seminans ad seminandum. Et
 dum seminat, aliud cecidit circa viam: &
 venerunt volucres cæli, & comederunt
 illud. Aliud verò cecidit super petrosa,
 vbi non habuit terram multam: & statim
 exortum est, quoniam non habebat al-
 titudinē terræ: & quando exortus est sol,
 exstuuait, & eò quòd non habebat ra-
 dicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas:
 & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt il-
 lud.

lud, & fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem: & afferebat vnum trigessimum, & vnum sexagesimū, & vnum centesimum. Et dicebat: **Qui** habet aures audiendi audiat. Et cū esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolā. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sūt, in parabolis omnia fiunt: vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando conuertantur, & dimittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognosceris? Qui seminat: verbum seminat. Hi autem qui sunt circa viā: vbi seminatur verbum, & cum audierint, cōfestim venit satanas, & aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cū audierint verbum, statim cum gaudio accipiūt illud: & nō habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, vel persecutione propter verbum, cōfestim scandalizātur. Et alij sunt qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, & arumnae seculi, & deceptio diuitiarum,

*Isaia 6 c**Matt. 13. b**Luc. 8. b**Ioan. 12. f**Act. 28. f**Rom. 11. b*

tiarum, & circa reliqua concupiscentiæ
 introeuntessuffocant verbum, & sine fru-
 ctu efficitur. Et hi sunt qui super terram
 bonam seminati sunt, qui audiunt verbū,
 & suscipiunt, & fructificant, vnum trigesi-
 mum, vnū sexagesimum, & vnum ceterū-
 mum. Et dicebat illis: Nunquid venit lu-
 cerna, vt sub modio ponatur, aut sub le-
 cto? Nōne vt super candelabrum pona-
 tur? Non est enim aliquid absconditum,
 quod nō manifestetur: nec factum est oc-
 cultum, quod nō veniat in palam. Si quis
 habet aures audiendi, audiat. Et dicebat
 illis: Videte quid audiatis. In qua mensu-
 ra mensi fueritis, remetietur vobis. Qui
 enim habet, dabitur illi: & qui non ha-
 bet, etiam quod habet, auferetur ab eo.
 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemad-
 modum si homo iaciat sementem in ter-
 ram, & dormiat, & exurgat nocte & die,
 & semē germinet, & increseat dum nescit
 ille. Vltro enim terra fructificat, primum
 herbam, deinde spicam, deinde plenum
 frumentum in spica. Et cū ex se produ-
 xerit fructus, statim mittit falcē, quoniā
 adest messis. Et dicebat: Cui assimilabi-
 mus regnum Dei? aut cui parabolæ com-
 parabimus illud? Sicut granum sinapis:

Luc. 8. e. &

11. e

Mat. 13. c

Luc. 8. e

Mat. 7. a

Luc. 9. f

Mat. 13. b

& 25. c

Luc. 8. c. &

19. d

Mat. 13. d

Luc. 13. d

nus est cōmibus seminibus, quæ sunt in
 terra, & cū natum fuerit, ascendit in ar-
 borem, & fit maius omnibus oleribus, &
 facit ramos magnos, ita vt possint sub v m
 bra eius aues cæli habitare. Et talibus
 multis parabolis loquebatur eis verbū,
 prout poterant audire: sine parabola au-
 tem non loquebatur eis. Scorsum autem
 discipulis suis differebat omnia. Et ait il-
 lis in illa die, cū sero esset factū: Tran-
 eamus contrā. Et dimittentes turbam, as-
 sumū: eum ita, vt erat in nauis: & aliæ na-
 ues erant cum illo. Et facta est procella
 magna venti, & fluctus mittebat in nauim,
 ita vt impleretur nauis. Et erat ipse
 in puppi super cervical dormiens: & ex-
 citant eum, & dicunt illi: Magister, non
 ad te pertinet quia perimus? Et exurgēs,
 cōminatus est vento, & dixit mari: Ta-
 ce, obmutesce. Et cessauit ventus: & facta
 est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid
 timidi estis? necdum habetis fidem? Et
 timuerunt timore magno: & dicebant
 ad alterutrum: Quis putas est iste, quia
 & ventus, & mare obediunt ei?

*Christus demoniacum & sanguisquam sanat, &
 puellam suscitāt. CAP. V.*

Mat. 9. d.

ET venerūt trans fretū maris, in regio-
 nem Gerasenorum. Et exiit ei de
 nau

naui, statim occurrit de monumentis ho- *Luc. 8. 26*
mo in spiritu immundo, qui domicilium
habebat in monumentis, & neq; catenis
iam quisquam poterat eum ligare: quo-
niam saepe cōpedibus & catenis vinctus,

dirupisset catenas, & compedes commi-
nuisset: & nemo poterat eum domare: &
semper die ac nocte in monumentis &
in montibus erat, clamans, & concidens
se lapidibus. Videns autem Iesus à lon-
gè, cis

gè, cucurrit, & adorauit eum: & clamans
 voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi
 Iesu, fili Dei altissimi? adiuro te per Deū
 ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi
 spiritus immunde ab homine isto: Et in-
 terrogabat eum: Quod tibi nomen est?
 Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia
 multi sumus. Et deprecabatur eum mul-
 tum, ne se expelleret extra regionē. Erat
 autem ibi circa montē grex porcorū ma-
 gnus pascens in agris. Et deprecabantur
 eum spiritus, dicentes: Mitte nos in por-
 cos, vt in eos introeamus. Et concessit
 eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus im **B**
 mundi, introierunt in porcos: & magno
 impetu grex præcipitatus est in mare,
 ad duo millia, & suffocati sunt in mari.
 Qui autē pascebāt eos, fugerūt, & nūtia-
 uerūt in ciuitatem, & in agros. Et egressi
 sunt videre quid esset factū: & uenerunt
 ad Iesum, & uident illum, qui à dæmonio
 vexabatur, sedentē, uestitū, & sanæ men-
 tis: & timuerunt. Et narrauerunt illis, qui
 uiderant qualiter factum esset ei, qui dæ-
 monium habuerat: & de porcis. Et roga-
 re cœperunt eum, vt discederet de fini-
 bus eorum. Cūmq; ascēderet nauim, cœ-
 pit illum deprecari, qui à dæmonio ve-
 xatus fuerat, vt esset cum illo: & non ad-
 misit

misit eum : sed ait illi : Vade in domū tuā
 ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Do-
 minus fecerit, & misertus sit tui. Et abiit
 & coepit prædicare in Decapoli, quanta
 sibi fecisset Iesus : & omnes mirabantur.
 Et cum transcendisset Iesus in nauis rur- *Mat. 9. e*
 sum trans fretum, conuenit turba mul- *Luc. 8. f*
 ta ad eum, & erat circa mare. Et venit
 quidam de archisynagogis nomine Lai-
 rus : & videns eū, procidit ad pedes eius,
 & deprecabatur eum multū, dicēs : Quo-
 niā filia mea in extremis est, Veni, impo-
 ne manum tuam super eā, vt salua sit, &
 viuat. Et abiit eum illo : & sequebatur
 eum turba multa, & comprimebāt eum.
 Et mulier, quæ erat in profluuiō sangui-
 nis annis duodecim, & fuerat multa per-
 pessa à compluribus medicis, & eroga-
 uerat omnia sua, nec quicquam profice-
 rat, sed magis deterius habebat : cum au-
 disset de Iesu, venit in turba retro, & te-
 rigit vestimentum eius : dicebat enim :
 Quia si vestimentum eius terigero, sal-
 ua ero. Et confestim siccatus est fons san-
 guinis eius : & sensit corpore, quia sanata
 esset à plaga. Et statim Iesus in semet-
 ipso cognoscens virtutem, quæ exierat
 de illo, conuersus ad turbam, aiebat :
 Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebāt
 ei disci

ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. Mulier verò timens, & tremens, sciens quod factum esset in se, venit, & procedit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua. Adhuc eo loquente, veniunt nuntij ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua est: quid ultra verax magistrum? Iesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum archisynagogi, & vidit tumultum, & flentes, & eulantes multum. Et ingressus ait illis, Quid turbamini, & ploratis; puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum, Ipse verò eiectis omnibus assumit patrem & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur, ubi puella erat iacens? Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, (quod est interpretatum) Puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno.

Et

Et præcepit illis vehementer, vt nemo id sciret: & iussit dari illi manducare.

*Christus à suis contemptus propter virtutes pro
Ioanne decollato habetur. CAP. VI.*

AET egressus inde abiit in patriam suam, *Mat. 23 g*
& sequebantur eum discipuli sui. Et *Luc 4. c*
facto sabbato, cœpit in synagoga doce. *Ioan. 5. f*
re: & multi audientes admirabantur in
doctrina eius dicentes: Vnde huic hæc
omnia? & quæ est sapientia, quæ da-
ta est illi, & virtutes tales, quæ per ma-
nus eius efficiuntur? Nõne hic est fa-
ber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Io-
seph, & Iudæ & Simonis? Nõne & so-
rores eius hîc nobiscum sunt? Et scanda-
lizabantur in illo. Et dicebat illis Iesus,
Quia non est Propheta sine honore, nisi
in patria sua, & in domo sua, & in co-
gnatione sua: Et nõ poterat ibi virtutem
vllam facere, nisi paucos infirmos, impo-
sitis manibus, curauit: & mirabatur pro-
pter incredulitatem eorũ: & circumibat
castella in circumitu, docens. Et voca-
uit duodecim: & cœpit eos mittere bi-
Mat. 9. a
Luc. 9. a
Bnos, & dabat illis potestatem spirituum
immundorum. Et præcepit eis, ne quid
tollerent in via, nisi virgam tantũ: non
peram, non panem, neq; in zona æs, sed
calceatos sandaliis, & ne induerentur
i s duabus

Mat. 23.8 duabus tunicis. Et dicebat eis, Quocun-
que introeritis in domum, illic mane-
te, donec exeatis inde: & quicumque non
receperint vos, nec audierint, exeun-
tes inde, excutite puluerem de pedibus
vestris in testimonium illis. Et exeuntes
prædicabant, ut pœnitentiam agerent.
& dæmonia multa eiiciebant, & vnge-
bant oleo multos ægros, & sanabantur.

Mat. 14.4
Luc. 9.4 Et audiuit rex Herodes (manifestū enim
factum est nomen eius) & dicebat: Quia
Ioannes Baptista resurrexit à mortuis:
& propterea virtutes operantur in isto.
Alij autem dicebant. Quia Elias est. Alij
verò dicebant: Quia Propheta est, quasi
vnus ex prophetis. Quo audito, Hero-
Mat. 14.4
Luc. 3.4 des ait: Quem ego decollauī Ioannem, C
hic à mortuis resurrexit: Ipse enim He-
rodes misit, ac tenuit Ioannem, ac vin-
xit eum carcere, propter Herodiam
vxorem Philippi fratris sui, quia duxe-
rat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi,
Non licet tibi habere vxorem fratris tui.
Herodias autem insidiabatur illi: & vo-
lebat occidere eum, nec poterat. Hero-
des autem metuebat Ioannem, sciens
eum virum iustum, & sanctum: & custo-
diebat eum, & audito eo multa faciebat,
& libenter eum audiebat. Et oīm dies
oppor

opportunos accidisset, Herodes natalis
sui cenam fecit principibus, & tribu-
nis & primis Galilææ. Cùmque introis-
set filia ipsius Herodiadis, & saltasset, &
placuisse Herodi, simulque recumbenti-

bus: rex ait pue'lx: Pete à me quod vis,
& dabo tibi, & iuravit illi: Quia quic-
d quid petieris, dabo tibi, licet dimidium
regni mei. Quæ cùm exisset, dixit matri
sux: Quid petâ? At illa dixit: Caput Ioan-
nis

nis Baptiste. Cúmque introisset statim cum
 festinatione ad regem, petiuit dicēs, Vo-
 lo, vt protinus des mihi in disco caput
 Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex.
 Propter iusiurandum, & propter simul
 discumbentes noluit eam contristare: sed
 misso spicatore, præcepit afferri caput
 eius in disco, & decollauit eum in carce-
 re. Et attulit caput eius in disco, & dedit
 illud puellæ, & puella dedit matri suæ.
 Quo audito, discipuli eius venerunt, &
 tulerant corpus eius, & posuerunt illud
 in monumento. Et conuenientes Apo-
 stoli ad Iesum, renuntiauerunt ei omnia,
 quæ egerant, & docuerant. Et ait illis:
 Venite seorsum in desertum locum, &
 requiescite pusillum. Erant enim qui ve-
 niebant, & redibant multi: & nec spatium
 manducandi habebant. Et ascendentes in
 nauim, abierunt in desertum locum seor-
 sum. Et viderunt eos abeuntes, & cogno-
 uerunt multi: & pedestres de omnibus ci-
 uitatibus concurrerunt illuc, & præuen-
 erunt eos. Et exiens vidit turbam multam
 Iesus: & misertus est super eos, quia erant
 sicut oues non habentes pastorem, & cœpit
 illos docere multa. Et cū iam hora mul-
 ta fieret, accesserunt discipuli eius, dicen-
 tes: Desertus est locus hic, & iam hora
 præ

Mat. 14. b
Luc. 9. b

Mat. 9. b

Mat. 14. b
Luc. 9. b
Ioan. 6. a

præterit: dimitte illos, vt euntes in proximas villas, & vicos, emāt sibi cibos, quos manducēt. Et respōdēs, ait illis: Date illis manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite & videte. Et cū cognouissent, dicunt: Quinquē, & duos pisces. Et præcepit illis, vt accumbere facerēt omnes, secundum contubernia super viride scēnū. Et discubuerūt in partes per centenos, & quinquagenos. Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in cælū, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos, & duos pisces diuisit omnibus. Et māducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerūt reliquias fragmētōrū duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erāt autem qui māducauerūt, quinq; millia virorū. Et statim coēgit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eū trans fretū ad Bethsaidā: dū ipse dimitteret populū. Et cū dimisisset eos, abiit in montē orare. Et cū serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra. Et videns eos laborātes in remigādo (erat enim ventus cōtrarius eis) & circa quartam vigiliā noctis, vēnit ad eos ambulans supra mare: &

Mat. 14. c

Ioan. 6. b

& volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse: & exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum: & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite: ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim: & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorum obæcatum. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth: & applicuerunt: cumque egressi essent de nauim, continuo cognouerunt eum: & percurrentes vniuersam regionem illam cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant, circumferre vbi audiebant eum esse. Et quocumque introiebat in vicos vel in villas, aut ciuitates in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

Excursus de corde coinquinant hominem: item curatur demoniaca, & mutus.

CAP. VII.

Mat. 15. a **E**T conueniunt ad eum Pharisei, & ^A quidam de scribis, venientes ab Hierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus (id est, non lotis) mâducare panes, vituperauerunt.

uerunt. Pharifæi enim , & omnes Iudæi,
 niſi crebrò lauerint manus, non mandu-
 cant, tenentes traditionē ſeniorū : & à fo-
 ro uenientes , niſi baptizentur, nō come-
 dunt : & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt
 illis ſeruare , baptiſmata calicū & uiceo-
 rum & aramētorū & lectorum. Et inter-
 rogabant eum Pharifæi & Scribæ: Quare
 discipuli tui nō ambulant iuxta traditio-
 nem ſeniorū , ſed communibus manibus
 manducant panē? At ille reſpōdens dixit
 eis: Bene prophetauit Iſaias de uobis hy- *Iſaiæ 29. d*
 pocritis, ſicut ſcriptū eſt, Populus hic la-
 biis me honorat, cor autē corū longē eſt
 à me: in vanū autē me colūt, docētes do-
 ctinas & præcepta hominū. Relinquen-
 tes enim mādatum Dei, tenetis traditio-
 nes hominū, baptiſmata uiceorū, & cali-
 cum, & alia ſimilia his facitis multa. Et
 dicebat illis: Bene irritum feciſtis præce-
 ptum Dei, ut traditionē ueſtram ſeruētis.
 Moyses enim dixit: Honora patrē tuum, *Exod. 20. c*
 & matrem tuam: &, Qui maledixerit pa- *Deut. 5. b*
 tri, vel matri, morte moriatur. Vos autē *Ephes 21. a*
 dicitis: Si dixerit homo patri, vel matri, *Exod. 6. c*
 Corban (quod eſt, donum) quodcunque *Leuit. 20. b*
 ex me, tibi profuerit: & ultra non dimit- *Prou. 20. c*
 titis eum quicquam facere patri ſuo, aut
 matri, reſcindentes uerbum Dei per tra-
 ditio

& procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæmonium eiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorū, & mittere canibus. At illa respondit, & dicit illi: Vtique domine: nā & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonē vade, exiit dæmonium à filia tua. Et cū abiisset domum suam, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse. Et iterum exiens de finibus Tyri, *Mat. 23. 6* venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutū: & deprecabatur eum, vt imponeret illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius: & suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi: Ephathah (quod est, adaperire) & statim apertæ sunt aures eius, & solutū est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis, ne cui dicerent. *Genes. 1. & Eccl. 9. b* Quorū autem eis præcipiebat, tantū magis plus prædicabant, & eò amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

Satiatur turba, & corripiuntur discipuli ob incredulitatem. CAP. VIII.

Mat. 15. d. **I**n diebus illis iterum cum turba multa **A** esset, nec haberet quod manducarent: convocatis discipulis, ait illis: Misereor

super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli
suis

fui: Vnde illos quis poterit hinc saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem: Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit: & dabat discipulis suis vt apponerent, & apposuerunt turbæ. Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerunt: & saturati sunt: & sustulerunt quod superauerat de fragmentis, *Septem sportas.* Erant autem qui manducauerant, quasi quatuor millia: & dimisit eos. Et statim ascendens nauim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanatha. Et exierunt Pharisei, & cœperunt conquirere cum eo, querentes ab illo signum de celo, tentantes eum. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis: si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum. Et oblitum sunt panem sumere: & nisi vnum panem non habebant secum in naui. Et præcipiebat eis dicens: Videte, & caute à fermento Phariseorum, & fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutram dicentes: Quia panes non habemus. Quo cognito ait

Matt. 16. b
Luc. 12. g.

Matt. 16. a

k 2 illis

illis Iesus: Quid cogitatis: quia panes nō
 habetis? nondum cognoscitis, nec intelli-
Ioan. 6. b gitis? adhuc cæcatū habetis cor vestrum?
 oculos habentes non videtis? & aures ha-
 bentes non auditis? Nec recordamini
 quādo quinq; panes fregi in quinq; mil-
 lia, & quot cophinos fragmentorum ple-
 nos sustulistis? Dicūt ei: Duodecim. Quan-
 do & panes in quatuor millia, quot lpor. c
 ras fragmentorum tulistis? Et dicunt ei:
 Septē. Et dicebat eis: Quomodo nondum
 intelligitis? Et veniūt Bethsaidam: & ad-
 ducunt ei cæcū, & rogabant eū vt illū tan-
 geret. Et apprehensa manu cæci, eduxit
 eum extra vicū: & expuens in oculos eius,
 impositis manibus suis, interrogauit eū,
 si quid videret. Et aspiciēs ait: Video ho-
 mines velut arbores, ambulātes. Deinde
 iterū imposuit manus super oculos eius:
 & cœpit videre, & restitutus est, ita vt cla-
Mat. 16. b rē videret omnia. Et misit illum in domū
Luc. 9. c suam, dicens: Vade in domum tuam: & si
 in vicum introieris, nemini dixeris. Et
 egressus est Iesus: & discipuli eius in ca-
 stella Casareæ Philippi: & in via interro-
 gabat discipulos suos, dicens eis: Quem
 me dicūt esse homines? Qui responderūt
 illi, dicentes: Ioannem Baptistam, alij
 Eliam, alij verò quasi vnū de Prophetis.
 Tunc

D Tunc dixit illis: Vos verò, quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et communicatus est eis, ne cui dicerēt de illo. Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus, & Scribis, & occidi, & post tres dies resurgere. Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. Qui conuersus & videns discipulos suos, comminatus est Petro dicens: Vade retro me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, & Euangelium, saluam faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat? Aut quid dabit homo cōmutationis pro anima sua? Qui enim me * confusus fuerit, & verba * confes-
 mea in generatione ista adultera, & peccatrice, & filius hominis * confunderur * confitebitur.
 eum, cū venerit in gloria patris sui cū Angelis sanctis.

*Mat. 18. d**Et 10. d**Luc. 9. e**14. f. 17 g**Ioan. 12. d**Mat. 19. d**Luc. 9. b**12. b*

*Transfiguratur Iesus, pradicitur aduentus
Elia, & damoniacus curatur.*

CAPVT IX.

Mat. 16. **E**T dicebat illis: Amē dico vobis, quia A
sunt quidam de hīc stantibus, qui nō

Luc. 9. c gustabunt mortē, donec videāt regnum
Mat. 17. a Dei veniens in virtute. Et post dies sex
Luc. 9. d assumpsit Iesus Petrū & Iacobū, & Ioan-
nem: & ducit illos in montē excelsum se-
orsum solos, & transfiguratus est coram
ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splen-
dentia

dentia, & candida nimis velut nix, qualia
 fullo nō potest super terram candida fa-
 cere. Et apparuit illis Elias cum Moyse:
 & erant loquentes cū Iesu. Et respondens
 Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hīc
 esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi
 vnū, & Moyfi vnū, & Eliæ vnū. Non enim
 sciebat quid diceret: erant enim timore
 B exterriti. Et facta est nubes obumbrans
 eos: & vēnit vox de nube, dicens: Hic est
 filius meus charissimus: audite illum. Et *Mat. 17. b*
 statim circumspicientes, neminē amplius
 viderunt, nisi Iesum tantū, secū. Et de-
 scendentibus illis de monte, præcepit il-
 lis, ne cuiquam quod vidissent, narra-
 rent, nisi cū Filius hominis à mortuis
 resurrexerit. Et verbum continuerunt
 apud se, conquirentes quid esset: Cū à
 mortuis resurrexerit. Et interrogabant
 eum, dicentes: Quid ergo dicūt Pharisæi *Mal. 4. b*
 & Scribæ, quia Eliam oporteat venire pri-
 mum? Qui respōdens, ait illis: Elias cū
 venerit, primō restituet omnia: & quo-
 modo scriptum est in filium hominis, vt
 multa patiatur, & contemnatur. Sed di- *Isa. 53. b*
 cco vobis, quia & Eliās vēnit, & fecerunt *Mal. 4. b*
 illi quæcūque voluerūt, sicut scriptum est
 de eo. Et veniens ad discipulos suos vi-
 dit turbam magnam circa eos, & Scribas

conquirentes cū illis. Et cōfestim omnis
Mat. 17. c populus videns Iesum, stupefactus est, &
Luc. 9. c expauerunt: & accurrētes salutabant eū.

Et interrogauit eos: Quid inter vos con-
 quiritis? Et respondens vnus de turba,
 dixit: Magister, attuli filium meum ad te
 habentem spiritū murtum: qui vbicunque
 eum apprehenderit, allidit illum, & spu-
 mat, & stridet dentibus, & arescit. Et dixi
 discipulis tuis, vt eicerent illum, & non
 potuerunt. Qui respondens eis, dixit: O
 generatio incredula, quandiu apud vos
 ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad
 me. Et attulerunt eum. Et cū vidisset
 eum, statim spiritus conturbauit illum,
 & elisus in terram volutabatur spumans.
 Et interrogauit patrem eius: Quantum
 temporis est, ex quo ei hoc accidit? At il-
 le ait: Ab infantia: & frequenter eum in
 ignem, & in aquam misit, vt eum perde-
 ret. Sed si quid potes, adiuua nos miser-
 tus nostri. Iesus aurem ait illi. Si potes
 credere, omnia possibile sunt credenti.
 Et continuò exclamans pater pueri, cum
 lachrymis aiebat: Credo Domine: adiu-
 ua incredulitatem meā. Et cū vidisset
 Iesus concurrentem turbam, cōminatus
 est spiritui immundo, dicens illi: Surde &
 mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab
 eo;

eo, & amplius ne introeas in eum. Et exclamans, & multum discerpēs eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ira vt multi dicerent: Quia mortuus est. Iesus autem tenēs manum eius, eleuauit eum, & surrexit. Et cū introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabāt eum: Quare nos non potuimus eicere eum? Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam, nec volebat quenquam scire. Docebat *Mat. 17. d* autem discipulos suos, & dicebat illis: *Luc. 9. c* Quoniã Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occi- *Mat. 18. d* fus, tertia die resurget. At illi ignorabant *Luc. 3. f* verbum: & timebant interrogare eum. Et venerunt Capharnaū. Qui cū domi esset, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant: siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset. Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerum, stauit eum in medio eorum: quē cū cōplexus esset, ait *illis*: Quisquis vnū ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunque me suscepit, non me suscipit.

k s

sed

sed eum, qui misit me. Respōdit illi Ioan-
 nes, dicens: Magister, vidimus quendā in
 nomine tuo eiicientē dæmonia, qui non
1. Cor. 12. a sequitur nos, & prohibuimus eum. Iesus
 autem ait: Nolite prohibere eū: nemo est
 enim qui faciat virtutē in nomine meo,
 & possit citò malè loqui de me: qui enim
 nō est aduersum vos, pro vobis est. *Quis-*
Matt. 20. d quis enim potum dederit vobis calicem
 aquæ in nomine meo, quia Christi estis,
 Amen dico vobis, non perdet mercedem
Mat. 18. a suam. Et quisquis scandalizauerit vnum
Luc. 17. a ex his pusillis credentibus in me: bonum
 est ei magis, si circundaretur mola asina-
Mat. 23. a ria collo eius, & in mare mitteretur. Et si
 scandalizauerit te manus tua, abscinde il-
 lam: bonū est tibi, debilem introire in vi-
 tam, quàm duas manus habentem, ire in
Isai. 66. g gehennam, in ignē inextinguibilem, vbi
 vermis eorū nō moritur, & ignis non ex-
 tinguitur. Et si pes tuus te scandalizat,
 amputa illum: bonū est tibi claudum in-
 troire in vitam æternam, quàm duos pe-
 des habentem mitti in gehennā ignis in-
 extinguibilis, vbi vermis eorum nō mo-
 ritur, & ignis non extinguitur. Quòd si
 oculus tuus scandalizat te, eiice eum: bo-
 num est tibi luscū introire in regnū Dei,
 quàm duos oculos habētem mitti in ge-
 hennam

hennam ignis: vbi vermis eorū nō moritur, & ignis nō extinguitur. Omnis enim igne salietur, & omnis victima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insulfum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

Repudium prohibutum: paruuli Deo grati: item opes aeterna salutis remotae.

CAP. X.

AET inde exurgēs, vēnit in fines Iudææ ultra Iordanem: & conueniunt iterū turbæ ad eum: & sicut consueuerat, iterum docebat illos. Et accedētes Pharisei. interrogabant eum: Si licet viro vxorem dimittere? tentantes eum. At ille respondens dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudiij scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus ait: Ad duritiā cordis vestri scripsit vobis præceptum istud: ab initio autē creaturæ masculinum & feminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum & matrē, & adherabit ad vxorem suam: & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus cōiunxit, homo nō separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodē interrogauerunt eū. Et ait illis: Quicūq; dimiserit vxorem suā, & aliam duxerit: adulterium cōmittit super eam

Mat. 5. b

Luc. 14. g

Mat. 19. a

Deu. 24. a

Gene. 1. d

Gene. 2. d

1. Cor. 6. d

Ephes. 5. g

1. Cor. 7. b

Mat. 19. b

Luc. 16. b

eam. Et si vxor dimiserit virū suum, & alij
 nupserit, mœchatur. Et offerebant illi
 paruulos, vt rangeret illos. Discipuli autē
 comminabantur offerētibus. Quos cū
 videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Si-
 nite paruulos venire ad me, & ne prohi-
 bueritis eos: talium enim est regnū Dei.
 Amen dico vobis, quisquis non receperit
 regnum Dei, velut paruulus, non intrabit
 in illud. Et complexans eos, & imponens
 manus super illos, benedicebat eos. Et
 cū egressus esset in viā, procurrens qui-
 dam genu flexo ante eū, rogabat eum di-
 cens: Magister bone, quid faciā, vt vitam
 æternam percipiam? Iesus autem dixit
 ei: Quid me dicis bonū? Nemo bonus, ni-
 si vnus Deus. Præcepta nosti? Ne adulte-
 res: Ne occidas: Ne fureris: Ne falsum te-
 stimoniū dixeris: Ne fraudē feceris: Ho-
 nora patrem tuum & matrem. At ille re-
 spondens, ait illi: Magister, hæc omnia
 obseruaui à iuuentute mea. Iesus au-
 tem intuitus eum, dilexit eum, & dixit
 ei: Vnū tibi deest: vade, quæcunque habes
 vende, & da pauperibus, & habebis the-
 saurum in cælo: & veni, sequere me. Qui
 contristatus in verbo, abiit mœrens: erat
 enim habens multas possessiones. Et cir-
 cūspiciēs Iesus, ait discipulis suis: Quam
 diiff

Mat. 19. d

Luc. 18. d

Exo. 20. c

difficilè qui pecunias habent, in regnum
 Dei introibunt! Discipuli autè obstupe-
 scebant in verbis eius. At Iesus rursus re-
 spondēs, ait illis: Filioli, quàm difficile est
 confidentes in pecuniis, in regnū Dei in-
 troire! Facilius est camelum per foramē
 acus transire, quā diuitē intrare in regnū
 Dei. Qui magis admirabātur, dicētes ad
 semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et
 intuēs illos Iesus, ait: Apud homines im-
 possibile est, sed non apud Deum. omnia
 enim possible sunt apud Deum. Et post *Mat. 19. d*
 hæc cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos di-
 misimus omnia, & secuti sumus te. Re-
 spondēs Iesus, ait: Amē dico vobis, nemo
 est qui reliquerit domum, aut fratres, aut
 sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios,
 aut agros propter me, & propter Euāge-
 lium: qui nō accipiat centies tantū nūc
 in tēpore hoc, domos, & fratres, & soro-
 res, & matres, & filios, & agros cum per-
 secutionibus, & in seculo futuro vitam
 æternam. Multi autem primi, erūt nouis- *Mat. 19. d*
 simi: & nouissimi, primi. Erant autem in
 via ascendentes Hierosolymā, & præce-
 debat illos Iesus, & stupebant, & sequen-
 tes timebāt. Et assumens iterum duode- *Mat. 20. &*
 cim, cœpit illis dicere, quæ essent ei ven- *Luc. 18. b*
 tura. Quia ecce ascendimus Hierosoly-
 mam,

mam, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotū, & Scribis & senioribus, & dānabunt eū morte, & tradēt eū gentibus; & illudēt ei, & conspuēt eū & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus, & Ioānes, filij Zebedæi, dicentes: Magister,

Mat. 20. c nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt: Da nobis, vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Iesus autē ait eis: Nescitis quid petatis, Potestis bibere calicem, quē ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus autē ait eis: Calicem quidem quem ego bibo, bibetis: & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, nō est meum dare vobis, sed quibus paratum est. Et audiētes decē, indignati sunt de Iacobo & Ioanne.

Luc. 22. c Iesus autem vocans eos, ait illis: Scitis, quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorū potestatem habent ipsorum. Nō ita est autē in vobis, sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus.

Nam

e Nam & filius hominis non venit vt mini-
 straretur ei. sed vt ministraret, vt daret
 animam suã in redemptionẽ pro multis.
 Et veniũt Hiericho: & proficiscente eo de
 Hiericho, & discipulis eius, & plurima *Mat. 20. d.*
 multitudine, filius Timai (Bartimæus) *Luc. 18. f.*
 cæcus, sedebat iuxta viam mendicãs. Qui
 cum audisset quia Iesus Nazarenus est,
 cœpit clamare, & diceret: Iesu fili David,
 miserere mei. Et comminabãtur ei mul-
 ti, vt taceret. At ille multò magis clama-
 bat: Fili David, miserere mei. Et stans Ie-
 sus præcepit illum vocari. Et vocãt cæcũ,
 dicentes ei, Anima quior esto, surge, vo-
 cat te. Qui proiecto vestimento suo, exi-
 liens, vênit ad eũ. Et respondens Iesus di-
 xit illi: Quid tibi vis faciã: Cæcus autem
 dixit ei: Rabboni, vt videam. Iesus ait illi:
 Vade, fides tua te saluum fecit. Et confe-
 ssim vidit, & sequebatur eum in via.

*Excipitur Iesus palmis asino insidens, & male-
 dixit ficui.*

CAP. XI.

A ET cum appropinquarent Hierosoly. *Mat. 21. a.*
 Emã, & Bethania ad montem Oli- *Luc. 19. c.*
 uarum: mittit duos ex discipulis suis, &
 ait illis: Ite in castellum quod contra vos
 est: & statim introeuntes illuc, inuenie-
 tis pullum ligatum, super quem nemo
 adhuc hominum sedit, soluite illum. &
 addã

adducite. Et si quis vobis dixerit: Quid faciris? dicite, quia domino necessarius est, & continuo illum dimittet huc. Et

abeuntes, inuenerunt pullum ligatum ante ianua[m] foris in biuio: & soluunt eum. Et quidam de illic stantibus, dicebant illis: Quid facitis, soluentes pullum? Qui dixerunt eis sicut praeceperat illis IESVS, & dimiserunt eos. Et duxerunt pullum ad IESVM, & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super

IOH. 12. 6

per eum. Multi autem vestimenta sua straverunt in via: alij autē frondes cadebant de arboribus, & sternebant in via. Et qui præibant, & qui sequebantur clamabant dicentes: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini. Benedictū quod venit regnum patris nostri David, Hosanna in excelsis. Et introiuit Hierosolymā in templum. Et circumspēctis omnibus cum iā vesperæ esset hora, exiit in Bethaniam cū duodecim. Et alia die cū exirēt à Bethania, esuriit. Cūq; vidisset à longe ficum habentē fōlia, venit, si quid forte inueniret in ea. Et cū venisset ad eam, nihil inuenit, præter fōlia: non enim erat tempus ficorū. Et respōdens, dixit ei: Iam non amplius in æternū ex te fructū quiscquā māducat. Et audiebāt discipuli eius. Et veniunt Hierosolymam: & cū introisset in templū, cœpit eiicere vendentes, & ementes in tēplo, & mēsas nūmulariorū, & cathedras vendentiū columbas euertit: & non sinebat vt quisquā transferret vas per templum: & docebat dicēs eis: Nonne scriptū est, Quia domus mea, **domus** orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autē fecistis eā speluncā latronum. Quo audito principes sacerdotū & Scribæ quærebāt, quomodo eum perderent.

Time:

*Mat. 21.6**Luc. 19.8**Mat. 21.8**Isa. 56.7**Iere. 7.6*

Timebant enim eum: quoniam vniuersa
Mat. 7. a turba admirabatur super doctrina eius.

Et cū vespera facta esset, egrediebatur de
 ciuitate. Et cū manè transirent, viderunt
 ficum aridā factā à radicibus. Et recorda-
 tus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce, ficus, cui
 maledixisti, aruit. Et respōdens Iesus, ait

Mat. 7. a illis: Habere fidem Dei. Amen dico vobis
 & 21. c quia quicumque dixerit huic monti: Tol-
Luc. 21. b lere, & mittere in mare: & nō hæsita-
Mat. 6. b uerit in corde suo, sed crediderit quia quod-
Ecc. 18. a cunq; dixerit, fiat: fiet ei. Propterea dico
 vobis, omnia quęcunq; orantes petitis,
 credite quia accipietis, & euenient vobis.

Et cū stabitis ad orandum, dimittite si
 quid habetis aduersus aliquē, vt & pater
 vester qui in cęlis est, dimittat vobis pec-
 cata vestra. Quòd si vos non dimiseritis:
 nec pater vester, qui in cęlis est, dimittet
 vobis peccata vestra. Et veniunt rursus

Mat. 21. c Hierosolymam. Et cū ambularet in tem-
 plo, cecidit ad eum summi sacerdotes, &

Luc. 29. a Scribę, & seniores, & dicūt ei: In qua po-
 testate hæc facis? & quis dedit tibi hanc
 potestatem, vt ista facias? Iesus autem re-
 spondēs ait illis: Interrogabo vos & ego
 vnum verbum, & respondete mihi, & di-
 cam vobis in qua potestate hæc faciam.

Baptismus Ioannis, de cęlo erat, an ex
 homi

hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicētes: Si dixerimus, de celo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus, ex hominibus, timemus populū. Omnes enim habebant Ioannem, quia verē propheta esset. Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

Parabola vineæ, & insidiosa quæstiones.

CAPVT XII.

AET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam parauit homo, & circumdedit sepē, & fodit lacū, & ædificauit turrim, & locauit eā agricolis: & peregrē profectus est. Et misit ad agricolas in tēpore seruū vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui apprehesum eū, ceciderūt, & dimiserunt vacuum. Et iterū misit ad illos aliū seruū: & illū in capite vulnerauerūt & cōtumeliis affecerūt: Et rursū aliū misit, & illū occiderūt: & plures alios quosdā cedētes, alios verò occidētes. Adhuc ergo vnū habēs filiū charissimū, & illū misit ad eos nouissimū, dicēs: quia reuerbūtur filium meū. Coloni autē dixerunt adinuicē: Hic est hæres, venite occidamus eū, & nostra erit hereditas. Et apprehēdētes eū occiderūt & eiecerūt extra vineam. Quid ergo

Matt. 21 d

Luc. 20. b

Isa. 5. 4

Iere. 20. b

faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis. Nec scripturâ hanc legistis? Lapidẽ quem repro-
bauerunt ædificantes, hic factus est in ca-
put anguli. A domino factũ est istud, &
est mirabile in oculis nostris. Et quære-
bant eum tenere, & timuerunt turbã. Co-
gnouerunt enim, quoniã ad eos parabo-
lam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.
Et mittũt ad eum quosdam ex Pharisæis
& Herodianis, vt eum caperent in ver-
bo.

Qui veniẽtes, dicunt ei: Magister, scimus
quia verax es, & non curas quẽquam: nec
enim vides in faciẽ hominũ, sed ï veritate
viã Dei doces. Licet dare tributũ Cęsa-
ri, an nõ dabimus? Qui sciẽs versutiã illo-
rũ, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi
denarium, vt videam. At illi obtulerũt ei.
Et ait illis: Cuius est imago hæc, & inscri-
ptio? dicunt ei: Cęsaris. Respõdens autem
Iesus, dixit illis: Reddite igitur quæ sunt
Cęsaris, Cęsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et

mirabantur super eo. Et venerũt ad eum
Sadducei (qui dicunt resurrectionẽ non
esse) & interrogabant eum dicentes: Ma-
gister, Moyses nobis scripsit, vt si cuius
frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorẽ,
& filios non reliquerit: accipiat frater
eius vxorem ipsius, & resuscitet semen
fratri

fratri suo. Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est non relicto semine: & secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen, & tertius similiter: & acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen: nouissima omnium defuncta est & mulier. In resurrectione ergo, cum resurrexerint, cuius de his erit vxor? septem enim habuerunt eam vxorem. Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei? Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut Angeli Dei in cælis. De mortuis autem, quòd resurgant, non legistis in libro Moyse super rubum, quomodo dixerit illi Deus, inquit: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? *Exod. 3.6*

Non est Deus mortuorum, sed viuorum. Vos ergo multũ erratis. Et accessit vnus de Scribis, qui audierat illos conquirentes: & videns quoniam bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum, Iesus autem respondit ei, quia primum omnium mandatum est: Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota

1 3 anima

anima tua : & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi : Di-

Leuit. 19. d

Mat. 22. d

Rom. 13. c

Galat. 5. c

1ac. 2. b

liges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horū aliud mandatum non est. Et ait illi Scriba : Bene magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum. Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex rota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam seipsum : maius est omnibus holocaustibus, & sacrificiis. Iesus autē videns quòd sapienter re-

Mat. 22. d

Luc. 20. g

spondisset, dixit illi : Non es lōgē à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Iesus dicebat docens in templo : Quomodo dicunt Scribæ Christum filiū esse David ? ipse enim David dicit in Spiritu sancto : Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū. Ipse ergo David dicit eum Dominum : & vnde est filius eius ? Et multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat

Psal. 109. a

Matt. 23. a

Luc. 11. f

Et 20. g

eis in doctrina sua : Cauete à Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutari in foro, & in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in cœnis : qui deuorant domos viduarum sub ob-

tentu

tentu proluxæ orationis: hi accipient prolixius iudicium. Et sedēs Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa. Cùm venisset autem vidua vna pauper, misit duo minuta, quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniã vidua hæc pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt: hæc verò de penuria sua omnia quæ habuit misit, totum victū suum.

De consummatione Mundi multa prædicuntur.

CAPVT XIII.

AET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister aspice quales lapides, & quales structuræ: Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquerur lapis super lapidem, qui non destruat. Et cùm sederet in monte Oliuarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & Andreas: Dic nobis, quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari? Et respondens Iesus, cœpit dicere illis: Videte ne quis vos seducat: multi enim ve-

l 4 nient

nient in nomine meo dicentes, quia ego sum, & multos seducent. Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis, oportet enim hæc fieri: sed nondum finis. Exurget enim gens cōtra gentem, & regnum super regnum: & erunt terræ motus per loca, & fames. Initium dolorum hæc, videte autem vosmetipfos. Tradent enim vos in conciliis & in synagogis vapulabitis, & ante præfides & reges stabitis propter me, in testimonium illis. Et in omnes gētes primùm

Mat. 10. b

oportet prædicari Euangelium. Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim vos estis loquētes, sed Spiritus sanctus. Tradet autē frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomē meum.

Mat. 24. b

Luc. 21. d

Dan 9. g

Qui autē sustinuerit in finem, hic saluus erit. Cùm autem videritis abominationem desolationis stantem vbi non debet (qui legit intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes, & qui super tectum, ne descendat in domum, nec introëat, vt tollat quid de domo sua: & qui in agro erit, non reuertatur retro tol-

lere

lere vestimentum suum. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Orate verò vt hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quâ condidit Deus, vsque nunc, neque fient. Et nisi breuiaffet Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiauit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce, hîc est Christus, ecce illic: ne credideritis. Exurgent enim pseudochristi, & pseudopropheta: & dabunt signa & portenta ad seducendos (si fieri potest) etiam electos. Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illâ sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, monebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria. Et tunc mittet Angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsq; ad summû cæli.

DA ficu autem discite parabolâ. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas. Sic & vos, cùm videritis hæc fieri, scitote, quòd in proximo sit in ostiis.

*Mat. 24.b**Luc. 21.b.c**Ezech. 32.b**Isa. 13.b**Ioel. 2.c*

I 5 Amen

Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. De die autem illo vel hora, nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quâdo tempus fit. Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) ne cùm venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

Post cœnam Christus capitur. CAP. XIII.

Mat. 26. a
Luc 22. a
Mat. 26. a
Ioan. 12. a

ERat autem pascha & azyma post biduum, & quærebant summi sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent, & occiderêt. Dicebant autem: Non in die festo: ne fortè tumultus fieret in populo. Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrû vnguenti nardi pistifici pretiosi: & fracto alabaastro effudit super caput eius. Erant autem quidã indignè ferêtes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

Potes

Poterat enim vnguentum istud venundari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam. Iesus autem dixit: Sinite eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis vobiscum, & cùm volueritis potestis illis benefacere: me autem non semper habetis. Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. Et Iudas Iscariotes vnus de duodecim, abiit ad summos sacerdotes, vt proderet eum illis. Qui audientes, gauisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se duros. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet. Et primo die azy-morũ, quando pascha immolabãt, dicunt ei discipuli: Quò vis camus & paremus tibi, vt manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, sequimini eũ: & quocunq; introierit, dicite domino domus, quia magister dicit, Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis māducem? Et ipse vobis demōstrabit cœnaculũ grande
stra

*Mat. 26. 6**Luc. 22. 6**Mat. 26. 5**Luc. 22. 6*

stratum:& illic parate nobis. Et abierunt
discipuli eius, & venerunt in ciuitatem:&
inuenerunt sicut dixerat illis: & paraue-
runt pascha. Vespere autem facto, venit
Mat. 26. b cum duodecim. Et discumbentibus eis

Luc. 22. b & manducantibus, ait Iesus: Amen dico
Ioan. 13. c vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui
manducat mecum. At illi cœperunt con-
tristari, & dicere ei singulatim: Nunquid
ego? Qui ait illis: Vnus ex duodecim, c
qui

qui intingit mecum manum in catino.
 Et Filius quidē hominis vadit, sicut scri-
 ptum est de eo: Væ autem homini illi, per
 quem Filius hominis tradetur: bonum
 erat ea, si non esset natus homo ille. Et
 manducātibus illis, accepit Iesus panem:
 & benedicens fregit, & dedit eis, & ait
 illis: Sumite, hoc est corpus meum. Et ac-
 cepto calice gratias agens dedit eis: & bi-
 berunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est
 sanguis meus noui testamenti, qui pro
 multis effunderetur. Amen dico vobis, quia
 iam non bibam de genimine vitis, vsque
 in diem illum, cū illud bibam nouum
 in regno Dei. Et hymno dicto, exierunt
 in montē Oliuarum. Et ait Iesus: Omnes
 scādalizabimini in me in nocte ista: quia
 scriptum est: Percutiam pastorem: & di-
 spergentur oves. Sed postquam resur-
 rexero, præcedam vos in Galilæam. Pe-
 trus autem ait illi, Et si omnes scanda-
 lizati fuerint: sed non ego. Et ait illi Ie-
 sus: Amen dico tibi, quia tu hodie in no-
 cte hac prius quā gallus vocem bis dede-
 rit, ter me es negaturus. At ille amplius
 D loquebatur: Et si oportuerit me simul
 commori tibi, non te negabo. Similiter
 autem & omnes dicebant. Et veniunt in
 prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait
 disci

*Psal. 40. c**1. Cor. 11. c**Mat. 26. e**Luc. 22. b**Ioan. 18. a**Zac. 13. c**Ioan. 16. d**Mat. 26. d**Luc. 22. d*

discipulis suis: Sedete hęc, donec orę. Et assumit Petrũ, & Iacobũ, & Ioannera secum, & cepit paenere & tędere. Et ait illis, Tristis est anima mea vsq; ad mortę, sustinete hęc, & vigilate. Et cũ processisset paululum, procidit super terram: & orabat, vt si fieri posset, transiret ab eo hora, & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me: sed non quod ego volo, sed quod tu. Et vęnit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare? Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma, Et iterum abiens orauit, eundem sermone dicens. Et reuersus denuo inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorũ grauari) & ignorabāt quid responderent ei. Et vęnit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: vęnit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce qui me tradet. propę est. Et adhuc eo loquente, vęnit Iudas Iscariotes vnus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à summis sacerdotibus, & Scribis, & senioribus. Dederat autę traditor eius signum eis, dicęs: Quęcunq; osculatus fuero,

Mat. 26.c

Luc. 22.c

Ioan. 18.A

fuero, ipse est, tenere eum & ducite caute. Et cum venissent, statim accedens ad eum, ait: Rabbi, & osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum. Vnus autem quidam de circū-

stantibus, educens gladiū percussit seruū summi sacerdotis: & amputauit illi auriculam. Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis cōprehendere me. Quotidie eram apud

apud vos in templo docens, & non me
Thren. 4. c. tenuistis. Sed vt impleantur scripturæ.
 Tunc discipuli eius relinquentes eum,
 omnes fugerunt. Adolescens autem qui-
 dam sequebatur eum, amictus sindone

Mat. 26. f. super nudo : & tenuerunt eum. At ille
Luc. 22. f. reiecta sindone nudus profugit ab eis.
Ioan. 18. c. Et adduxerunt Iesum ad summum sa-
 cerdotem : & conuenerunt omnes sacer-
 dotes & Scribæ & seniores. Petrus autem
 à lon

à longè secutus est eum vsque intrò in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se. Summi verò sacerdotes, & omne concilium, quærebant aduersus Iesum testimonium vt eum morti traderent, nec inueniebant. Multi autẽ testimonium falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant. Et quidã surgẽtes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes: *Ioan. 2. d* Quoniam nos audiimus eum dicentem: Ego dissoluam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum ædificabo. Et non erat conueniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicens, Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat: & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti. Iesus autem dixit illi: Ego sum: & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis, & uenientem in nubibus cæli. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam: quid uobis uidetur? Qui omnes condemnauerunt, eum esse

m reum

reum mortis. Et cœperūt quidā conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza. &

Mat. 26. g. ministri alapis eū cœdebant. Et cū esset

Luc. 22. f. Petrus in atrio deorsum, vēnit vna ex ancillis summi sacerdotis, & cū vidisset

Ioan. 18. c. Petrum calefacientem se, aspiciēs illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negavit dicens: Neque scio, neque novi

Mat. 26. g. quid dicas. Et exiit foras ante atrium, &

Luc. 21. f. g. gallus cantavit. Rursus tamen cū vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro. Verè ex illis es: nam & Galilæus es. Ille autem cœpit anathematizare, & iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis. Et statim gallus iterum cantavit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus, Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Ioan. 18. c.

Condēnatus Dominus Iesus crucifigitur & sepelitur.

C A P V T X V.

Mat. 27. a. **E**T confestim, manè consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt

Luc. 22. g.

Ioan. 18. c.

Mat. 27. b. Pilato. Et interrogauit eum Pilatus: Tu

es rex Iudeorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autē rursus interrogauit eum dicens: Non respondes quicquam? vide in quantis te accu-

LUC. 23. 6

IOAN. 18. f

sant. Iesus autem amplius nihil respondit: ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festū solebat dimittere illis vnum ex vinctis, quencunque petiissent. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum

m 2

sedē

seditionis erat victus, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimitta vobis regem Iudaeorum? Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barabban dimitteret eis. Pilatus au-

Mat. 27. c tem iterum respondens, ait illis: Quid er-
Luc. 23. d go vultis faciam regi Iudaeorum? At illi
Iohn. 18. g iterum clamauerunt: Crucifige eum. Pila- **B**
& 19. c tus vero dicebat illis: Quid enim mali fe-

cit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabban: & tradidit Iesum flagellis caesum vt crucifigeretur.

Mat. 27. d Milites autem duxerunt eum in atrium
Iohn. 19. a praetorij, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei, plectentes, spineam coronam. Et coeperunt salutare eum: Aue rex Iudaeorum. Et percutiebant super caput eius arundine, & conspuebant eum: & ponentes genua, adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt cruci-

Mat. 27. d figerent eum. Et angariauerunt praetereun-
Luc. 23. d tem quempiam Simonem Cyrenaeum ven-
 nien-

nientem de villa, patrē Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius. Et perducunt illum in Golgotha locū (quod est interpretatum) Caluarix locus. Et dabāt ei bere myrrhatum vinum : & non accepit.

Mat. 27. d
Luc. 23. d

Et crucifigentes eū, diuiserūt vestimenta eius : mittentes sortē super eis, quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: & crucifixerūt eum. Et erat titulus causæ eius inscriptus : Rex Iudæorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, &

Ioan. 19. d
Mat. 27. d
Luc. 23. d

m 3 alium

alium à sinistris eius. Et impleta est scri-
Isa. 53. d ptura, quæ dicit : Et cū iniquis reputatus
 est. Et prætereuntes blasphemabant eū,
Joan. 2. d mouentes capita sua, & dicentes : Vah
 qui destruis templū Dei, & in tribus die-

bus reedificas : saluum fac te metipsum,
 descendens de cruce. Similiter & summi
 sacerdotes illudentes, ad alterutrū cum
 Scribis dicebant : Alios saluos fecit, se-
 ipsum non potest saluum facere. Chri-
 stus rex Israël descendat nunc de cruce,

vt videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant: cōiiciabantur ei. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terrā vsque in horam nonā, & hora nona exclamauit Iesus, voce magna, dicēs: Elio, Elio, lamma sabachthani? (quod est interpretatū:) Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Et quidā de circumstantibus audientes dicebāt: Ecce Eliā vocat. Currens autē vnus, & implens spongiam aceto, circūponēsque calamo, potū dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendū eum. Iesus autē emisit **D** la voce magna, expirauit. Et velum templi scissum est in duo, à summo vsque deorsum. Videns autē Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat. Erant autē & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, minoris, & Ioseph mater, & Salome, quæ cū esset in Galilæa, sequebantur eū, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Hierosolymam. Et cū iam serò esset factum (quia erat parasceue, quod est ante sabbatum) venit Ioseph ab Arimathæa nobilis Decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introiuit ad Pilatum,

Luc. 24. a

Mat. 22. g

Luc. 23. g

& petiit corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur si iam obiisset. Et accersito Centurione, interrogauit eum, si iam mor-

uus esset. Et cum cognouisset à Centurione, donauit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum, inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur.

Resur

CAPVT XVI.

A ET cum transisset sabbatum, Maria *Luc. 24. a*
 Magdalene, & Maria Iacobi, & Sa- *Ioan. 20. a*
 lome emerunt aromata, vt venientes vn-
 gerent Iesum. Et valdè manè vna sabbat-
 torum, veniunt ad monumentum, orto
 iam sole. Et dicebant adinuicem: Quis
 reuoluet nobis lapidem ab ostio monu-
 menti? Et respicientes, viderunt reuolu-
 tum lapidem. Erat quippe magnus val- *Mat. 28. a*
B de. Et introeuntes in monumentum, *Ioan. 20. a*
 viderunt iuuenem sedentem in dextris, co-
 opertum stola candida, & obstupuerunt.
 Qui dicit illis: Nolite expauescere. Ie-
 s v m quæritis Nazarenū cruxifixum: sur-
 rexit, non est hîc: ecce locus vbi posuerunt
 eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Pe-
 tro, quòd præcedet vos in Galilæam, ibi
 eum videbitis, sicut dixit vobis. At illæ *Mat. 28. b*
 exeuntes fugerunt de monumento. In- *Sup. 14. c*
 uaserat enim eas tremor, & pavor: & ne-
C mini quicquam dixerunt: timebāt enim.
 Surgens autem Ie s v s manè primā
 sabbati, apparuit primò Mariæ Magda- *Luc. 24. b*
 lenæ, de qua eiecerat septem dæmonia. *Mat. 28. d*
 Illa vadens, nuntiauit his, qui cum eo *Luc. 24. f*
 fuerant, lugentibus & flentibus. Et illi
 m s audien

audientes, quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt. Post hæc autem duobus ex his ambulans ostensus est in alia effigie, euntibus in villam, & illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt. Nouissimè autem recumbentibus illis vñdecim, apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, nō crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient. Linguis loquentur nouis: Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante: & sermonem confirmante sequentibus signis.

Euangelij secundum Marcum

D I N I S.

HIER

HIERONYMVS IN
 catalogo scriptorum eccle-
 siasticorum.

Lucas medicus Antiochensis, vt eius scri-
 pta indicant, Græci sermonis nō ignarus,
 fuit sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrī
 nationis eius comes: scripsit Euangeliū, de quo
 idem Paulus: Misimus cum illo fratrem, cuius
 laus est in Euāgelio per omnes Ecclesias. Et ad
 Colossenses: Salutatur vos Lucas medicus charis-
 simus: Et ad Timotheū: Lucas est mecum solus.
 Aliud quoque edidit volumen egregiū, quod
 titulo Πράξεις Ἀποστόλων, prenotatur, cuius
 historia vsque ad biennium Romæ commoran-
 tis Pauli peruēnit: id est vsque ad quartū Ne-
 ronis annum. Ex quo intelligimus in eadē vr-
 be, librū esse compositū. Igitur πρὸς Πάυλον
 & Theclæ, & totā baptixati Leonis fabulā in-
 ter Apocryphas scripturas cōputamus. Quale
 enim est, vt indiuiduus comes Apostoli, inter
 ceteras eius res hoc solum ignorauerit? Sed &
 Tertullianus vicinus eorū tēporū refert pres-
 byteram quendā in Asia πρὸς Πάυλον Apostoli
 Pauli, conuictū apud Ioannē, quod autor esset
 libri. & cōfessum se hoc Pauli amore fecisse: &
 ob id excidisse. Quidā suspicatur, quotiescunq;
 in epistolis suis Paulus dicit, Iuxta Euange-
 lium meum, de Luca significare volumine: &
 Lucā non solum ab Apostolo Paulo didicisse
 Euange

Euangelium, qui cum Domino in carne non fuerat, sed à cæteris Apostolis: quod ipse quoque in principio sui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis. Igitur Euangelium sicut audierat, scripsit: Acta vero Apostolorum, sicut viderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli: ad quam urbem vicesimo Constantij anno, ossa eius cum reliquijs Andree Apostoli translatae sunt de Achaia.

Euang

E V A N G E L I V M

S E C V N D V M

L V C A M.

P R A E F A T I O.

QVoniã quidẽ multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completa sunt, rerum: sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis: visum est & mihi assequuto omnia, à principio diligenter ex ordine tibi scribere, optime Theophile, vt cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

Concipit, & parit Elizabeth: visitaturque à virgine Maria iam grauida.

C A P V T I.

A**F** VIT in diebus Herodis regis Iudææ sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aarõ, & nomen eius Elizabeth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela: & non erat illis filius

lius, eò quòd esset Elizabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij sorte exiit, vt incensum poneret ingressus in templum Domini, & omnis multitudo populi erat orans foris hora iacensi. Apparuit autem illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensû. Et Zacharias turbatus est videns: & timor B irruit super eum. Ait autẽ ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem: & erit gaudium tibi, & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ: & multos filiorum Israël conuertet ad Dominum Deum ipsorum: & ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Et dixit Zacharias ad Angelũ, Vnde hoc sciã? ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. Et respondens Angelus

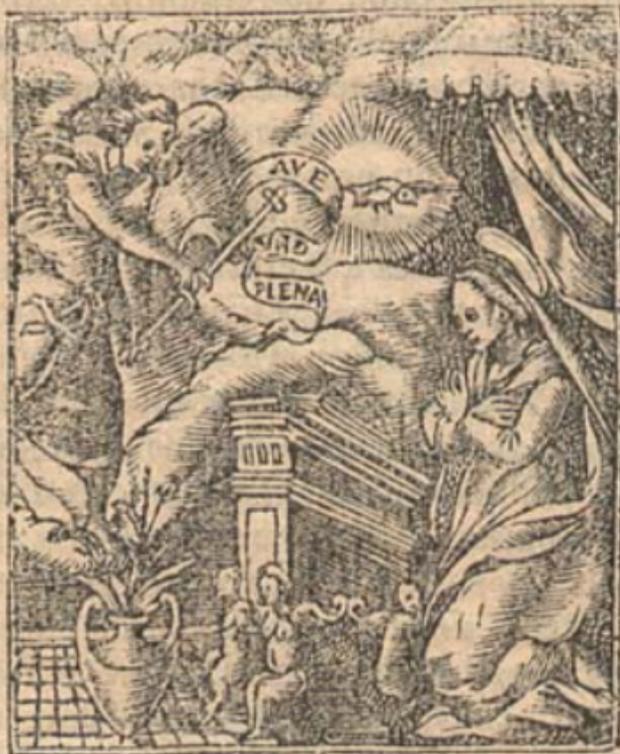
Ius

*Psal 137. d**Mal 3. a**Et 4. a*

Ius dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deū: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectās Zachariam: & mirabantur, quòd tardaret ipse in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos: & cognouerunt, quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis: & permansit mutus. Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius, abiit in domū suam. Post hos autem dies concepit Elizabeth vxor eius: & occultabat se mensibus quinque, dicens: Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobriū meum inter homines. In mense autem sexto missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginē desponsatam viro cui nomē erat Ioseph de domo Dauid, & nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena, Dominus tecū: benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio. Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud

Isa. 7.º
Esdrà 2.º

apud Deū: ecce concipies in utero, & paries filiū: & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus: & filius Altissimi voca-

Dan. 7.º
Et
Mic. 4.º

bitur: & dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius, & regnabit in domo Jacob in æternū, & regni eius non erit finis. Dixit autē Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud: quoniā virum nō cognosco? Et respondens Angelus, dixit ei: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altis-

Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectate sua: & hic mensis, sextus est illi quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbū tuū. Et discessit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Et factum est: vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth: & exclamauit voce magna & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatē ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatā me dicēt omnes generatio-

nes. Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomē eius. Et misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.

Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit Israël puerum suum, memorari misericordiae suae: Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in secula. Mansit autem

Ysaia 41. b
Ysaia 30. d
54. b

Et autē Maria cum illa quasi mensibus tri-
 bus: & reuersa est in domum suam. Eliza- *Ier. 31 a d*
 beth autem impletū est tempus pariēdi, *Psa 131 c*
 & peperit filium. Et audierunt vicini & *Gene. 22 c*
 cognati eius, quia magnificauit domi-
 nus misericordiam suam cum illa, & con-
 gratulabatur ei. Et factū est, in die octa-
 uo venerūt circūcidere puerum, & voca-
 bant eū nomine patris sui Zachariam. Et
 respōdēs mater eius dixit: Nequaquam,
 sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad il-
 lā: Quia nemo est in cognatione tua, qui
 vocetur hoc nomine. Innuebant autē pa-
 tri eius, quem vellet vocari eum. Et po-
 stulans pugillarem, scripsit: dicens: Ioan-
 nes est nomen eius. Et mirati sunt vni-
 uerſi. Apertum est autem illico os eius, &
 lingua eius (soluta est): & loquebatur
 benedicens Deum. Et factus est timor
 super omnes vicinos eorum: & super o-
 mnia montana Iudææ diuulgabantur
 omnia verba hæc: & posuerunt omnes,
 qui audierant in corde suo, dicentes:
 Quis putas puer iste erit! Etenim manus
 Domini erat cum illo. Et Zacharias pa-
 ter eius repletus est Spiritu sancto: &
 prophetauit dicens: Benedictus Domi-
 nus Deus Israël, quia visitauit & fecit *Psal. 73 c*
 redemptionem plebis suæ. Et erexit cor. *Et 131 d*

Iere. 23. a.
Et 30. b.
Ierem. 31. f.
Gene. 22. c.
 nu salutis nobis, in domo Dauid pueri
 sui: Sicut locutus est per os sanctorum,
 qui à seculo sunt prophetarum eius: Sa-
 lutem ex inimicis nostris, & de manu om-
 nium qui oderunt nos: Ad faciendam
 misericordiam cum patribus nostris, &
 memorari testamenti sui sancti. Iusiuran-
 dum quod iurauit ad Abraham patrem
 nostrum daturum se nobis: Ut sine timo-
 re de manu inimicorum nostrorum libe-
 rati, seruiamus illi, In sanctitate & iusti-
 tia coram ipso omnibus diebus nostris.
Mala. 4. a.
Zach. 3. d.
 Et tu puer propheta altissimi vocaberis:
 præbis enim ante faciē Domini parare
 vias eius, Ad dandā sciētiam salutis plebi
 eius, in remissionem peccatorū eorum,
 Per viscera misericordiæ Dei nostri, in
 quibus visitabit nos oriens ex alto: Illu-
 minare his qui in tenebris, & in vmbra
 mortis sedēt, ad dirigēdos pedes nostros
 in viam pacis. Puer autem crescebat &
 confortabatur Spiritu, & erat in desertis
 vsque in diem ostensionis suæ ad Israēl.

*Christi natiuitas, & circumcisio, qui etiamnum
 puer templo consecratus docet.*

CAPVT II.

FActum est autem, in diebus illis exiit
 Edictum à Cæsare Augusto, vt descri-
 beretur vniuersus orbis. Hæc descriptio
 prima

prima facta est à præside Syriae Cyrino.
 Et ibant omnes, vt profiterentur singuli
 in suam ciuitatē. Ascendit autē & Ioseph
 à Galilæa de ciuitate Nazareth, in Iu-
 dæam, in ciuitatem Dauid, quæ vocatur
 Beth lehem, eò quòd esset de domo & fa-
 milia Dauid, vt profiteretur cum Maria
 desponsata sibi vxore, pregnante. Factum
 est autē cū essent ibi, impleti sunt dies vt
 päreret. Et peperit filium suum primoge-
 nitum, & pānis eum inuoluit, & reclina-
 uit eum in præsepio: quia non erat ei lo-
^Bcus in diuersorio. Et pastores erāt in re-
 gione eadem vigilantes, & custodientes
 vigilias noctis super gregē suum. Et ecce
 Angelus Domini stetit iuxta illos, & cla-
 ritas Dei circumfulsit illos: & timuerunt
 timore magno. Et dixit illis Angelus:
 Nolite timere. Ecce enim euāgelizo vo-
 bis gaudium magnū, quod erit omni po-
 pulo: quia natus est vobis hodie salua-
 tor, qui est Christus Dominus, in ciuitate
 Dauid. Et hoc vobis signum: Inuenie-
 tis Infantem pānis inuolutū, & positū in
 præsepio. Et subito facta est cum Angelo
 multitudo militiæ cælestis laudantium
 Deum, & dicentium: Gloria in altissimis
 Deo, & in terra pax hominibus bonæ
^Cvolūtatis: Et factum est, vt discesserūt ab
 eis

eis Angeli in cœlū, pastores loquebantur
 adinvicem: Trāseamus vsqs Bethlehem,
 & videamus hoc verbū quod factum est,
 quod fecit Dominus, & ostendit nobis. Et
 venerūt festinantes: & inuenerunt Mariā

& Ioseph, & infantem postū in presepio.
 Videntes autem cognouerunt de verbo
 quod dictum erat illis de puero hoc. Et
 omnes qui audierāt, mirati sunt: & de his
 quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.
 Maria

Maria autem conseruabat omnia uerba
 hæc, conferens in corde suo. Et reuerſi
 ſunt paſtores glorificantes & laudantes
 Deum in omnibus quæ audierant & vi-
 derant, ſicut dictum eſt ad illos. Et poſt-
 quam conſummati ſunt dies octo, ut cir- *Leuit. 22. a*
 cuncideretur puer: uocatum eſt nomen *Supra 1. e*
 eius Ieſus, quod uocatum eſt ab Angelo *Matth. 2. e*
 priuſquam in utero cõciperetur. Et poſt-
 quam impleti ſunt dies purgationis eius
 ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum
 in Hieruſalem, ut ſiſterent eum Domi-
 no, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: *Leuit. 22. a*
 Quia omne maſculinum adaperiens vul- *Exod. 13. a*
 uam, ſanctum Domino uocabitur: Et ut *Num. 8. c*
 darent hoſtiã, ſecundum quod dictum eſt
 in lege Domini, par turturum aut duos *Leuit. 22. e*
 pullos columbarum. Et ecce, homo erat
 in Hieruſalem, cui nomẽ Simeon, & ho-
 mo iſte iuſtus, & timoratus, expectans
 conſolationem Iſraël, & Spiritus ſan-
 ctus erat in eo. Et reſponſum acceperat
 à Spiritu ſancto, nõ viſurum ſe mortem,
 niſi prius uideret Chriſtum Domini. Ex
 venit in ſpiritu in templum. Et cùm in-
 ducerent puerum Ieſum parentes eius, ut
 facerent ſecundũ conſuetudinẽ legis pro
 eo, & ipſe accepit eũ in ulnas ſuas, & be-
 nedixit Deũ, & dixit: Nunc dimittis ſer-

uū tuū Domine , secūdū verbū tuū in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuū, Quod parasti āte faciē omnium populorū: Lumē ad reuelationē gentium, & gloriā plebis tuæ Israhēl. Et erāt pater & mater eius mirantes super his, quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon : & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorū in Israhēl , & in signū cui contradicetur. Et tuā ipsius animā pertransibit gladius , vt reuelētur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna prophetissa, filia Phanuél , de tribu Aser. Hæc proferat in diebus multis , & vixerat cū viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua vsq; ad annos octogintaquatuor: quæ non discedebat de templo , ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens, confitebatur domino : & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redēptionem Israhēl. Et vt perfecerunt omnia secūdū legem Domini , reuersi sunt in Galilæam , in ciuitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in Hierusalem in die solenni Paschæ. Et cū factus esset

anno

annorum duodecim, ascendentes illis Hierosolymā. secundum consuetudinem diei festi, consummatisq; diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem: & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebāt eum inter cognatos, & notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factū est, post triduum inuenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum audientē illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebāt, super prudentia & responsis eius. Et vidētes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebat te. Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his, quę Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines.

Ioannes prædicans penitentiam, baptizat Christum.

CAPVT III.

¶

Ann

ANno autem quintodecimo imperij
 Tiberij Cæsaris, procurante Pontio
 Pilato Iudæam, tetrarcha autem Gali-
 lææ Herode, Philippo autem fratre eius
 tetrarcha Iturææ & Trachonitidis re-
 gionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub
 principibus sacerdotum Anna & Cai-
 pha: factum est verbum domini super
 Ioannem Zachariæ filium in deserto. Et

Matth. 3. a

Marc. 1. a

Isaie 40. a

Ioan. 1. a

venit in omnem regionem Iordanis,
 prædicans baptismum pœnitentiæ in re-
 missionem peccatorum: sicut scriptum
 est in libro sermonum Isaïæ Propheta: **B**
 Vox clamantis in deserto, Parate viam
 Domini, rectas facite semitas eius. O-
 mnis vallis implebitur, & omnis mons &
 collis humiliabitur: & erunt prava in di-
 recta: & aspera, in vias planas, & videbit

Matth. 3. b

omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo
 ad turbas, quæ exhibant vt baptizarentur
 ab ipso: Genimina viperarum, quis osten-
 dit vobis fugere à ventura ira? Facite er-
 go fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœ-
 peritis dicere: Patrē habemus Abraham.
 Dico enim vobis, quia potens est Deus
 de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
 Iam enim securis ad radicē arboris posi-
 ta est. Omnis ergo arbor non faciens fru-
 ctum bonū, exciditur, & in ignem mitti-

tur.

tur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autē dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Venerūt autem & publicani vt

baptizarentur: & dixerūt ad illum: Magister, quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quā quod constitutum est vobis, faciatis. Interrogabāt autem eū & milites, dicentes: Quid faciemus & nos?

Matth. 3. 11

Matth. 1. 10

Et

Et ait illis: Neminē concutiatis: neq; calumniā faciatis: & contenti estote stipendiis vestris: Existimante autem populo, & d
Ioan. 1. d cogitantibus omnibus in cordibus suis de Ioanne, ne fortē ipse esset Christus, respondit Ioannes dicens omnibus: Ego quidē aqua baptizo vos: veniet autē fortior me post me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorū eius. *Matth. 3. e*
 Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni: cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit arcā suam, & congregabit triticum in horreū suum, paleas autē cōburet igni inextinguibili. Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.
Mar. 24. a Herodes autem tetrarcha cū corripere-
Matt. 6. c tur ab illo de Herodiade vxore fratris sui, & de omnibus malis, quę fecit Herodes: adiecit & hoc super omnia, & inclu-
Matth. 3. d sit Ioannem in carcerem. Factū est autē
Marc. 1. b cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est cælū: & descendit Spiritus Sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi,
 qui

qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, qui fuit
 Mathathix, qui fuit Amos, qui fuit Na-
 hum, qui fuit Hefsi, qui fuit Nagge, qui
 fuit Mahath, qui fuit Mathathix, qui fuit
 Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda,
 qui fuit Ioanna, qui fuit Rhesa, qui fuit
 Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit
 Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui
 fuit Cosam, qui fuit Helmadam, qui fuit
 Her, qui fuit Iesu, qui fuit Helieser, qui
 fuit Iorã, qui fuit Mattha, qui fuit Leui,
 qui fuit Simeõ, qui fuit Iuda, qui fuit Io-
 seph, qui fuit Ionam, qui fuit Heliachim,
 qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit
 Mathatha, qui fuit Nathã, qui fuit Dauid,
 qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit
 Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,
 qui fuit Aminabab, qui fuit Aram, qui
 fuit Efrõ, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ,
 qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit
 Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Na-
 chor, qui fuit Saruch, qui fuit Ragau,
 qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit
 Sale, qui fuit Cainam, qui fuit Arpha-
 xad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit
 Lamech, qui fuit Mathufale, qui fuit
 Enoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel,
 qui fuit Cainam, qui fuit Enos, qui fuit
 Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

CHRI

CHRISTVS tentatur à diabolo, de-
cet in synagoga, & eicit demonia.

CAPVT IIII.

Mar. 4. a IESVS autem plenus Spiritu sancto, re-
Matth. 1. b gressus est à Iordane: & agebatur in spi-
 ritu in desertum, diebus quadraginta, &
 tentabatur à diabolo. Et nihil mandu-
 cavit in diebus illis: & cōsummaris illis,
 postea esurit. Dixit autē illi diabolus: Si
 filius Dei es, dic lapidi huic, vt panis fiat.
 Et respondit ad illum Iesus: Scriptum est,
Deute. 8. a Quia non in pane solo viuet homo, sed
 in omni verbo Dei. Et duxit illum diabo-
 lus in montē excelsum, & ostendit illi om-
 nia regna orbis terræ in momēto tem-
 poris: & ait illi: Tibi dabo potestātē hanc
 vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi
 tradita sunt, & cui volo do illa. Tu ergo
 procidens, si adoraueris coram me, erunt
Deute. 6. c tua omnia. Et respondens Iesus, dixit illi:
Exod. 10. d Scriptum est: Dominū Deū tuum adora-
 bis, & illi soli seruiēs. Et duxit illum in
 Hierusalem, & statuit illum super pin-
 nam templi, & dixit illi: Si filius Dei es,
Psal. 90. e mitte te hinc deorsum. Scriptū est enim:
 Quod Angelis suis mandauit ad te, vt
 conseruent te: & quia in manibus tollent
 te, ne fortē offendas ad lapidem pedem
 tuum.

tuum. Et respondens Iesus ait illi: *Distum*
 est: *Non tentabis dominū Deum tuum, Deut. 6. e*
 Et consummata omni tentatione, diabo- *Matt. 4. b*
 lus recessit ab illo vsque ad tempus. Et *Marc. 1. b*
Ioan. 4. f
 regressus est Iesus in virtute spiritus in

Galileā, & fama exiit per vniuersā regio- *Matt. 13. g*
 nem de illo. Et ipse docebat in synagogis *Marc. 6. a*
 eorū, & magnificabatur ab omnibus. Et *Ioan. 4. f*
 venit Nazareth, vbi erat nutritus: & in-
 trauit secundum cōsuetudinem suam die
 sab

sabbathi in synagogam, & surrexit legere. Et traditus est illi liber Isaiaë Prophe-

Isaia 61. a vbi scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, Euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere cōfractos in remissionē, prædicare annū Domini acceptum, & diem retributionis. Et cum pliuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eū. Cœpit autē dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Et omnes testimoniū illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedant de ore ipsius, & dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? At ait illis: Vtiq; dicetis mihi hæc similitudinē: Medice, cura te ipsum: quanta audiuius facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua. Ait autem: Amē dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis, multæ viduæ erāt in diebus Eliaë in Israël, quando clausum est cælum annis tribus, & mensibus sex, cū facta esset fames magna in omni terra: & ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidonis, ad mulierem viduam

3. Reg. 17.

a. b.

Jacob, 5. d.

duam. Et multi leprosi erant in Israël sub
 Elifao propheta: & nemo eorum munda
 tus est, nisi Naaman Syrus. Et repleti sunt *4. Reg. 5. d*
 omnes in synagoga ira, hæc audientes. Et
 surrexerunt, & eiecerunt illum extra ci-
 uitatem: & duxerunt illum vsque ad su-
 percilium montis, super quem ciuitas il-
 lorum erat ædificata, vt præcipitarent
 eum. Ipse autē transiens per mediū illo-
 rum, ibat. Et descendit in Capharnaum *Mat 4. b*
 ciuitatē Galilææ: ubiq; docebat illos fab- *Marc. 1. c*
 bathis. Et stupebāt in doctrina eius: quia *Matt 7. d*
 in potestate erat sermo ipsius. Et in syna- *Marc. 1. c*
 goga erat homo habens dæmonium im-
 mundum, & exclamauit voce magna di-
 cens: Sine: quid nobis & tibi Iesu Nazare- *Marc. 1. c*
 ne? venisti perdere nos? scio te, quia sis
 sanctus Dei. Et increpauit illum Iesus, di-
 cēs: Obmutesce, & exi ab eo. Et cū pro-
 icisset illum dæmonium in mediū, exit
 ab illo, nihilque illum nocuit. Et factus
 est pavor in omnibus, & colloquebantur
 adinuicem, dicentes: Quod est hoc ver-
 bum? quia in potestate & virtute impe-
 rat immundis spiritibus & exeunt? Et di-
 uulgabatur fama de illo in omnem lo-
 cum regionis. Surgēs autem Iesus de sy- *Matt. 5. b*
 nagoga, introuit in domum Simonis. *Marc. 1. c*
 Socrus autē Simonis tenebatur magnis
 febri

febribus : & rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam imperauit febrī : & dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis. Cū autem sol occidisset, dæmones qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singularis manus imponens, curabat eos. Exhibant autem dæmonia à multis clamātia, & dicentia : Quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Facta autem die, egressus ibat in desertum locum : & turbæ requirebant eum & venerunt usque ad ipsum : & detinebant illum, ne discederet ab eis. Quibus ille ait : Quia & aliis ciuitatibus oportet me euāgelizare regnum Dei : quia ideo missus sum. Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

Marc. 1. d

Christi concio ex nauis, & aliquot miracula.

C A P I T V L U M

Mat. 14. c.

Marc. 1. b

FActum est autē, cū turbæ irruerēt in eum vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naues stantes, secus stagnum : piscatores autē descenderant, & lauabant retia. Ascendēs autem in vnā nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui, dixit.

dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxa-
 te retia vestra in capturam. Et respōdens
 Simon, dixit illi: Præceptor, per totā no-
 ctē laborantes nihil cepimus: in verbo
 B autem tuo laxabo rete. Et cū hoc fecif-
 sent, cōcluserunt piscium multitudinem
 copiosam: rumpebatur autē rete eorū. Et
 annuerunt sociis qui erant in alia nauī, vt
 venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt,
 & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt
 penē mergerentur. Quod cū videret
 Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dī-
 cens: Exi à me Domine: quia homo pec-
 cator sum. Stupor enim circūdederat
 eum, & omnes qui cū illo erāt, in captura
 piscium quam ceperant. Similiter autem
 Iacobum & Ioannem filios Zebedæi: qui
 erant socij Simonis. Et ait ad Simonem
 Iesus: Noli timere: ex hoc iam homines
 eris capiens. Et subductis ad terram nauī-
 bus, relictis omnibus, secuti sunt eum. Et *Mat. 8. 14*
 factum est, cū esset in vna ciuitatum, & *Mat. 9. 11*
 ecce vir plenus lepra. & videns Iesum, &
 procidens in faciem suam rogauit eum
 dicens: Domine, si vis, potes me munda-
 re. Et extendens manū tetigit eum dī-
 cens: Volo. Mundare. Et confestim lepra
 discessit ab illo. Et ipse præcepit illi, vt
 nemini diceret: sed, vade, ostende te sa-

cerdoti, & offer pro emundatione tua, si-
Leu. 14. a cut præcepit Moyses in testimonium il-
 lis. Perambulabat autē magis sermo de
 illo, & conueniebant turbæ multæ, vt au-
 dirent, & curarentur ab infirmitatibus
 suis. Ipse autem secedebat in desertum, &
 orabat. Et factū est in vna dierum, & ipse
 sedebat docens. Et erant Pharisei seden-
 tes, & legis doctores, qui venerant ex om-
Matt. 9. a
Marc. 2. a ni castello Galilææ & Iudææ, & Hierusa-
 lem: & virtus Domini erat ad sanandum
 eos. Et ecce viri portantes in lecto homi-
 nem, qui erat paralyticus, & quærebant
 eum inferre, & ponere ante eum. Et non
 inueniētes qua parte illum inferrent præ-
 turba ascenderunt supra tectum, & per
 regulas submiserunt eū cum lecto in me-
 dium, ante Iesum. Quorū fidem vt vidit,
 dixit: Homo, remittuntur tibi peccata
 tua. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pha-
 risæi, dicentes: Quis est hic, qui loqui-
 tur blasphemias? quis potest dimittere
 peccata, nisi solus Deus? Vt cognouit
 autem Iesus cogitationes eorum, respon-
 dens, dixit ad illos: Quid cogitatis in
 cordibus vestris? Quid est facilius, dice-
 re, Dimittuntur tibi peccata: an dicere,
 Surge, & ambula? Vt autem sciatis quia
 Filius hominis habet potestatem in terra
 dim

dimittendi peccata (ait paralytico) tibi dico, surge: tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et confestim confurgens

coram illis, tulit lectum in quo iacebat, & abiit in domum suam, magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie. Et post hæc exiit, & vidit Publicanum, nomine Leui, sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et relictis

Mat. 9. a

Marc. 2. b

omnibus. surgēs secutus est eum : & fecit ei cōuiuium magnum Leui in domo sua : & erat turba multa Publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes. Et murmurabant Pharisei, & Scribæ eorum, dicentes ad discipulos eius : Quare cum Publicanis & peccatoribus manducaris, & bibitis ? Et respondens Iesus, dixit ad illos : Non egent, qui sani sunt, medico : sed qui male habent. Non vēni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. At illi dixerunt ad eum : Quare discipuli Ioannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Phariseorum : tui autem edunt & bibunt ? Quibus ipse ait : Nunquid potestis filios sponsi, dum cū illis est sponsus, facere ieiunare ? Venient autem dies : & cū ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat autem & similitudinem ad illos : Quia nemo commissuram à vestimento nouo immittit in vestimentum vetus : alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo. Et nemo mittit vinum nouum in vres veteres : alioquin rumpet vinum nouum vress, & vinum effundetur, & vres peribunt. Sed vinum nouum in vres nouos mittendum est : & vtraque

Mat. 9. b
 Marc. 8. b

que conseruantur. Et nemo bibens ve-
tus, statim vult nouum: dicit enim: Vetus
melius est.

*Excusat Christus discipulos, sanat manum ari-
dam, & docet Euangelij pietatem.*

CAPVT VI.

A Factum est autem in sabbato secundo *Matt. 12. 6*
 primo cum transiret per sata, velle- *Marc. 2. d.*
 bant discipuli eius spicas, & manduca-
 bant confricantes manibus. Quidam au-
 tem

o 4 tem

tem Phariseorum dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in sabbatis? Et respondens Iesus ad eos dixit: Nec hoc legistis, quod fecit Dauid, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant: quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus? Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis etiam sabbati. Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextera erat arida. Observabant autem Scribae & Pharisei, si in sabbato curaret: ut inueniret unde accusarent eum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos: si licet sabbatis benefacere, an male: animam saluam facere, an perdere? Et circumspectis omnibus, dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebantur ad invicem, qui idcirco faceret Iesu. Factum est autem, in illis diebus exiit in montem orare: & erat pernoctans in oratione Dei.

Et

1. Reg. 21 g

Matt. 12. a

Marc. 2. d

c Et cū dies factus esset, vocauit discipu- *Mat. 10. 2*
 los suos: & elegit duodecim ex ipsīs, quos *Marc. 3. b*
 & Apostolos nominauit: Simonem quem
 cognominauit Petrum, & Andream fra-
 trem eius, & Iacobum, & Ioannem, Phi-
 lippum, & Bartholomæū, Matthæum, &
 Thomā, Iacobum Alphæi, & Simonē qui
 vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iu-
 dam Iscariotem, qui fuit proditor. Et de-
 scendens cū illis, stetit in loco campestri,
 & turba discipulorum eius, & multitudo
 copiosa plebis ab omni Iudæa & Hieru-
 salem, & maritima Tyri, & Sydonis, qui
 venerant, vt audirēt eum, & sanarentur à
 languoribus suis. Et qui vexabantur à spi-
 ritibus immundis, curabantur. Et omnis
 turba quærebat eum tangere: quia virtus
 c de illo exibat, & sanabat omnes. Et ipse
 eleuatis oculis in discipulos suos, dice-
 bat: Beati pauperes, quia vestrum est re- *Mat. 5. 6*
 gnū Dei. Beati qui nunc esuritis: quia sa-
 turabimini. Beati qui nunc fletis: quia ri-
 debitis. Beati eritis, cū vos oderint ho-
 mines, & cū separauerint vos, & expro-
 brauerint, & eiecerint nomen vestrum
 tanquam malum propter Filiū hominis.
 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
 merces vestra multa est in cælo: secūdam
 hæc enim faciebāt Prophetis patres eorū.

o s

Verum

Amos 6. a Veruntamen, vae vobis diuitibus, qui ha-
Ecl. 31. a betis consolationem vestram. Vae vobis qui
 saturati estis: quia esurietis. Vae vobis qui
 ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis. Vae
 cum benedixerint vobis omnes homi-
 nes: secundum haec enim faciebant pseudo-
 prophetis patres eorum. Sed vobis dico,
Mat. 5. g qui auditis: Diligite inimicos vestros: be-
 nefacite his qui vos oderunt. Benedicite
Mat. 5. a maledicentibus vobis: & orate pro ca-
Mat. 7. b lumniantibus vos. Et qui te percutit in
Tob. 4. c maxillam unam, praebere illi & alteram. Et
Mat. 5. g ab eo, qui auferit tibi vestimentum, etiam
 tunicam noli prohibere. Omni autem pe-
 tenti te, tribue: & qui auferit quae tua sunt,
 ne repetas. Et prout vultis ut faciant vo-
 bis homines, & vos facite illis similiter.
 Et si diligitis eos, qui vos diligunt: quae
 vobis est gratia? nam & peccatores, dili-
 gentes se diligunt. Et si benefeceritis
 his, qui vobis benefaciunt, quae vobis est
 gratia? si quidem & peccatores hoc faciunt.
Mat. 5. g Et si mutuum dederitis his, a quibus spe-
Deut. 5. b ratis recipere, quae gratia est vobis? nam
 & peccatores peccatoribus foenerantur, ut
 recipiant aequalia. Veruntamen diligite
 inimicos vestros: Benefacite, & mutuum
 date, nihil inde sperantes: & erit merces
Mat. 7. a vestra multa, & eritis filii Altissimi: quia
 ipse

ipse benignus est super ingratos, & malos. Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condēnare, & non cōdemnabini. Dimittite, & dimitte-
 mini. Date, & dabitur vobis: Mensuram *Mat. 7. a*
 bonam & confertam, & cogitatam, & su *Marc. 4. c*
 pereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis & similitudinem: Nunquid potest cæ- *Matt. 15. b*
 cus cæcum ducere? Nonne ambo in fo- *Marc. 10. c*
 ueam cadunt? Non est discipulus super *Ioan. 13. b*
 magistrū: perfectus autē omnis erit, si sit sicut magister eius. Quid autem vides fe- *Mat. 7. a*
 stucam in oculo fratris tui: trabem autē, quæ in oculo tuo est, non cōsideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiiciam festucā de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabē nō vides? Hypocrita, eii-
 ce primū trabem de oculo tuo: & tūc perspicias, vt educaas festucā de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona, quæ facit *Mat. 7. c*
 fructus malos: neque arbor mala, faciens *Mat. 12. c*
 fructum bonū. Vnaquæq; enim arbor, de fructu suo cognoscitur. Neq; enim de spinis colligūt ficus, neq; de rubo vindemiāt vuam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonū: & malus homo de

de malo thesauro profert malū. Ex abun-
Mat 7. d dātia enim cordis os loquitur. Quid autē
Rom. 1. b vocatis me, Domine, Domine: & non fa-
Iaco. 1. d citis quædico? Omnis qui vēnit ad me, &
 audit sermones meos. & facit eos: osten-
 dam vobis cui similis sit. Similis est ho-
 mini ædificanti domū. qui fodit in altum
 & posuit fundamentū supra petram: inu-
 datione autem facta. illi sum est flumē do-
 mui illi, & nō potuit eā mouere: fundata
 enim erat supra petrā. Qui autē audit, &
 non facit, similis est homini ædificāti do-
 mum suā supra terram sine fundamento:
 in quā illi sus est fluuius, & continuò ceci-
 dit, & facta est ruina domus illi⁹ magna.

*Sanatur à Christo Centurionis puer, suscitatur uni-
 cus filius, &c.* C A P. V I I.

Mat. 8. a **C**Um autē impleisset omnia verba sua **A**
 in aures plebis, intrauit Caphar-
 naum. Centurionis autem cuiusdam ser-
 uus malè habens, erat moriturus, qui illi
 erat pretiosus. Et cū audisset de Iesu,
 misit ad eum seniores Iudæorum, rogans
 eum, vt veniret. & saluaret seruū eius. At
 illi cū venissent ad Iesum, rogabant eum
 sollicitè, dicentes ei: Quia dignus est, vt
 hoc illi præstes: diligit enim gentem no-
 stram, & synagogam ipse ædificauit no-
 bis. Iesus autē ibat cum illis. Et cū iam
 non

non longè esset à domo, misit ad eū Centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari. Non enim sum dignus, vt sub tectum meam intres: propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus, vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc & facit: Quo audio, Iesus miratus est: & conuersus, sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis, nec in Israël tantam fidem inueni. Et reuersi qui missi fuerant domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum. Et factum est: deinceps ibat Iesus in ciuitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cùm autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matris suæ. Et hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem, qui portabāt, steterunt. Et ait: Adolescens tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor: & magnifi

gnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam. Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnem circà regionem. Et nuntiauerūt Ioanni discipuli eius de omnibus his. Et *Mat. 17. 4* conuocauit duos de discipulis suis Ioannes, & misit ad Iesum dicens: Tu es, qui venturus es: an alium expectamus? Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt: Ioannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? In ipsa autem hora multos curauit à languoribus suis & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit visum. Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Ioanni, quæ audistis & vidistis: Quia ^D cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: & beatus est, quicumque non fuerit scandalizatus in me. Et cùm discessissent nuntij Ioannis, cœpit de Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in desertū videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt, & deliciis, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico

dico vobis, & plus quàm Prophetam. Hic
 est de quo scriptum est: Ecce mitto Ange *Mala. 3. 0*
 lum meum ante faciem tuam, qui præpa-
 rabit viam tuã ante te: Dico enim vobis,
 maior inter natos mulierũ Prophetæ Ioã
 ne Baptista nemo est: Qui autẽ minor est
 in regno Dei: maior est illo. Et omnis po-
 pulus audiens, & Publicani, iustificaue-
 runt Deum, baptizati baptismo Ioannis.
 Pharisei autem, & legisperiti cõsiliũ Dei
 spreuerunt in semetipsos, non baptizati
 ab eo. Ait autẽ Dominus: Cui ergo simi- *Mat. 21. 16*
 les dicam homines generationis huius,
 & cui similes sunt? Similes sunt pueris se-
 dentibus in foro, & loquentibus ad inui-
 cem, & dicentibus: Cantauimus vobis ti-
 biis, & non saltastis: lamentauimus, & nõ
 plorastis. Venit autem Ioannes Bãptista,
 neque manducans panem, neque bibens
 vinum: & dicitis: Dæmonium habet. Vé-
 nit Filius hominis manducãs, & bibens:
 & dicitis: Ecce homo deuorator, & bi-
 bens vinum, amicus Publicanorum, &
 peccatorum. Et iustificata est Sapientia
 ab omnibus filiis suis. Rogabat autem
 illum quidam de Phariseis, vt mandu-
 caret cum illo. Et ingressus domum
 Pharisei, discubuit. Et ecce mulier, quæ
 erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit
 quod

quòd Iesus accubuit in domo Pharisei,
 attulit alabastrū vnguenti: & stans retro
 secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare
 pedes eius, & capillis capitis sui tergebat,
 & osculabatur pedes eius, & vnguento vn-
 gebat. Videns autem Phariseus, qui vo-
 cauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si
 esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qua-
 lis est mulier, quæ tangit eum: quia pec-
 catrix est. Et respondens Iesus, dixit ad il-
 lum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At
 ille ait: Magister dic Duo debitores erant
 cuidam fœneratori: vnus debebat dena-
 rios quingentos, & alius quinquaginta.
 Non habentibus illis vnde redderent do-
 nauit vtrisque. Quis ergo eum plus dili-
 git? Et respondens Simon, dixit: Aestimo
 quia is, cui plus donauit. At ille dixit ei:
 Rectè iudicasti. Et conuersus ad mulie-
 rem, dixit Simoni: Vides hâc mulierem?
 Intraui in domum tuam, a quam pedibus
 meis non dedisti: hâc autem lachrymis
 rigauit pedes meos, & capillis suis terfit.
 Osculum mihi non dedisti: hâc autem
 ex quo intraui, non cessauit osculari pe-
 des meos. Oleo caput meum non vn-
 xisti: hâc autem vnguento vnxit pedes
 meos. Propter quod dico tibi: Remit-
 tuntur ei peccata multa, quoniam dile-
 xit

xit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Parabola de semine: item sedatur mare, & liberatur daemonicus. CAP. VIII.

ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans, & euangelizans regnū Dei: & ducebat cum illo, & mulieres aliquas, quæ erant curatæ à spiritibus malignis, & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem demonia exierant, & Ioanna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis: Cùm autem turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum: & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit inter

Matt. 13. a

Mar. 4. a

P. ram

ram bonam: & ortū fecit fructum centu-
plum. Hæc dicens clamabat: Qui habet
aures audiendi audiat. Interrogabant au-
tem eum discipuli eius quæ esset hæc pa-
rabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum

est nosse mysteriū regni Dei, cæteris au-
tem in parabolis: vt videntes nō videant,
& audientes non intelligant. Est autem

Isaia 6.c

Matt. 13.b

Marc. 4.b

hæc parabola: Semē est verbum Dei. Qui
autem secus viam: hi sunt quia audiunt,
deinde

deinde venit diabolus, & tollit verbum
 de corde eorum, ne credentes salui fiant, *Ioan. 12. f*
 Nam qui supra perram: qui cum audie- *Act. 20. b*
 rint, cum gaudio suscipiunt verbum: & *Roma. 11. b*
 hi radices non habent, quia ad tempus
 credunt, & in tempore tentationis rece-
 dunt. Quod autem in spinas cecidit: hi
 sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus,
 & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes
 suffocantur, & non referunt fructum.
 Quod autem in bonam terram; hi sunt,
 qui in corde bono & optimo audientes
 verbum retinent, & fructum afferunt in
 patientia. Nemo autem lucernam accen-
 dens: operit eam vase, aut subtus lectum
 ponit: sed supra candelabrum ponit, vt
 intrantes videant lumen. Non est enim *Matt. 5. b*
 occultum quod non manifestetur: nec *Marc. 4. c*
 absconditum, quod non cognoscatur, & *Matt. 10. c*
 in palàm veniat. Videte ergo quid audia- *Marc. 4. c*
 tis. Qui enim habet, dabitur illi: & qui *Mat. 13. b*
 nunquam non habet, etiam quod putat se- *Et 25. c*
 habere, auferetur ab illo. Venerunt au- *Marc. 4. c*
 tem ad illum mater, & fratres eius, & nō *Mat. 12. d*
 poterāt adire eum præ turba. Et nuntia- *Marc. 3. d*
 tum est illi: Mater tua, & fratres tui stant
 foris, volentes te videre. Qui respondens,
 dixit ad eos: Mater mea & fratres mei hi
 sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

Factū est autē in vna dierū , & ipse ascen-
dit in nauiculam, & discipuli eius: Et ait
ad illos: Transfretemus trans stagnum.
Et ascenderunt. Et nauigantibus illis, ob-
dormiuit: & descendit procella venti in
stagnum, & complebantur, & periclita-
bantur. Accedentes autem suscitauerunt ^D
eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille
surgens increpauit ventum, & tempesta-
rem aque: & cessauit, & facta est tranquil-
litas. Dixit autē illis: Vbi est fides vestra?

Matt. 8. c
Marc. 4. d

Matt. 9. d
Mar. 5. a

Qui timentes mirati sunt, adinuicem di-
centes: Quis putas hic est, quia & ventis,
& mari imperat, & obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionē Gerasenorum, quæ est contra Galilæā. Et cū de naui egres-
sus esset ad terrā, occurrit illi vir quidā,
qui habebat dæmoniū iam temporibus
multis, & vestimento non induebatur,
neque in domo manebat, sed in monu-
mentis. Is vt vidit Iesum, procidit ante
illum: & exclamans voce magna, dixit:
Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi?
obsecro te, ne me torqueas. Præci-
piebat enim spiritui immundo, vt exiret
ab homine. Multis enim tēporibus arri-
piebat illum, & vinciebatur catenis, &
cōpedibus custoditus: & ruptis vinculis
agebatur à dæmonio in deserta. Interro-
gavit

gavit autem illum Iesus dicēs: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intrauerant daemonia multa in eū. Et rogauerūt illū, ne imperaret illis, vt in abyssum irēt. Erat autem ibi grex porcorū multorum pascentiū in monte: & rogabant eū vt permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo daemonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præcep̄s in stagnum, & suffocatus est. Quod vt viderūt factū qui pascebāt, fugerunt: & nuntiauerūt in ciuitatē, & in villas. Exierunt autē videre quod factū est, & venerūt ad Iesum: & inuenērunt hominē sedētē, à quo daemonia exierāt, vestitū, ac sana mēte, ad pedes eius, & timuerūt. Nuntiauerunt autē illis, & qui viderant quomodo sanus factus fuisset à legione. Et rogauerunt illū omnis multitudo regionis Gerasenorū, vt discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendēs nauim, reuersus est. Et rogauit illum vir, à quo daemonia exierant: vt cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus dicēs: Redi in domum tuam. & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per vniuersam ciuitatem, prædicans quanta illi fecisset **I E S V S**. Factum est autem cū rediisset Iesus, excepit illum turba: erant

*Matt. 9 a
Mar. 5 b*

autē omnes expectantes eum. Et ecce ve-
 nit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps
 synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu,
 rogans eum, vt intraret in domum eius,
 quia vnica filia erat ei ferè annorum duo
 decim, & hæc moriebatur. Et contigit dū
 iret, à turbis comprimebatur. Et mulier
 quædam erat in fluxu sanguinis ab annis
 duodecim, quæ in medicos erogauerat
 omnem substantiam suam, nec ab vllō po-
 tuit curari: accessit retro, & tetigit simbriã
 vestimenti eius: & confestim stetit fluxus
 sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est, qui
 me tetigit? Negantibus autem omnibus
 dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præcep-
 tor, turbæ te comprimunt, & affligunt,
 & dicis: Quis me tetigit? Et dixit I E S V S: ^G
 Tetigit me aliquis, nam & ego noui vir-
 tutem de me exiisse. Videns autē mulier,
 quia non laruit, tremens venit, & proci-
 dit ante pedes eius: & ob quam causam
 tetigerit eum, indicauit coram omni po-
 pulo, & quemadmodum confestim sana-
 ta sit. At ipse dixit ei: Filia, fides tua te
 saluam fecit. Vade in pace. Adhuc illo lo-
 quente, venit quidam à principe synago-
 gæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua:
 noli vexare illum. I E S V S autem audito
 hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli
 timere:

timere: crede tãtũm, & salua erit, Et cũm
 venisset domum, non permisit intrare se-
 cum quenquam, nisi Petrum & Iaco-
 bum, & Ioannem, & patrem, & marrem
 puellæ. Flebant autem omnes, & plãge-
 bant illam. At ille dixit, Nolite flere: non
 est mortua puella, sed dormit. Et deride-
 bant eum, scientes quòd mortua esset.
 Ipse autem tenens manum eius, clama-
 uit dicens: Puella surge. Et reuersus est
 spiritus eius: & surrexit cõtinuò. Et iussit
 illi dare manducare. Et stupuerunt paren-
 tes eius: quibus præcepit ne alicui dice-
 rent quòd factum erat.

*Instituentur Apostoli ad docendum, & turbæ
 cibantur pane.*

CAP. IX.

A **C**ONUOCATIS autem IESVS duodecim
 Apostolis, dedit illis virtutem & po-
 testatem super omnia dæmonia & vt lan-
 guores curarent. Et misit illos prædicare
 regnum Dei, & sanare infirmos. Et ait ad
 illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam,
 neque peram, neque panem, neque pecu-
 niam: neque duas tunicas habeatis. Et in
 quamcunq; domum intraueritis, ibi ma-
 nere, & inde ne exeatis. Et quicumq; non
 receperint vos, exeuntes de ciuitate illa,
 etiã puluerẽ pedum vestrorũ excutite in
 testimoniũ supra illos. Egressi autem cir-
 cumib

Mat. 10. a

Marc. 3. b

Mat. 10. a

Marc. 6. a

Acta. 13. g

P 4

cumib

Mat. 14. a
Marc. 6
 cum ibant per castella euangelizantes, & curantes vbiq;. Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat, eò quòd dicebatur à quibusdam quia Ioannes surrexit à mortuis: à quibusdam verò, quia Elias apparuit: ab aliis autem, quia Propheta vnus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Ioannem ego decollauì: quis est autem iste de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum. Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ. Quod cùm cognouissent turbæ, secutæ sunt illum: & excepit eos & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, sanabat. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hîc in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. Erât autem ferè viri quinque millia. Ait autè ad discipulos suos, Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.

genos. Et ita fecerunt. Et discubuerunt omnes. Accepit autem quinque panibus & duobus piscibus, suspexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, & poneret ante turbas. Et man-

ducauerunt omnes: & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim. Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens:

Marc. 8. c

Mat. 16. b

P 5 Quem

Quē me dicunt esset turbæ? At illi respō-
derunt, & dixerunt Ioannē Baptistā, alij
autem Eliā, alij verò, quia vnus Propheeta
de prioribus surrexit: Dixit autem illis,
Vos autem quē me esse dicitis? Respon-
dens Simon Petrus, dixit: Christum Dei.

Mat. 17. d At ille increpans illos, præcepit ne cui di-
Marc. 8. c cerent hoc, dicens: Quia oportet Filium

hominis multa pati, & reprobari à senio-
ribus & principibus sacerdotum & Scri-

Mat. 10. d bis, & occidi, & tertia die resurgere. Di-
Et 10. d cebat autem ad omnes, Si quis vult post

Marc. 8. d me venire, abneget semetipsum, & tol-
Infrà 14 f lat crucem suā quotidie, & sequatur me.

Et 17 g Qui enim voluerit animam suam saluam
Ioan. 12. d facere, perdet illam: nam qui perdidit

animam suam propter me, saluam faciet
illam. Quid enim proficit homo, si lucretur
vniuersum mundum, seipsum autem

Mat. 10. d perdat, & detrimentum sui faciat? Nam
Marc. 8. d qui me erubuerit & meos sermones, hūc

Filius hominis erubescet, cum venerit in
maiestate sua, & patris, & sanctorum An-
gelorum. Dico autem vobis verè sunt ali-

qui hīc stantes, qui nō gustabunt mortē,
donec videāt regnū Dei. Factū est autem ^D

Mat. 16. d post hæc verba ferè dies octo, & assump-
Marc. 9. a sit Petrum, & Iacobum, & Ioannem: &

Mat. 17. a ascendit in montem, vt oraret. Et facta
Marc. 9. a est,

est. dum oraret, species vultus eius altera:
 & vestitus eius albus, & refulgens. Et ecce
 duo viri loquebantur cum illo: erant
 autem Moyses, & Elias visi in maiestate:
 & dicebant excessum eius, quem com-

pleturus erat in Hierusalem. Petrus ve-
 rò, & qui cum illo erant, grauati erant
 somno. Et euigilantes, viderunt maie-
 statem eius, & duos viros qui stabant
 cum illo. Et factum est, cum descende-
 rent

rent ab illo, ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, vnū tibi, & vnū Moyfi, & vnum Eliæ, nesciens quid diceret. Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos: & timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube, dicens: Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Et dum fieret vox, inuentus est Iesus solus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his, quæ viderāt. Factum est autem, in sequenti die descendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa. Et ecce vir de turba exclamauit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum: quia vnicus est mihi: & ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum, & rogavi discipulos tuos, vt eiicerēt illud: & non poterunt. Respondens autē Iesus, dixit: O generatio infidelis, & peruersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cū accederet, elisit illum dæmoniū, & dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum immundū, & sanauit puerum & reddidit illum patri eius: Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in
 omni

Matt. 17. d

Marc 9. c

omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominũ. *Marc. 9. c*

At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo. Intrauit autem cogitatio in eos, quis *Matt. 13. c*

eorum maior esset: At Iesus videns cogitationes cordis illorũ, apprehendit puerum: & statuit illum secus se, & ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumq; me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. Respondens autem Ioannes, dixit: Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiiciẽ: em dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscũ. Et ait ad illos Iesus: Nolite prohibere: qui enim nō est aduersum vos, pro vobis est. Factũ est autẽ, dũ complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciẽ suã firmavit, vt iret in Hierusalẽ. Et misit nuntios ante conspectũ suũ: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararẽt illi. Et non receperũt eum: quia facies eius erat euntis in Hierusalẽ. Cũ vidissẽt autem discipuli eius, Iacobus, & Ioannes, dixerunt

runt: Domine, vis dicamus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos? Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulanti-
Marc. 8. c.
 bus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocunque ieris. Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres caeli nidos: Filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine permittite mihi primùm ire, & sepelire patrē meū. Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Et ait alter: Sequar te Domine: sed permittite mihi primùm renuntiare his, qui domi sunt. Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.

Conditiones docendi verbi praescribuntur, & legisperitus Christum tentat.

C A P. X.

Post hæc autem designauit Dominus ^A
 & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciē suam in omnem ciuitatem & locū, quò erat ipse venturus. Et dicebat

dicebat illis : Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominũ *Matth. 9. d*
 messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite; ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaueritis. In quacunque domum intraueritis, primũm dicite: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin-
Mat. 10. a
Mar. 6. a. b
 B autem, ad vos reuertetur. In eadem autẽ *Mat. 10. b*
1. Tim. 5. a
 domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quacunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis, & curate infirmos, qui in illa sunt: & dicite illis: Appropinquauit in vos regnũ Dei. In quacunque autem ciuitatem intraueritis, & nõ susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite: Etiam puluerem qui adhæsit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos, ramentum hoc scitote, Quia appropinquauit regnũ Dei. Dico vobis quia Sodomis in *Matth. 12. e*
 die illa remissius erit, quàm illi ciuitati.
 C Væ tibi Chorazain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim
 in

in cilicio & cinere sedentes pœniterent. Verũtamẽ Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio quã vobis, & tu Capharnaũ vsq; ad cælum exaltata, vsq; ad infernum demegèris. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Reuerſi sunt autem septuaginta duo cũ gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis, Videbam satanam sicut fulgur de cælo cadẽtem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones & super omnẽ virtutem inimici: & nihil vobis nocebit. Verũtamẽ in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem quòd nomina vestra scripta sunt in cælis. In ipsa hora exultavit in Spiritu sancto, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli, & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam pater, quoniã sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos dixit: Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi prophetae & reges volue

Matt. 10 d
Ioan. 1. 34 c

Mar. 11. d

Matt. 13. b

voluerunt videre quæ vos videtis, & non
 viderunt: & audire quæ auditis, & nō au-
 dierunt. Et ecce quidam legisperitus sur- *Mat. 22. d*
 rexit: tentans illum, & dicens: Magister *Mar. 12. c*
 quid faciendo vitam æternam possidebo?
 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptū
 est? quomodo legis? Ille respondens di-
 xit, Diliges Dominū Deum tuum ex toto *Deut. 6. a*
 corde tuo, & ex tota anima tua, & ex om-
 nibus viribus tuis, & ex omni mente tua:
 & proximum tuum sicut teipsum. Dixit-
 que illi: Rectè respondisti: hoc fac, & vi-
 ues. Ille autem volens iustificare seipsum,
 dixit ad Iesum: Et quis est meus proxi-
 mus? Suspiciens autem Iesus, dixit: Homo
 quidam descendebat ab Hierusalem in
 Hierico, & incidit in latrones, qui etiam
 despoliauerunt eum: & plagis impositis
 abierūt semiuiuo relicto. Accidit autem,
 vt sacerdos quidā descēderet eadem via:
 & viso illo præteriuit. Similiter & Leuita,
 cū esset secus locū, & videret eum, per-
 transit. Samaritanus autem quidam iter
 faciens vēnit secus eum, & videns eum,
 misericordia motus est. Et appropians,
 alligauit vulnera eius infundēs oleum &
 vinum: & imponens illum in ianētum
 suum, duxit in stabulū, & curā eius egit.
 Et altera die protulit duos denarios, &
 dedit

dedit stabulario, & ait: Curā illius habe:
 & quodcūque supererogaueris, ego cū
 rediero reddam tibi. Quis horum trium
 videtur tibi proximus fuisse illi, qui inci-
 dit in latrones? At ille dixit: Qui fecit

misericordiam in illum. Erat illi Iesus: &
 Vade, & tu fac similiter. Factū est autem,
 dum irent, & ipse intrauit in quoddā ca-
 stellum: & mulier quædā Martha nomi-
 ne, excepit illum in domum suā: & huic
 erat

erat soror nomine Maria : quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministeriũ: quæ stetit & ait Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solã ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.

Orandi formulam Christus prescribit.

CAPVT XI.

A ET factum est, cum esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Domine, docenos orare, sicut docuit Ioannes discipulos suos. Et ait illis: Cum oratis, dicite: *Mat. 6. 9.* Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. * Fiat voluntas tua: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & nos dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. Et ait ad illos: Quis vestrũ habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via

q. 2 ad

ad me, & non habeo quod ponam ante illū: & ille deintus respondēs, dicat: Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecū sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseverauerit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius fit, propter improbitatē tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis: Petite & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, &

Matt. 7. a aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti

et 21. c

Marc. 11. c

Ioan. 14. b

et 16. c

Iacob. 1. a

Matt. 7. a

aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi?

Aut piscem, nūquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ouum, nunquid

porriget illi scorpionē? Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quantò magis pater vester cœlestis

dabit spiritū bonum petētibus se? Et erat eiiciens dæmonium: & illud erat mutum.

Matt. 9. d

et 12. b

Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ. Quidam

Marc. 9. c

autē ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorū eiicit dæmonia. Et alij

tentantes, signū de cælo quærebāt ab eo, Ipse autē vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in se diuisum de-

sol

solabitur: & domus supra domum cadet. Si autē & Satanas in seipsum diuisus est: quomodo stabit regnū eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruēnit in vos regnum Dei. Quū fortis armatus custodit atrium suū: in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior illo superueniēs vicerit eū: vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecū, dispergit. Cū immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cū venerit: inuenit eam scopis mundatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se: & ingressi habitāt ibi. Et fiunt nouissima hominis illius, peiora prioribus. Factum est autem cū hæc diceret, extollens vocē quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimo: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Turbis autē concurrentibus,

Mat. 23. c. cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est: signū querit & signū nō da-

Jonæ 2. a. bitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ: Nā
3. Reg. 1. a. sicut fuit Ionas signum Niniuitis: ita erit
3. Par. 9. a. & Filius hominis generationi isti. Regi

na Austri surget in iudicio cū viris gene-
 rationis huius, & condemnabit illos: quia
 venit à finibus terræ audire sapientiā Sa-
Jonæ 3. b. lomonis, & ecce plus quàm Salomon hïc.

Mat. 5. b. Viri Niuiitæ surgent in iudicio cū gene-
Marc. 4. c. ratione hac, & cōdemnabūt illā: quia pœ-

nitentiā egerunt in prædicatione Ionæ:
 & ecce plus quàm Ionas hïc. Nemo lucer-
 nam accendit, & in abscondito ponit, ne-
 que sub modio, sed supra candelabrum,
 vt qui ingrediūtur, lumen videant: Lucer-

Mat. 6. c. na corporis tui, est oculus tuus. Si oculus
 tuus fuerit simplex, totum corpus tuum
 lucidum erit: si autē nequam fuerit, etiā
 corpus tuum tenebrosū erit. Vide ergo
 ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. Si
 ergo corpus tuum totum lucidum fue-
 rit, nō habens aliquam partem, tenebra-
 rum, erit lucidum totum, & sicut lucerna
 fulgoris illuminabit te. Et cū loquere-
 tur, rogauit illum quidam Phariseus, vt
 pranderet apud se. Iesus autem ingressus,
 recubuit. Phariseus autem cœpit intra se
 reputās dicere, quare nō baptizatus esset

ante

ante prandium. Et ait Dominus ad illū: *Mat. 23. 6*
 Nunc vos Pharisei quod deforis est cali-
 cis & catini, mundatis: quod autem intus
 est vestrum, plenum est rapina, & iniqui-
 tate. Stulti: nōne qui fecit quod deforis
 est, etiā id quod deintus est fecit? Verun-
 tamen quod superest, date eleemosynā: &
 ecce omnia munda sunt vobis. Sed vae vo- *Infr. 20. g.*
 bis Phariseis, qui decimatis mentham, & *Mat. 23. a*
 rutā, & omne olus: & præteritis iudicium *Marc. 12. d*
 & charitatē Dei. Hæc autem oportuit fa-
 cere, & illa non omittere. Vae vobis Pha-
 riseis: quia diligitis primas cathedras in
 synagōgis, & salutationes in foro. Vae vo-
 bis: quia estis vt monumenta quæ nō pa-
 rēt: & homines ambulātes supra nesciūt.
 Respondens autem quidam ex legisperi- *Mat. 23. a*
 tis, ait illi: Magister, hæc dicēs etiā contu-
 meliā nobis facis. At ille ait: Et vobis le-
 gisperitis vae: quia oneratis homines oner-
 ribus, quæ portare nō possunt, & ipsi vno
 digito vestro non tangitis sarcinas. Vae
 vobis, quia ædificatis monumēta propheta-
 rarū, patres autē vestri occiderunt illos.
 Profectō testificamini quòd consentitis
 operibus patrum vestrorum, quoniā ipsi
 quidē eos occiderunt, vos autē ædificatis
 eorum sepulchra. Propterea & sapientia
 Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas & *Mat. 23. d*

Gene. 4. b
1. Par.
34. f.

Apostolos, & ex illis occident & persequuntur: vt inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est à cōstitutione mundi à generatione ista, à sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædē. Ita dico vobis, requireretur ab hac generatione. Væ vobis legisperitis, quia tulistis clauē sciētiae: ipsi non introistis, & eos qui introibāt prohibuistis. Cū autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisei & legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum.

Similitudinibus quibusdam aduersus Antichristum discipulos roborat.

C A P V T X I I.

Mat. 16. a
Mar. 9. b
Matt. 10. c
Mar. 4. c

MUltis autem turbis cōcurrentibus, A
ita vt se inuicē conculcarent, cœpit dicere ad discipulos suos: Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. Nihil enim opertum est, quod non reueletur: neq; absconditū, quod non sciatur. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aure locuti estis in cubiculis, prædicabitur in testis. Dico autem vobis amicis meis: Ne timeamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc, nō habent amplius quid faciāt.
Ostend

Ostendá autē vobis quē timeatis. Timere
 eum, qui postquam occiderit, habet pote
 B statē mittere in gehennā. Ita dico vobis,
 hunc timeate. Nonne quinq; passerēs vā-
 neunt dipondio: & vnus ex illis non est in
 obliuione coram Deo? Sed & capilli capi-
 tis vestri omnes numerati sunt. Nolite
 ergo timere: multis passeribus plaris
 estis. Dico autē vobis, omnis quicūq; con- *Mat. 10. 2*
 fessus fuerit me corā hominibus, & Filius *Mar. 8. d*
 hominis confitebitur illū coram Angelis
 Dei: qui autē negauerit me corā homini-
 bus, negabitur corā Angelis Dei. Et om- *Mat. 12. c*
 nis qui dicit verbum in Filiū hominis, re- *Mar. 8. d*
 mittetur illi: ei autē qui in Spiritū sanctū
 blasphemauerit, nō remittetur. Cū au-
 tem inducent vos in synagōgas, & ad ma- *Mat. 23. b*
 gistratus, & potestates, nolite solliciti esse, *Mar. 10. b*
 qualiter, aut quid respondeatis, aut quid
 dicatis: Spiritus enim sanctus docebit vos
 in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.
 Ait autem ei quidam de turba: Magister,
 dic fratri meo, vt diuidat mecum hære-
 ditatem. At ille dixit ei: Homo, quis me
 constituit iudicē, aut diuisorē super vos?
 C Dixitq; ad illos: Videte, & caute ab om-
 ni auaritia: quia non in abundantia cu-
 iusquam vita eius est ex his quæ possidet. *Eccle. 11. 8*
 Dixit autem similitudinē ad illos, dicens:

9 5 Hom

Hominis cuiusdā dinitis vberes fructus
 ager attulit: & cogitabat intra se dicens:
 Quid faciā, quia nō habeo quō congregē
 fructus meos? Et dixit: Hoc faciā: destruā
 horrea mea & maiora faciā: & illuc con-
 gregabo omnia quæ nata sunt mihi &
 bona mea: & dicam animæ meæ: Anima,
 habes multa bona posita in annos pluri-
 mos: requiesce, comede, bibe, epulare. Di-
 xit autem illi Deus: Stulte, hac nocte ani-
 mam tuā repetunt à te: quæ autē parasti,
 cuius erunt? Sic est, qui sibi thesaurizat, &
 non est in Deum diues. Dixitque ad disci-
 pulos suos: Ideo dico vobis, nolite solliciti
 esse animæ vestræ, quid manducetis: ne-
 que corpori, quid induamini. Anima plus
 est quàm esca, & corpus plus quàm vesti-
 mentum. Considerate ceruos, quia nō se-
 minant neque metūt: quibus nō est cella-
 rium, neque horreū, & Deus pascit illos.
 Quantò magis vos plaris estis illis? Quis
 autem vestrum cogitādo potest adijcere
 ad staturam suā cubitum vnum? Si ergo
 neque quod minimū est, potestis: quid de
 cæteris solliciti estis? Considerate lilia,
 quomodo crescunt: nō laborāt neq; nent.
 Dico autē vobis, neque Salomon in omnī
 gloria suā vestiebatur sicut vnum ex istis.
 Si autē scænum quod hodie est in agro, &
 cras

Marc. 6. c
1. Pet. 5. b
Psal. 54. b

eras in clibanum mittitur, Deus sic ve-
 stit: quanto magis vos pusillæ fidei? Et vos
 nolite quærere, quid māducetis, aut quid
 bibatis: & nolite in sublime tolli: hæc au-
 tem omnia gentes mundi quærunt. Pater
 autem vester scit: quoniam his indigetis.
 Veruntamē quærite primū regnū Dei, &
 iustitiā eius: & hæc omnia adiciētur vo-
 bis. Nolite timere pusillus grex, quia com-
 placuit patri vestro dare vobis regnum.
 Vendite quæ possidetis, & date eleemo- *Mat. 6. d*
 synā. Facite vobis sacculos qui non vete-
 rascunt thesaurum non deficientē in ca-
 llis: quò fur non appropriat, neque tinea
 corrūpit. Vbi enim thesaurus vester est,
 ibi & cor vestrum erit. Sint lumbi vestri
 præcincti, & lucernæ ardentes * in ma-
 nibus vestris: & vos similes hominibus
 expectantibus dominum suum, quando
 reuertatur à nuptiis: vt cūm venerit, &
 pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati
 serui illi, quos cūm venerit Dominus, in-
 uenerit vigilātes. Amen dico vobis, quòd
 præcinget se, & faciet illos discumbere,
 & transiens ministrabit illis. Et si venerit
 in secūda vigilia, & si in tertia vigilia ve-
 nerit, & ita inuenerit: beati sunt serui il-
 li. Hoc autem scitote, quoniam si sciret *Mat. 24. d*
 pater familiās qua hora fur veniret, vigi-
 laret

laret utique & nō fineret perfođi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora nō putatis, Filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolā, an & ad omnes? Dixit autē Dominus: Quis putas est fidelis dispēsator & prudēs, quē constituit Dñs super familiā suā, ut det illis in tēpore, tritici mensurā? *Apoc. 18. e* Beatus ille seruus, quē, cūm venerit Dñs inuenerit ita facientem! Verē dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, cōstituet illū. Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Morā facit Dominus meus venire: & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet Dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eū, partemq; eius cū infidelibus ponet. Ille autē seruus, qui cognouit voluntatē Domini sui, & nō se præparauit, & nō fecit secundum voluntatem eius: vapulabit multis. Qui autē non cognouit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autē cui multum datum est, multū quæretur ab eo: & cui cōmendauerunt multum, plus petent ab eo. Ignē veni mittere in terrā: & quid volo, nisi ut accēdatur? baptismo autē habeo baptizari, & quomodo coartor, vsq; dum perficiatur? Putatis, quia pacē veni mittere

mittere in terra? Non, dico vobis: sed se- *Mat. 10. d*
 parationē. Erunt enim ex hoc, quinque in
 domo vna diuisi, tres in duos, & duo in
 tres: diuidentur pater in filium, & filius in
 patrem suū: mater in filiā, & filia in ma-
 trem: socrus in nurū suam, & nurus in so-
 crum suā. Dicebat autem ad turbas: Cū *Mat. 16. d*
 videritis nubem orientem ab occasu, sta- *Marc. 8. p*
 tim dicitis: Nimbū vēnit, & ita fit. Et
 cū austrum flantem, dicitis: Quia aestus
 erit: & fit. Hypocritæ, faciē cæli & terræ
 nostis probare, hoc autē tempus quomo-
 do nō probatis? Quid autē & à vobis ipsis *Mat. 23. d*
 non iudicatis quod iustū est? Cū autem
 vadis cum aduersario tuo ad principem,
 in via, da operam liberari ab illo: ne for-
 tē trahat te ad iudicem, & iudex tradat te
 exactori, & exactor mittat te in carcerē.
 Dico tibi, non exies inde, donec etiā no-
 uissimum minutum reddas.

Adhortatur Dominus ad penitentiam.

CAPVT XIII.

A Derant autem quidam ipso in tēpo-
 re, nuntiantes illi de Galilæis, quorū
 sanguinem Pilatus miscuit cū sacrificiis
 eorū. Et respondens dixit illis: Putatis, q̄
 hi Galilæi præ omnibus Galilæis pecca-
 tores fuerint quia talia passi sunt? Non,
 dico vobis: sed nisi pœnitētiā habueritis,
 omnes

omnes similiter peribitis, sicut illi decē
 & octo, super quos cecidit turris in Siloē,
 & occidit eos: putatis quia & ipsi debito-
 res fuerint præter omnes homines habi-
 tantes in Hierusalē? Nō dico vobis: sed si
 non pœnitentiã habueritis, omnes simili-
 ter peribitis. Dicebat autem & hanc simi-
 litudinem: Arborem fici habebat quidã
 plantatam in vinea sua: & vênit quærens
 fructum in illa, & non inuênit. Dixit autē
 ad cultorē vineæ: Ecce anni tres sunt, ex
 quo venio quærens fructum in ficulnea
 hac: & non inuenio. Succide ergo illam:
 vt quid etiam terram occupat? At ille re-
 spondens, dicit illi. Domine, dimitte il-
 lam & hoc anno, vsque dum fodiam cir-
 ca illam, & mittam stercora: & si quidem
 fecerit fructum: sin autem, in futurū suc-
 cides eam. Erat autem docens in synagō-
 ga eorum sabbatis. Et ecce mulier quæ
 habebat spiritum infirmitatis annis de-
 cem & octo, & erat inclinata, nec omni-
 no poterat sursum respicere. Quam cum
 videret Iesus, vocauit eã ad se. & ait illi:
 Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et
 imposuit illi manus: & confestim erecta
 est, & glorificabat Deum. Respondēs au-
 tem archisynagōgus, indignans quia sab-
 bato curasset Iesus, dicebat turbæ: Sex
 dies

dies sunt, quibus oportet operari: in his
 ergo venite, & curamini: nō in die sabba-
 ti. Respondens autē ad illū Dominus, di-
 xit: Hypocritæ, vnusquisque vestrū sabba-
 to non soluit bouē suum aut asinū à præ-
 D sepio, & ducit ad aquare? Hanc autē filiam
 Abrahæ, quā alligauit Satanas ecce decē
 & octo annis, non oportuit solui à vincu-
 lo isto die sabati? Et cūm hæc diceret,
 erubescabant omnes aduersarij eius: &
 omnis populus gaudebat in vniuersis que *Mat. 12. 6*
 gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui *Marc. 4. 8*
 simile est regnum Dei? & cui simile æsti-
 mabo illud? Simile est grano sinapis,
 quod acceptum homo misit in hortum
 suum, & creuit: & factum est in arborem
 magnam, & volucres cæli requieuerūt in
 ramis eius. Et iterū dixit: Cui simile æsti- *Mat. 13. 0*
 mabo regnum Dei? Simile est fermento,
 quod acceptū mulier abscondit in farina
 fæta tria, donec fermentaretur totum. Et
 ibat per ciuitates & castella docēs, & iter
 faciēs in Hierusalem. Ait autem illi qui- *Mat. 7. 8*
 dam: Domine si pauci sunt qui saluantur?
 Ipse autē dixit ad illos: Contēdite intra-
 re per angustam portam: quia multi, dico
 vobis, quærent intrare, & non poterunt.
 Cūm autem intrauerit paterfamiliās, &
 clauerit ostium, & incipietis foris stare,
 & pul

Mat. 7. d & pulsare ostium dicentes: Domine aperi
 nobis: & respondens dicet vobis: Nescio
 vos vnde scitis: tūc incipietis dicere: Man
 ducauimus corā te, & bibimus, & in pla
Psal 6. c teis nostris docuisti. Et dicet vobis: Ne
Mat. 7. d scio vos vnde scitis, discedite à me omnes
& 25. d operarij iniquitatis. Ibi erit fletus & stri
 dor dentium: cūm videritis Abraham, &
 Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in
 regno Dei, vos autem expelli foras. Et
 venient ab Oriente, & Occidente, & Aqu
 lone, & Austro: & accumbent in regno
Mat. 19. d Dei. Et ecce, sunt nouissimi qui erāt pri
& 20. b mi: & sunt primi, qui erant nouissimi. In
Marc. 10. d ipsa die accesserunt quidā Phariseorum
 dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Hero
 dec vult te occidere. Et ait illis: Ite & di
 cito vulpi illi: Ecce eiicio dæmonia, & fa
 nitates perficio hodie & cras, & etiā ter
 tia die consummor. Veruntamē oportet
 me hodie, & cras, & sequenti die ambu
 lare: quia non capit Prophetam perire
 extra Hierusalem. Hierusalem, Hierusa
 lem quæ occidis Prophetas, & lapidas
 eos, qui mittuntur ad te: quoties volui
 congregare filios tuos, quemadmodum
 auis nidum suum sub pennis, & noluisti?
 Ecce relinquetur vobis domus vestra de
 serta. Dico autem vobis, quia non videbi
 tis me,

tis me, donec veniat cūm dicetis: Benedi-
ctus qui venit in nomine Domini.

Curatur hydropticus, & docetur humilitas

CAP. XIII.

A ET factum est, cūm introisset Iesus
in domū cuiusdam principis Phari-
sæorum sabbato manducare panē, & ipsi
obseruabant eum. Et ecce homo quidam
hydropticus erat ante illū: Et respondens
Iesus, dixit ad legisperitos, & Phariseos
dicens: Si licet sabbato curare? At illi ta-
cuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit
eum, ac dimisit. Et respondens ad illos,
dixit: Cuius vestrūm asinus aut bos in pu-
teum cadet: & non continuò extrahet illū
die sabbati? Et non poterant ad hæc re-
Bspondere illi. Dicebat autem & ad inuita-
tos parabolā, intendēs quomodo primos
accubitus eligerent, dicens ad illos: Cūm
inuitatus fueris ad nuptias, non discūbas
in primo loco: ne fortè honoratior te sit
inuitatus ab illo: Et veniens is, qui te &
illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum,
& tunc incipias cum rubore nouissimum
locum tenere. Sed cūm vocatus fueris, va-
de, recumbe in nouissimo loco: vt cūm
venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Ami- *Prm. 35. 8*
ce, ascende superius. Tunc erit tibi gloria
coram simul discumbētibus. Quia omnis
qui

*Infr. 18. c**Mat. 23. b**Tob. 4. b**Prouer. 3. b*

qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Dicebat autem & ei, qui se inuitauerat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neq; cognatos: neq; vicinos diuites: ne fortè te & ipsi reinuitet, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis cõuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: & beatus eris, quia non habet retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hæc cùm audisset quidam de

*Mat. 22. a**Apoc. 19. b*

simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnã, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis, vt venirent, quia iã parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatũ. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatũ. Et alius dixit: Vxorem duxi: & ideo non possum venire, Et reuersus seruus, nũciauit hæc Domino suo. Tunc iratus pater familiãs, dixit seruo suo: Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduce huc. Et ait seruus: Domine, facta est, vt

est, vt imperasti: & adhuc locusest. Et ait Dominus seruo: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorū qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Ibant autē turbæ multæ cū eo, & conuersus dixit ad illos: Si quis venit ad me, & non odit patrem suū, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autē & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucē suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volēs turrim ædificare, nō prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum? ne postea quàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, nō potest meus esse discipulus. Bonum

*Mat. 10. d**Mat. 10. d**Mat. 10. d**Mat. 16. d**Marc. 8. d*

Matth. 7. b num est sal. Si autem sal euauerit: in quo
Mar 9 8 condietur? Neq; in terram, neque in ster-
 quilinum utile est: sed foras mittetur.
 Qui habet aures audiendi, audiat.

Pœnitentia nostra lætificat Angelos.

C A P V T X V.

Matth. 18. c ERant autem appropinquantes ei Pu-
 blicani, & peccatores vt audirent il-
 lum. Et murmurabāt Pharisei, & scribæ,
 dicentes: Quia hic peccatores recipit, &
 manducat cum illis. Et ait ad illos para-
 bolam istam dicens: Quis ex vobis ho-
 mo, qui habet centum oues, & si perdi-
 derit vnā ex illis, nōne dimittit no-
 nagintanouem in deserto, & vadit ad illā
 quæ perierat, donec inueniat eā? Et cū
 inuenit eam, imponit in humeros suos
 gaudens: & veniens domū conuocat ami-
 cos & vicinos, dicēs illis: Congratulami-
 ni mihi, quia inueni ouem meam, quæ
 perierat. Dico vobis, quòd ita gaudium
 erit in cælo super vno peccatore pœni-
 tentiam agente, quàm super nonaginta-
 nouem iustis, qui non indigent pœniten-
 tia. Aut quæ mulier habens drachmas de-
 cem: si perdiderit drachmam vnā, nōne
 accendit lucernam, & euertit domum, &
 quærit diligenter, donec inueniat eam?
 Et cū inuenit, conuocat amicas, & vi-
 cinas.

cinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore penitentiam agente, Ait autem: Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ quæ me contingit. Et diuisit illis substantiam. Et post nō multos dies congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionē lōginquam: & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere. Et abiit, & adhæsit vni ciuium regionis illius. Et misit illum in villā tuam, vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suū de siliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat. In se autem reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem hīc fame pereor! Surgā, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cælū & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnū de mercenariis tuis. Et surgens, venit ad patrem suum. Cū autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens

currens cecidit super collū eius, & oscu-
latus est eū. Dixitq; ei filius: Pater, pecca-
ni in caelum, & coram te: iam non sum
dignus vocari filius tuus. Dixit autem pa-
ter ad seruos suos: Citò proferte stolam

primam, & induite illum, & date anulum
in manum eius, & calceamenta in pe-
des eius: & adducite vitulum saginatum,
& occidite, & manducemus, & epule-
mur: quia hic filius meus mortuus erat,
& reui

& reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro: & cùm veniret, & appropinquaret domui, audiuit symphoniam, & chorum, & vocauit vnum de seruis, & interrogauit quid hæc essent. Isq; dixit illi: Frater tuus venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit. Indignatus est autem: & volebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis seruo tibi, & nunquam mandatum tuum præteriuui: & nunquam dedisti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecū es, & omnia mea, tua sunt: epulari autē, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit, perierat & inuentus est,

Iuuandus proximus, & soli Deo seruiendum.

CAP. XVI.

AD Icebat autē ad discipulos suos: Homo quidam erat diues, qui habebat villicū: & hic diffamatus est apud illum: quasi dissipasset bona ipsius. Et vocauit illum

illum, & ait: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciã, quia Dominus meus aufert à me villicationē? Fodere non valeo, mendicare erubescō. Scio quid faciã: vt cū amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Couocatis itaq; ^B singulis debitoribus Domini sui dicebat primo: Quantū debes Domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitq; illi: Accipe cautionē tuam: & sede, citò scribe quinquaginta. Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cū defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis? Nemo seruus potest duobus do-

minis

minis seruire. Aut enim vnū odiet, & alterū diliget: aut vni adhærebit, & alterū contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonæ. Audiebant autē omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus alciū est, abominatio est ante Deū. Lex & prophetæ, vsque ad Ioannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit. Facilius est autē cælū & terrā præterire, quàm de lege vnum apicem cadere. Omnis qui dimittit vxorem suam: & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissā à viro ducit, mœchatur. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendidé. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, cupiēs saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingeabant vlcera eius. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahamæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est. In inferno, autem eleuans oculos suos, cū esset in tormentis vidit Abrahamā à longè, & Lazarum in sinu eius,

*Matth. 22. 6**Matth. 5. 6**Matth. 5. 6**Marc. 10. 6**1. Cor. 7. 6*

eius: & ipse clamans, dixit: Pater Abrahā,
 miserere mei: & mitte Lazarum: vt in-
 tingat extremum digiti sui in aquam,
 vt refrigeret linguam meam, quia cru-
 cior in hac flamma. Et dixit illi Abrahā,

Fili, recordare, quia recepisti bona in
 vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc
 autem hic consolatur, tu verò crucia-
 ris. Et in his omnibus inter nos & vos
 chaos magnum firmatum est, vt hi qui
 volunt

volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire. Et ait: Rogo ergo te, pater, vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abrahá: Habent Moysen, & prophetas: audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Cauendum à scandalo, remittenda offensa, &c.

CAPVT XVII.

A ET ait ad discipulos suos: Impossibile est vt non veniant scandala: vae autem illi, per quem veniunt. Vtilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiciatur in mare, quã vt scandalizet vnũ de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiã egerit, dimitte illi: & si septies in die peccauerit in te, & septies in die cõuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me: dimitte illi. Et dixerunt Apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidẽ sicut granum sinapis, dicetis huic arbori mo-

Matt. 18. a
Marc 9. f

Matt. 18. b
Leuit. 19. d
Eccle. 19. b
Matt. 18. e

10:

ro: Eradicare, & transplantare in mare. &
Matt. 17. c obediet vobis. Quis autem vestrū habēs
 seruū arantem, aut pascentē oues, qui re-
 gresso de agro dicat illi: Statim transi &
 recumbe: & nō dicit: Para quod cœnē, &
 præcinge te. & ministra mihi, donec mā-
 ducem. & bibā, & post hæc tu māducabis,
 & bibes? Nunquid gratiam habet seruo
 illi, quia fecit, quæ ei imperauerat? Non
 puto. Sic & vos, cū feceritis omnia quæ
 præcepta sunt vobis dicite, Serui inutiles
 sumus: quod debuimus facere, fecimus.
 Et factum est dū iret in Hierusalē, trans-
 ibat per mediam Samariā, & Galilæam.
 Et cū ingrederetur quoddā castellum,
 occurrerūt ei decem viri leprosi, qui ste-
 terunt à longè, & leuauerunt vocem di-
 centes: Iesu præceptor miserere nostri.
 Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos sa-
 cerdotibus. Et factū est, dum irent, mun-
 dati sunt. Vnus autē ex illis vt vidit quia
 mundatus est, regressus est, cum magna
 voce magnificans Deū, & cecidit in faciē
 ante pedes eius: gratias agens, & hic erat
 Samaritanus. Respondens autem Iesus,
 dixit: Nonne decem mundati sunt? & no-
 uem vbi sunt? Non est inuentus qui redi-
 ret, & daret gloriam Deo, nisi hic alieni-
 gena. Et ait illi: Surge, vade: quia fides
 tua

D tua te saluum fecit. Interrogatus autem
 à Pharisæis, quando uenit regnum Dei: re-
 spondens eis, dixit: Non ueniet regnū Dei
 cum obseruatione, neq; dicent: Ecce hīc,
 aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei in-
 tra uos est. Et ait ad discipulos suos: Ue-
 nient dies, quando desideretis uidere unū
 diem filij hominis, & non uidebitis. Et
 dicent uobis: Ecce hīc, & ecce illic. Nolite
 ire: neq; sectemini. Nā sicut fulgur coru *Mat. 24. d*
 scans de sub cælo in ea quæ sub cælo sunt *Marc. 13. c*
 fulget: ita erit Filius hominis in die sua.
 Primū autem oportet illū multa pati,
 & reprobari à generatione hac. Et sicut *Mat. 23. d*
 factum est in diebus Noë, ita erit & in *Genes. 7. b*
 diebus Filij hominis: Edebant, & bibe-
 bant, uxores ducebant, & dabātur ad nu-
 ptias, usque in diem quia intrauit Noë in
 arcā, & uenit diluuiū, & perdidit omnes.
 Similiter sicut factum est in diebus Lot: *Genes. 19. c*
 Edebant & bibebant, emebant & vende-
 bant, plantabant & ædificabant: qua die *Gene. 19. c*
 autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem
 & sulphur de cælo, & omnes perdidit: se-
 cundum hæc erit qua die Filius hominis
 reuelabitur. In illa die, qui fuerit in te-
 cto, & uasa eius in domo, ne descendat *Suprà 9. c*
 tollere illa: & qui in agro, similiter non *Mar. 10. d*
 redeat retro. Memores estote uxoris *Matt. 8. d*
 Lot, *Ioan. 12. c*
Matt. 14.

Lot. Quicumque quæserit animam suam saluam facere, perdet illam & quicumque perdiderit illam, viuificabit eam. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur, duæ erunt molentes in vnum: vna assumetur, & altera relinquetur: duo in agro: vnus assumetur, & alter relinquetur. Respondentes dicunt illi: Vbi Domine? Qui dixit illis: Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.

Christus docet orare. CAP. XVIII.

*Eccle. 28. c
1. Theff. 5. d*

Dicebat autem & parabolam ad illos, ^A quoniam oportet semper orare, & non deficere, dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur. Vidua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo. Et nolebat per multum tempus: post hæc autem dixit intra se, Et si Deum non timeo, nec hominem reuereor: tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens ^B fugillet me. Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ac se die ac nocte: & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito

citò faciet vindictam illorū. Verumtamē
 Filius hominis veniens, putas inueniet
 fidem in terra? Dixit autem & ad quos-
 dam, qui in se confidebant tanquam iu-
 sti, & aspernabantur cæteros parabolam
 istam, dicens: Duo homines ascendebant
 in templum vt orarent, vnus Pharisæus,
 & alter Publicanus. Pharisæus stans, hæc
 apud se orabat: Deus, gratias ago tibi,
 quia non sum sicut cæteri hominū, raptor-
 res, iniusti, adulteri, velut etiam hic Pu-
 blicanus. Ieiuno bis in sabbato: decimas
 do omnium quæ possideo. Et Publica-
 nus à longè stans, nolebat nec oculos ad
 cælum leuare: sed percutiebat pectus
 suum, dicens: Deus, propitius esto mihi
 peccatori. Dico vobis, descendit hic iu-
 stificatus in domum suam ab illo: quia
 omnis, qui se exultat, humiliabitur: &
 qui se humiliat, exaltabitur. Afferebant
 autem ad illum & infantes, vt eos tan-
 geret. Quod cùm viderent discipuli, in-
 crepabant illos. Iesus autem conuocans
 illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, &
 nolite vetare eos: talium est enim regnū
 Dei. Amen dico vobis, quicumq; non ac-
 ceperit regnum Dei sicut puer, non in-
 trabit in illud. Et interrogauit eum qui-
 dam princeps, dicēs: Magister bone quid
 faciens

Supr. 14. c
Matt 23. b
Matt. 19. b
Mar. 10. b

Mat. 19. b
Mar. 10. b
Exod. 20.

faciens vitam æternam possidebo? Dixit autē ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus, nisi solus Deus: Mandata nosti? Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Nō falsum testimoniū dices: Honora patrem tuum, & matrē. Qui ait. Hæc omnia custodiui à iuuentute mea. Quo audito, Iesus ait ei: Adhuc vnū tibi deest: omnia quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in cælo: & veni, sequere me. His ille auditis contristatus est: quia diues erat valde. Videns autem Iesus illum tristem factū, dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! Facilius est enim camelū per foramen acus transire, quàm diuitē intrare in regnū Dei. Et dixerunt qui audiebant. Et quis potest saluus fieri? Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deū. Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, & securi sumus te. Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo est, qui relinquit domum aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat multò plura in hoc tempore, & in seculo futuro, vitam æternam.

Matt. 20. b
Marc. 10. c Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam,

&

& consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellauerint, occident eum, & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazareus transiret. Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant, increpabāt eū vt taceret. Ipse verò multò magis clamabat: Fili Dauid miserere mei. Stans autē Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogauit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam. Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te saluū fecit. Et confestim vidit & sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.

*Mat. 20. d**Marc. 10. g*

Christus Zachai conuina. Item parabola de talentis concreditis.

CAP. XIX.

A ET ingressus perambulabat Hiericho. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic

s

prin

princeps erat publicanorum, & ipse di-
 ues: & quærebat videre Iesum quis esset:
 & non poterat præ turba, quia statura pu-
 fillus erat. Et præcurrens ascendit in ar-
 borem sycomorum, vt videret eum: quia
 inde erat transiturus. Et cum venisset ad
 locum, suspiciens Iesus vidit illum, & di-
 xit ad illum: Zachæe, festinans descen-
 de: quia hodie in domo tua oportet me
 manere. Et festinans descendit: & ex-
 cepit illum gaudens. Et cum viderent
 omnes, murmurabant, dicentes quòd ad
 hominem peccatorem diuertisset. Stans
 autem Zachæus, dixit ad Dominum:
 Ecce dimidium bonorum meorum, Do-
 mine, do pauperibus: & si quid aliquent
 defraudavi, reddo quadruplum. Ait Ie-
 sus ad eum: Quia hodie salus domui
 huic facta est, eò quòd & ipse filius sit
 Abrahæ. Venit enim Filius hominis quæ-
 rere & saluum facere quòd perierat.

Mat. 23. b Hæc illis audientibus adiiciens dixit
 parabolam, eò quòd esset prope Hieru-
 salem, & quia existimarent, quòd con-
 festim regnum Dei manifestaretur. Di-
 xit ergo: Homo quidam nobilis abiit in
 regionem longinquam accipere sibi re-
 gnum, & reuerti. Vocatis autem de-
 cem seruis suis, dedit eis decem mnas, &

ait:

ait ad illos: Negotiamini dum venio. Ciu-
 ues autem eius oderant eum: & miserunt
 legationem post illum, dicentes: Nolu-
 mus hunc regnare super nos. Et factum
 est vt rediret accepto regno, & iussit vo-
 cari seruos, quibus dedit pecuniam, vt sci-
 ret quantum quisque negotiatus esset:
 venit autē primus, dicens, Domine mna-
 tua decem mnas acquisiuit. Et ait illi: Eu-
 ge serue bone, quia in modico fuisti fi-
 delis, eris potestatem habēs supra decem
 ciuitates. Et alter uenit, dicens: Domine,
 mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait:
 Et tu esto super quinque ciuitates. Et al-
 ter uenit dicens: Domine, ecce mna tua,
 quā habui repositā in sudario: timui enim
 te: quia homo austerus es: tollis quod
 non posuisti, & metis quod non semina-
 sti. Dicit ei: De ore tuo te iudico, serue ne-
 quam: sciebas quod ego homo austerus
 sum, tollens quod non posui, & metens
 quod non seminavi: & quare non dedisti
 pecuniā meam ad mensam, & ego veniēs
 cū usuris utriusque exegissem illud? Et astan-
 tibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date
 illi qui decem mnas habet. Et dixerunt
 ei: Domine, habet decem mnas. Dico au-
 tem vobis, quia omni habenti dabitur,
 & abundabit: ab eo autem, qui non ha-
 bet,

Supra 2. c.
 Mat. 13. b
 & 25. c
 Marc. 4. c

bet, & quod habet, auferetur ab eo. Verū
 tamen inimicos meos illos qui noluerūt
 me regnare super se adducite huc, & in-
 terficite ante me. Et his dictis præcede-
 bat ascendens Hierosolymam. Et factū
 est, cūm appropinquasset ad Bethphage,
 & Bethaniam, ad montem qui vocatur
 Oliueti, misit duos discipulos suos, di-
 cens: Ite in castellum quod contra vos
 est: in quod introēntes, inuenietis pul-
 lum asinæ alligatum, cui nemo vnquam
 hominum sedit: soluite illum, & adduci-
 te. Et si quis vos interrogauerit: Quare
 soluitis? sic dicetis ei: Quia Dominus ope-
 ram eius desiderat. Abierunt autem qui
 missi erant: & inuenerunt sicut dixit il-
 lis, stantem pullum. Soluentibus autem
 illis pullum, dixerunt domini eius ad il-
 los: Quid soluitis pullum? At illi dixe-
 runt: Quia Dominus eum necessariū ha-
 bet. Et duxerunt illum ad Iesum. Et ia-
 ctantes vestimenta sua supra pullum, im-
 posuerunt Iesum. Eunte autem illo sub-
 sternebant vestimenta sua in via. Et cūm
 appropinquaret iam ad descensum mon-
 tis Oliueti, cœperunt omnes turbæ de-
 scendentiū gaudentes laudare Deū voce
 magna super omnibus quas viderant vir-
 tutibus, dicentes, Benedictus qui venit
 rex

rex in nomine Domini: pax in celo, & gloria in excelsis. Et quidam Phariseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint,

lapides clamabunt. Et vt appropinquauit videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia *Infra 27. b*

Mat. 24.c venient dies in te, & circumdabunt te ini-
Marc. 13.a mici tui vallo, & circumdabunt te, & co-
 angustabunt te vndique, & ad terrá pro-
 sternent te, & filios tuos, qui in te sunt: &
 non relinquent in te lapidē super lapidē:
Mat. 21.b cò quòd non cognoueris tempus visita-
Marc. 11.b tionis tuæ. Et ingressus in templum cœ-
Isaia 56.c pit eiicere vendentes & ementes, dicens
Ierem. 7.b illis: Scriptum est, Quia domus mea do-
 mus orationis est: Vos autem fecistis il-
 lam speluncam latronum. Et erat docens
 quotidie in templo. Principes autem sa-
 cerdotum, & Scribæ, & principes plebis
 quærebant illum perdere: & non inuenie-
 bant quid facerent illi. Omnis enim po-
 pulus suspensus erat, audiens illum.

Discepat Iesus cum Iudæis amulis suis.

C A P V T X X.

Mat. 21.c **E**T factū est in vna dierum, docēte il- **A**
Marc. 11.d lo populū in tēplo, & euangelizante,
 conuenerūt principes sacerdotū, & Scri-
 bæ cum senioribus, & aiunt, dicentes ad
 illum: Dic nobis, in qua potestate hæc fa-
 cis? aut quis est, qui dedit tibi hanc pot-
 statem? Respondens autem Iesus, dixit ad
 illos: Interrogabo vos & ego vnum ver-
 bum. Respondete mihi: Baptismus Ioan-
 nis, de cœlo erat, an ex hominibus? At **B**
 illi

illi cogitabant intra se, dicentes: Quia si dixerimus, de cælo, dicit: Quare ergo nõ credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus: plebs vniuersa lapidabit nos: certi sunt enim Ioannem Prophetam esse. Et responderunt se nescire vnde esset. Et Iesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc facio. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantauit vineam, & locauit eam colonis: & ipse peregrè fuit multis temporibus. Et in tempore miit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerates, eiecerunt. Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciã? mittã filiũ meũ dilectũ, forsitan cùm hunc viderint, verebuntur. Quem cùm vidissent coloni cogitauerunt, intra se dicentes: Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas. Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audato, dixerunt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos,

*Mat. 21. d**Mar. 12. n**Isai 54**Ierem. 2. d*

ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est:

Psal. 117. d Lapidem quem reprobauerunt ædifican-
Act. 4. b tes, hic factus est in caput anguli? Omnis,

Rom. 9. g qui ceciderit supra illum lapidem, con-
1. Petr. 2. a quassabitur: supra quẽ autem ceciderit,
ysaia 28. d cõminuet illum. Et quærebant principes
 sacerdotum, & Scribæ, mittere in illum
 manus illa hora, & timuerunt populum.

Mat. 23. b Cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit
Marc. 12. b similitudinẽ hanc. Et obseruantes mise-
 runt insidiatores, qui se iustos simularẽt:
 vt capereat eum in sermone, & traderent
 illum principatui, & potestati præsidis. Et
 interrogauerunt eum dicentes, Magister,
 scimus quia rectè dicis, & doces: & non
 accipis personã, sed viam Dei in veritate
 doces. Licet nobis tributũ dare Cæsari,
 an non? Considerans autẽ dolum illorũ,
 dixit ad eos: Quid me tentatis? ostendite
 mihi denarium, Cuius habet imaginem,
 & inscriptionem? Respondentes dixerunt
 ei: Cæsaris. Et ait illis: Reddite ergo quæ
 sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei

Rom. 13. c Deo. Et non potuerunt verbũ eius repre-
 hendere corã plebe: & mirati in respon-
 so eius tacuerunt. Accesserunt autem qui-
 dam Sadducæorũ (qui negant esse resur-
 rectionem) & interrogauerunt eum di-

Mat. 22. c centes: Magister, Moyses scripsit nobis:
Marc. 12. b

Si fra

Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit: vt accipiat eam frater eius uxorem, & suscitet semen fratri suo. Septē ergo fratres erāt: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis, & sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio: & tertius accepit illam: similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt: nouissimē omnium mortua est & mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit vxor? siquidē septem habuerunt eam vxorem. Et ait illis Iesus: Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi verò qui digni habebuntur seculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores, neque vltra mori poterunt: æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei, cū sint filij resurrectionis. Quòd verò resurgāt mortui: & Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deū Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. Deus autem nō est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt ei. Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum filium esse

Deut. 25. 4

Exod. 3. 6

s s esse

Mat. 22. d esse Dauid? & ipse Dauid dicit in libro
Marc. 12. c Psalmorum: Dixit Dominus Domino
Psal. 109. a meo, sede à dextris meis, Donec ponam
 inimicos tuos, scabellū pedum tuorum?

Suprà 11. f Dauid ergo Dominum illum vocat: &

Mat. 23. a quomodo filius eius est? Audiente au-

Mar. 12. d tem omni populo, dixit discipulis suis:
 Attendite à Scribis, qui volunt ambula-
 re in stolis, & amant salutationes in foro,
 & primas cathedras in synagògis, & pri-
 mos discubitus in conuiujs: qui deuo-
 rant domos viduarum, simulantes lon-
 gam orationem. Hi accipient damnatio-
 nem maiorem.

Diem extremum multa mala precedunt.

C A P V T X X I.

Mat. 12. d **R**espiciens autem, vidit eos qui mit- **A**
 tebant munera sua in gazophyla-
 cium diuites. Vidit autem & quendam
 viduam pauperculam mittētem æra mi-
 nuta duo. Et dixit: Verè dico vobis, quia
 vidua hæc pauper, plus quàm omnes
 misit. Nam omnes hi ex abundantia sibi
 miserunt in munera Dei: hæc autem ex
 eo quod deest illi, omnem victum suum
 quem habuit, misit. Et quibusdam dicen- **B**
 tibus de templo, quòd bonis lapidibus,
 & donis ornatum esset, dixit: Hæc quæ
Mat. 24. a
Mar. 13. a
Sup. 19 g videtis, venient dies in quibus non re-
 linque

Inquetur lapis super lapidem qui nō de-
 struatur. Interrogauerunt autem illum
 dicentes: Præceptor, quando hæc erunt,
 & quod signum cum fieri incipient? Qui
 dixit: Videte ne seducamini. Multi enim
 venient in nomine meo, dicentes, quia
 ego sum: & tempus appropinquauit: nolite
 ire post eos. Cum autem audieritis
 prælia & seditiones, nolite terreri: oportet
 primū hæc fieri: sed nondum statim
 finis. Tunc dicebat illis: Surget
 gens contra gentem, & regnum aduersus
 regnum, & terræ motus magni erunt
 per loca & pestilentia, & fames, terro-
 resque, & signa de cælo magna erunt.
 Sed ante hæc omnia, iniicient vobis ma-
 nus suas, & persequentur tradentes in sy-
 nagogas & custodias, trahentes ad reges
 & præfides propter nomen meum: con-
 tinget autem vobis in testimonium. Ponite
 ergo in cordibus vestris non præme-
 ditari quemadmodum respondeatis: ego
 enim dabo vobis os & sapientiam, cui
 non poterunt resistere, & contradice-
 re omnes aduersarij vestri. Trademini
 autem à parentibus, & fratribus, & co-
 gnatis, & amicis, & morte afficient ex
 vobis: & eritis odio omnibus, propter
 nomen meū: & capillus de capite vestro
 non

non peribit. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Cùm autem uideritis circundari ab exercitu Hierusalem: tunc scitote, quia appropinquauit desolatio eius. Tũc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: quia dies ultionis hi sunt ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus: erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes, & Hierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore, & expectatione quæ superuenient uniuerso orbis: nam virtutes cælorum mouebuntur: & tunc videbunt Filium hominis uenientem in nube cum potestate magna & maiestate. His autem fieri incipientibus suspicite, & leuate capita uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam & omnes arbores: cùm producant iam ex se fructum, scitis quoniam propè

*Mat. 24. b**Mar. 13. b**Dan. 9. 3**Mat. 24. c**Marc. 13. c**Isa. 13. b**Ezec. 32. b**Ioel. 3. c*

propè est æstas. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. Tãquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciẽ omnis terræ. Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis. Erat autem diebus docēs in templo: noctibus verò exiens morabatur in monte, qui vocatur Oliueti. Et omnis populus manè ibat ad eum in templo audire eum. *Rom 13. 2*

Christus post cœnam capitur à Iudæis.

CAPVT XXI.

Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur pascha: & quærebant principes sacerdotum, & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem. Intrauit autem Satanas in Iudam, qui cognominabatur Iscariotes, vnum de duodecim: & abiit, & locutus est *Mat. 26. a*
Mar. 14. a
Mat. 26. b
est

est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis. Et grauisi sunt: & pacti sunt pecuniam illi dare. Et spondit. Et querebat

Mat. 26. b

Mar. 14. b

opportunitatem vt traderet illum sine turbis. Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum, & Ioannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, vt manducemus. At illi dixerunt: Vbi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem occurrer vobis homo amphioram aquæ portans: sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi magister: Vbi est diuerforium, vbi pascha cum discipulis meis manducē? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnū stratum: & ibi parate. Eūtes autē, inuenerūt sicut dixit illis & paraauerunt pascha. Et cū facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo: & ait illis: Desiderio desiderauī hoc pascha manducare vobiscū antequā patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno

Mat. 26. b

Mar. 14. b

Dei. Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. Et

2. Cor. 12. c

accepto

accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meū, quod pro vobis datur: hoc facite in meā commemorationē. Similiter & calicem postquā cœnauit, dicens: Hic est calix nouum

testamentū in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. Verumtamen ecce manus tradētis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod definitū est, vadit: verūtamen vae homini illi
 per

Mat. 26. b
Mar 14. b
Ioan. 13. c
Psal. 40. c

per quem tradetur. Et ipsi cœperūt qua-
Mat. 20. d rere inter se, quis esset ex eis, qui hoc fa-
Marc. 10. f cturus esset. Facta est autem & contentio
inter eos quis eorum videretur esse ma-
ior. Dixit autem eis: Reges gentium do-
minantur eorum, & qui potestatem ha-
bent super eos, benefici vocātur. Vos au-
tem non sic: sed qui maior est in vobis,
fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut
ministrator. Nam quis maior est, qui
recumbit, an qui ministrat? Nōne qui
recumbit? Ego autem in medio vestrum
sum, sicut qui ministrat. Vos autem
estis, qui permanistis mecum in tenta-
tionibus meis. Et ego dispono vobis sicut
disposuit mihi pater meus regnum: vt
edatis, & bibatis super mensam meam in
regno meo, & sedeat super thronos, iu-
dicantes duodecim tribus Israēl. Ait au-
tem Dominus Simoni, Simon ecce Sa-
tanus expetiuit vos, vt cribraret, sicut tri-
ticum: ego autem rogavi pro te, vt non
deficiat fides tua: & tu aliquando con-
uersus, confirma fratres tuos. Qui dixit
Mat. 27. c
Mar. 14. c ei: Domine, tecum paratus sum & in car-
cerem, & in mortem ire. Et ille dixit: Di-
co tibi Petre, non cantabit hodie gallus,
donec ter abneges nosse me. Et dixit eis:
Quando misi vos sine sacco & pera &
calceam

calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet sacculum, tollat: similiter & peram. Et qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc

- Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finem habent. At illi dixerunt: Domine ecce duo gladij hîc. At ille dixit eis: Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli. Et cum peruenisset ad locum, dixit illis:
- Orate, ne intretis tentationem. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positus genibus orabat, dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Apparuit autem illi Angelus de caelo, confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia. Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem. Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim

Isa. 53.c.

Mat. 26.c.

Mar. 14.c.

Ioan. 18.c.

Mat. 26.d.

Mar. 14.d.

Mat. 26.c.

Mar. 14.c.

Ioan. 18.a.

decim antecedebat eos : & appropinqua-
uit Iesu, vt oscularetur eum. Iesus autem
dixit illi : Iuda , osculo Filium homi-
nis tradis? Videntes autem hi , qui cir-
ca ipsum erant , quod futurum erat, di-

xerunt ei : Domine , si percutimus in
gladio? Et percussit vnus ex illis seruum
principis sacerdotum , & amputauit au-
riculam eius dexteram. Respondens au-
tem Iesus , ait : Sinite vsque hac. Et cùm
teti

terigisset auriculam eius, sanauit eum.
Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant
ad se, principes sacerdotum: & magistra-
tus templi, & seniores: Quasi ad latro-
nem existis cum gladiis & fustibus: cum

quotidie vobiscum fuerim in templo nō
extendistis manus in me: sed hæc est ho-
ra vestra, & potestas tenebrarū. Compre-
hendentes autē eum, duxerunt ad domū
principis sacerdotū. Petrus verò seque-

Matt. 26. f

Marc. 14. f

Iean. 18. c

t 2 batur

batur eum à longe. Accenso autē igne in medio atrij, & circumsedētibus illis, erat Petrus in medio eorū. Quem cūm vidisset ancilla quædam sedētem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat. At ille negauit eum, dicens: Mulier, non noui illum. Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus, verò ait: O homo, non sum. Et interuallo facto, quasi horæ vnus, alius quidam affirmabat dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est. Et ait Petrus, Homo, nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quàm gallus canter, ter me negabis. Et egressus foras Petrus fleuit amarè. Et viri qui tenebant Iesum, illudebant ei cædentes. Et velauerunt eū, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum dicentes: Prophetiza, quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies, conuenerūt seniores plebis, & principes sacerdotum, & scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dis nobis. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: Si autem & in-

Matt. 27. a

Mar. 15. a

Ioan. 18. c

TERO

terrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedēs à dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimoniū? ipsi enim audiuius de ore eius.

Iesus morti adiudicatus, crucifigitur.

CAP. XXIII.

AET surgens omnis multitudo eorum, *Mat. 22. c*
 educūt illum ad Pilatū. Cœperunt au- *Mar. 12. b*
 tem illū accusare dicentes: Hunc inueni-
 mus subuertentem gentem nostram &
 prohibentē tributa dare Cæsari, & dicen-
 tem se Christum regem esse. Pilatus au-
 tem interrogauit eum, dicens: Tu es rex *Matt. 27. b*
 Iudæorum? At ille respondens, ait: Tu- *Marc. 15. b*
 dicis. Ait autem Pilatus ad principes sa- *Ioan. 18. f*
 cerdotum & turbas: Nihil inuenio cau-
 sæ in hoc homine. At illi inualescebant,
 dicentes: Commouet populum, docens
 per vniuersam Iudæam, incipiens à Ga-
 lilæa vsque huc. Pilatus autem audiens
 Galilæam, interrogauit si homo Gali-
 læus esset. Et vt cognouit quòd de Hero-
 dis potestate esset, remisit eum ad Hero-
 dem, qui & ipse Hierosolymis erat illis
 diebus. Herodes autem viso Iesu gauisus

sus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi

respondebat. Stabant autem principes sacerdotum & Scribæ, constanter accusantes eum. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illuc indutum veste alba, & remisit ad Pilatum. Et facti sunt
ami

amici Pilatus & Herodes in ipsa die: nam
 antea inimici erant adinuicem. Pilatus *Mat. 27.6*
 autem conuocatis principibus sacerdo- *Mar. 15.6*
 tum, & magistratibus, & plebe dixit ad *Ioan. 18.6*
 illos: Obtulistis mihi hunc hominem,
 quasi auertentem populum: & ecce ego
 coram vobis interrogans, nullam cau-
 sam inuenio in homine isto ex his in qui-
 bus eum accusatis. Sed neque Herodes:
 nam remisi vos ad illum: & ecce nihil di-
 gnum morte actum est ei. Emendatum
 ergo illum dimittam. Necessesse autem ha-
 bebat dimittere eis, per diem festum,
 vnum. Exclamauit autem simul vniuer-
 sa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte
 nobis Barabban, qui erat propter sedi-
 tionem quandam factam in ciuitate, &
 homicidium, missus in carcerem. Iterum
 autem Pilatus locutus est ad eos, volens
 dimittere Iesum. At illi succlamabant,
 dicentes: Crucifige, crucifige eum. Ille
 autem tertio dixit ad illos: Quid enim
 mali fecit iste? nullam causam mortis in-
 uenio in eo: corripiam ergo illum, & di-
 mittam. At illi instabant vocibus ma-
 gnis, postulantes vt crucifigeretur: & in-
 ualescebant voces eorum. Et Pilatus ad-
 iudicauit fieri petitionem eorum. Dimi-
 sit autem illis eum, qui propter homici-
 dium

dium & seditionem missus fuerat in car-
Mat. 25.d cerem, quem petebant: Iesum verò tradi-
Marc. 15.b dit voluntati eorum. Et cùm ducerent
 eum, apprehenderunt Simonem quen-
 dam Cyrenensem venientem de villa:
 & imposuerunt illi crucem portare post
 Iesum. Sequebatur autem illum multa
 turba populi, & mulierum, quæ plange-
 bant, & lamentabantur eum. Conuersus
 autem ad illas Iesus, dixit: Filix Hierusa-
 lem nolite flere super me, sed super vos
 ipsas flete & super filios vestros: quoniam
 ecce venient dies, in quibus dicent: Bea-
 tæ steriles, & ventres qui non genuerunt,
 & vbera quæ non lactauerunt. Tunc in-
 cipient dicere montibus: Cadite super
 nos: & collibus, Operite nos. Quia si in
 viridi ligno hæc faciunt, in arido quid
Isa. 54.a fiet? Ducebantur autem & alij duo nequã
Galat. 4.d cum eo, vt interficerentur. Et postquam
Isa. 2.d venerunt in locum, qui vocatur Calua-
Ose. 10.d rixæ, ibi crucifixerunt eum, & latrones,
Apoc. 5.b vnum à dextris & alterũ à sinistris. Iesus
Mat. 27.d autem dicebat: Pater, dimitte illis, non
Mar. 15.b enim sciunt quid faciũt. Diuidentes verò
Ioan. 19.d vestimenta eius, miserunt sortes. Et sta-
Matt. 7.b bat populus expectãs, & deridebant eum
Mar. 15.e principes cum eis, dicentes: Alios saluos
Ioan. 19.d fecit, se saluum faciat, si hic est Christus
 Dei

Dei electus. Illudebant autē ei & milites
 accedentes, & acetum offerentes ei, & di-
 centes, Si tu es rex Iudæorum, saluum te
 fac. Erat autem & superscriptio scripta
 ꝑ super eum literis Græcis, & Latinis, &

Hebraicis: Hic est rex Iudæorum. Vnus
 autem de his, qui pendeabant latronibus
 blasphemabat eum dicens: Si tu es Chri-
 stus saluum fac teipsum & nos. Respon-
 dens autem alter, increpebat eum, dicēs:

τ 5 Neque

Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es? Et nos quidē iustè: nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum: Dñe memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

Et dixit illi Iesus: Amen, dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuersam terrã, vsque in horã nonam. Et obscuratus est Sol: & velum tēpli scissum est me

est medium. Et clamans voce magna Iesus, ait: Pater, in manus tuas commendo *Psal. 38*
 G spiritum meum. Et hæc dicēs, expirauit. Videns autem Centurio, quòd factum fuerat, glorificauit Deum, dicens: Verè hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebantur. Stabant autem omnes nori eius à longè: & mulieres quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes. Et ecce vir nomine Ioseph, *Mat. 27. g*
 qui erat Decurio, vir bonus & iustus: hic *Mar. 15. d*
 non consenserat cõsilio & actibus eorũ, *Ioa. 19. g*
 2b Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipse regnum Dei: hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu: & depositum inuoluit sindone, & posuit illud in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceues, & sabbatum illucescebat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentũ, & quem admodum positum erat corpus eius. Et reuertentes parauerunt aromata & voquentia: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

Resurrectio Christi multis probatur argumentis.

CAPVT XXIII.

Vna

Mar. 26. a
Iuan. 20. a

VNa autem sabbati valde diluculo, A
venerunt ad monumentum portan-
tes quæ parauerant aromata & inuene-
runt lapidem reuolutum à monumento.
Et ingressæ non inuenerunt corpus Do-

mini Iesu. Et factum est dum mente con-
sternatæ essent de isto, ecce duo viri ste-
terunt secus illas in veste fulgenti. Cùm
timerent autem, & declinarent vultum
in terram, dixerunt ad illas, Quid quæri-
tis

ris viuentem cum mortuis? non est hîc,
 sed surrexit. Recordamini qualiter locu-
 tus est vobis, cum adhuc in Galilæa esset,
 dicens, Quia oportet Filium hominis
 tradi in manus hominum peccatorum, &
 crucifigi, & tertia die resurgere. Et recor-
 datae sunt verborum eius. Et regressæ à
 monumento, nuntiauerunt hæc omnia
 illis vndecim, & cæteris omnibus. Erat
 auté Maria Magdalene, & Ioanna, & Ma-
 ria Iacobi, & cæteræ, quæ cum eis erant,
 quæ dicebant ad Apostolos hæc. Et visa
 sunt ante illos sicut deliramentum verba
 ista, & non crediderunt illis. Petrus autem
 surgens cucurrit ad monumentum: & pro-
 cumbens, vidit linteamina sola posita, &
 abiit, secum mirans quod factum fuerat.

Matt. 17. d.

Marc. 9. c.

Supr. 9. c.

Marc. 16. c.

B Ecce duo ex illis ibant ipsa die in castel-
 lum, quod erat in spatio stadiorum sexa-
 ginta ab Hierusalem, nomine Emaus: &
 ipsi loquebantur adinuicem de his omni-
 bus quæ acciderant. Et factum est, dum
 fabularentur, & secum quærent, & ipse
 Iesus appropinquans ibat cum illis: oculi
 autem illorum tenebantur ne cum agno-
 scerent. Et ait ad illos: Qui sânt hi sermo-
 nes quos confertis adinuicem ambulan-
 tes, & estis tristes? Et respondens vnus,
 cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus
 pare.

peregrinus es in Hierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir Prophetæ potens in opere, & sermone, coram Deo, & omni populo. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri, in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie & hæc facta sunt. Sed & mulieres ^D quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non inuento corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem angelorum uidisse: qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt: ipsam verò non inuenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ! nōne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suā? Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant. Et appropinquauerunt ^E castello quò ibant: & ipse se finxit lōgius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobis

nobiscum: quoniã aduersperascit, & incli-
 nata est iam dies. Et intrauit cum illis.
 Et factum est dum recumberet cum eis,
 accepit panem, & benedixit, ac fregit, &
 porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eo-
 rum, & cognouerunt eum: & ipse euauit
 ex oculis eorum. Et dixerunt adinuicem:
 Nonne cor nostrum ardens erat in no-
 bis, dum loqueretur in via, & aperiret
 nobis scripturas? Et surgentes eadem ho-
 ra, regressi sunt in Hierusalem, & inue-
 nerunt congregatos undecim, & eos qui
 cum illis erant, dicentes: Quòd surrexit
 Dominus verè, & apparuit Simoni. Et
 ipsi narrabant, quæ gesta erant in via, &
 quomodo cognouerunt eum in fractio-
 ne panis. Dum autem hæc loquuntur, ste-
 tit Iesus in medio eorum, & dixit: Pax
 vobis: ego sum: nolite timere. Contur-
 bati verò & conterriti, existimabant se
 spiritum videre. Et dixit eis: Quid tur-
 bati estis, & cogitationes ascendunt in
 corda vestra? Videte manus meas, & pe-
 des, quia ego ipse sum. Palpate & videte:
 quia spiritus carnem & ossa non habet,
 sicut me videtis habere. Et cum hoc di-
 xisset, ostēdit eis manus & pedes. Adhuc
 autem illis nō credētibus, & mirantibus
 præ gaudio, dixit: Habetis hīc aliquid
 quod

*Mat. 28.d**Marc. 6.c**Ioan. 20.c*

quod manducetur? At illi obtulerunt ei partē piscis assi, & fauum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis. Et dixit ad eos. Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moyſi, & prophetis, & psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas, & dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christam pati, & resurgere mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam: & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem testes estis horum. Et ego mit tam promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto: Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cū gaudio magno: & erant semper in templo, laudantes, & benedicentes Deum Amen.

Psalm. 118. b

Act. 1. a
Iuan. 15. d

Act. 1. a
Mar. 16. d

EVANGELII SECUNDVM

LVCAM, FINIS.

HIE

HIERONYMVS IN

CATALOGO SCRIP- torum Ecclesia- sticorum.

Ioannes Apostolus, quē Iesus
amauit plurimū. filius Zebe-
dai. frater Iacobi Apostoli,
quē Herodes post passionē Do-
mini decollauerat, nouissimus
omniū scripsit Euāgeliū, rogatus ab Asia epi-
scopis aduersus Corinthū, aliosq; hæreticos, &
maximè tūc Ebionitarum dogma cōsurgens,
qui asserunt, Christum ante Mariam non fuis-
se. Vnde & compulsus est diuinam eius natiui-
tatem edicere. Sed & aliam causam huius scri-
pturæ ferunt, quòd cū legisset Matthæi, Mar-
ci, & Lucæ volumina, probauerit quidem tex-
tum histeriæ, & vera eos dixisse firmauerit,
sed vnus tantum anni, in quo & passus est,
post carcerem Ioānis histeriā texuisse. Præter-
missa itaque anno, cuius acta à tribus exposi-
ta fuerāt, superioris tēporis antè quàm Ioānes
clauderetur in carcerem, gesta narrauit: sicut
manifestum esse poterit, his qui diligēter qua-
tuor Euangeliorū volumina legerint. Quæ res

etiam *Αιχρονίων* quæ videtur Ioannis esse ceteris, tollit. Scripsit autem & vnâ epistolam, cuius exordium est: Quod fuit ab initio quod audiuimus & vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ: Quæ ab vniuersis ecclesiasticis & eruditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum prioris principium est: Senior electæ Domine, & nati eius: & sequentis: Senior Caio charissimo, quem ego diligo in veritate, Ioannis presbyteri asseruntur. Cuius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostenditur, & nonnulli putant duas memorias eiusdem Ioannis Euangelistæ esse, super qua re cum per ordinem ad Papiam auditorem eius ventum fuerit, differemus. Quæ rotodecimo igitur anno, secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano, in Patmon insulam relegatus, scripsit Apocalypsim, quæ interpretantur Iustinus martyr, & Irenæus. Interfecto autem Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à Senatu rescissis, sub Pertinace principe rediit Ephesum, ibique vsque ad Traianum principem perseueras, totas Asiæ fundauit rexitque ecclesias: & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem Domini anno mortuus, iuxta eandem urbem sepultus est.

EVAN

E V A N G E L I V M

S E C V N D V M

I O A N N E M.

CHRISTVS, *Deus, & Homo.*

C A P V T I.

A

 N principio erat verbū, & verbum erat apud Deū, & Deus erat verbū. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factū est nihil quod factū est. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eā non cōprehenderūt. Fuit homo missus à Deo, cui nomē erat Ioānes. Hic vēnit in testimoniū, vt testimoniū perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed vt testimoniū perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnē hominem venientem in hunc mundam. In mūdo erat, & mundus per ipsum factus est, & mūdus eū non cognouit. In propria vēnit: & sui eū non ceperunt. Quotquot autē receperunt eū,

Mat. 3. a
Marc. 1. a

v 2 dedit

dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati

Mat. 1. c sunt: Et verbum caro factum est: & habi-
Luc. 2. d tavit in nobis (& vidimus gloriam eius,

gloriam quasi vnigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis. Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, Qui post me venturus est,

1. Tim. 6. c ante me factus est: quia prior me erat. Et de plenitudine eius, nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Quia lex per *c* Moysen data est, gratia & veritas per Ie-

1. Tim. 6. c sum Christum facta est. Deum nemo vi-
1. Ioan. 4. c dit vnquam. Vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Et hoc est testi-

monium Ioannis, quando miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad eum, vt interrogarēt eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negauit. Et confessus est, Quia non sum ego Christus.

Et interrogauerunt eū: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei:

Quis es? vt responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso? Ait:

Isa. 40. a
Matt. 3. a
Marc. 1. a
Luc. 3. a Ego vox clamantis in deserto, Dirigite
viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

Et

Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis.

Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei:

Quid ergo baptizas, si tu non est Chri-

stus, neque Elias, neque Propheta? Respō *Mat. 3. c*

dit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in *Marc. 1. b*

aqua: medius autem vestrum stetit quem *Luc. 3. c*

vos nescitis. Ipse est, qui post me ventu-

rus est, qui ante me factus est, cuius ego

non sum dignus, vt soluam eius corri-

giam calceamenti. Hæc in Bethabara fa-

cta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioan-

nes baptizans. Altera die vidit Ioannes

Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus

Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est

de quo dixi, Post me venit vir, qui ante

me factus est: quia prior me erat. Et ego

nesciebã eũ: sed vt manifestetur in Israë! *Mat. 3. b*

propterea veni ego in aqua baptizans. Et *Marc. 1. b*

testimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Luc. 3. d*

Quia vidi spiritum descendantem quasi

columbam de cælo, & mansit super eum.

Et ego nesciebam eum: sed qui misit me

baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super

quem videris Spiritũ descendantẽ, & ma-

nentem super eum, hic est qui baptizat in

Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimo-

nium perhibui, quia hic est filius Dei. Al-

tera die iterum stabat Ioannes, & ex di-

scipulis eius duo. Et respiciens Iesum

ambulante dicit: Ecce agnus Dei. Et au-
 dierunt eum duo discipuli loquentem, &
 secuti sunt Iesum. Conuersus autem Ie-
 sus, & videns eos sequentes se, dicit eis:
 Quid queritis? Qui dixerunt ei: Rabbi
 (quod dicitur interpretatum, Magister) ^F
 vbi habitas? Dicit eis: Venite & videte.
 Venerunt & viderunt vbi maneret, & apud
 eum manserunt die illo. Hora autem erat
 quasi decima. Erat autem Andreas fra-
 ter Simonis Petri vnus ex duobus, qui au-
 dierant à Ioanne, & secuti fuerant eum.
 Inuenit hic primum fratrem suum Si-
 monem & dixit ei: Inuenimus Messiam,
 quod est interpretatum Christus. Et ad-
 duxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum
 Iesus, dicit: Tu es Simon filius Iona: tu
 vocaberis Cephas, quod interpretatur
 Petrus. In crastinum, voluit exire in Ga-
 lilæam: & inuenit Philippum. Et dicit
 ei Iesus: Séquere me. Erat autem Philip-
 pus à Bethsàida, ciuitate Andreæ & Petri.
 Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ^G
 ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Pro-
 pheta, inuenimus Iesum filium Ioseph
 à Nazareth. Et dixit ei Nathanaël: A
 Nazareth potest aliquid boni esse? Di-
 cit ei Philippus: Veni, & vide. Vidit
 Dan. 9. f Iesus Nathanaël venientem ad se, &
 dixit

Gene. 19. b

Deut. 18. c

Isa. 40. c

Et 45. b

Iere. 23. a

Ezec. 34. f

Et 37. f

Dan. 9. f

dixit de eo: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanaël: Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei: Prius quàm te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israël. Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his vicebis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & Angelos Dei, ascendentes & descendentes supra filium hominis.

Iesus honorat nuptias.

CAPVT III.

A ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcūque dixerit vobis facite. Erant autē ibi lapideæ hydriæ sex, positæ secundū purificationē Iudæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summū. Et dicit eis Iesus: Haurite nūc, & ferte Architriclino. Et tulerūt. Vt autem

gustavit Architriclinus aquã vinum factam, & non sciebat vnde esset, ministrũ autem sciebant, qui hauserãt aquam: vocat sponsum Architriclinus, & dicit ei:

Omnis homo primũ bonũ vinum ponit:& cũ inebriati fuerint,tunc id quod deterius est: Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ:& manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum

eum discipuli eius. Post hæc descēdit Cap-
 tharnaum ipse & mater eius, & fratres
 eius, & discipuli eius, & ibi manserunt
 non multis diebus. Et propè erat pascha
 Iudæorum: & ascendit Iesus Hierosoly-
 mam, & inuēnit in templo vendētes oues,
 & boues, & columbas, & numularios se-
 dentes. Et cū fecisset quasi flagellum
 de funiculis, omnes eiecit de templo,
 oues quoque & boues, & numulariorum
 effudit æs, & mensas subuertit Et his, qui
 columbas vendebant, dixit: Auferte ista
 hinc: & nolite facere domum Patris mei,
 domum negotiationis. Recordati sunt
 verò discipuli eius, quia scriptum est: Ze-
 lus domus tuæ comēdit me. Responde *Psal. 68. e*
 runt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod
 signum ostendis nobis, quia hæc facis? *Mat. 26. f*
 Respondit Iesus, & dixit eis: Soluite tem- *& 27. c*
 plum hoc: & in tribus diebus excitabo *Marc. 14. f*
 illud. Dixerunt ergo Iudæi: Quadra- *& 15. c*
 ginta & sex annis ædificatum est templū
 hoc: & tu in tribus diebus excitabis il-
 lud? Ille autem dicebat de templo cor- *Psal. 3. d*
 poris sui. Cū ergo resurrexisset à mor- *& 36. c*
 tuis, recordati sunt discipuli eius, quia
 hoc dicebat. & crediderunt scripturæ,
 & sermoni quem dixit Iesus. Cū au-
 tem esset Hierosolymis in Pascha in
 v 5 die

die festo, multi crediderunt in nomine eius vidētes signa eius quæ faciebat. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis: eò quòd ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat, vt quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Regeneratio ad salutem necessaria.

C A P V T I I I.

ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. Dixit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci cùm sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci? Respondit Iesus: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, nõ potest introire in regnum Dei. quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Non mireris, quia dixi tibi: Oportet vos nasci denuo. Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis

audis : sed nescis vnde veniat , aut quò vadat : sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus , & dixit ei : Quomodo possunt hæc fieri ? Respondit Iesus ,
 B & dixit ei : Tu es magister in Israël , & hæc ignoras ? Amen amē dico tibi , quia quod scimus loquimur , & quod vidimus testamur : & testimonium nostrum non accipitis . Si terrena dixi vobis , & non creditis : quomodo si dixero vobis cælestia , credetis ? Et nemo ascendit in cælum , nisi qui descendit de cælo Filius hominis , qui est in cælo . Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto : ita exaltari oportet Filium hominis : vt omnis qui credit in ipso non pereat : sed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dilexit mundum ,
 Num. 21. c
 1. Ioan. 4. b
 vt filium suum vnigenitum daret : vt omnis qui credit in eum , non pereat , sed habeat vitam æternam . Non enim misit Deus filium suum in mundum , vt iudicet mundum : sed vt saluetur mundus per ipsum . Qui credit in eum , non iudicatur . Qui autem non credit , iam iudicatus est : quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei . Hoc est autem iudicium :
 C quia lux vênit in mundum , & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem : erant enim eorum mala opera . Omnis enim

enim qui mala agit, odit lucem : & non
 vénit ad lucem, vt non arguantur opera
 eius : qui autem facit veritatem, vénit ad
 lucem, vt manifestentur opera eius quia
 in Deo sunt facta. Post hæc venit Iesus
 & discipuli eius in Iudæam terram : &
 illic morabatur cum eis : & baptizabat.
 Erat autem & Ioannes baptizans in Ae-
 non iuxta Salim : quia aquæ multæ erant
 illic, & veniebant, & baptizabantur.
 Nondum enim missus fuerat Ioannes
 in carcerem. Facta est autem questio ex
 discipulis Ioannis cum Iudæis de puri-
 ficatione. Et venerunt ad Ioannem, &
 dixerunt ei : Rabbi, qui erat tecum trans
 Iordanem, cui tu testimonium perhi-
 buisti, ecce hic baptizat : & omnes ve-
 niunt ad eum. Respondit Ioannes, & di-
 xit : Non potest homo accipere quic-
 quam : nisi fuerit ei datum de cælo. Ipsi
 vos mihi testimonium perhibetis, quòd
 dixerim : Non sum ego Christus, sed
 quia missus sum ante illum. Qui habet
 sponsam, sponsus est : amicus autem spon-
 si qui stat & audit eum, gaudio gaudet
 propter vocem sponsi. Hoc ergo gau-
 dium meum impletum est. Illum oportet
 crescere, me autem minui. Qui
 deforsum vénit, super omnes est. Qui
 est

Supr. 1. c.

est de terra, de terra est, & de terra loquitur: qui de cælo uenit, super omnes est. Et quod uidit & audiuit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit. Qui autem accepit eius testimonium, signauit, quia Deus verax est. Quem enim misit Deus *Rom. 3. a* verba Dei loquitur: Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu eius. Qui *1. Ioan. 5. a* credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non uidebit vitam, sed ira Dei manet super eum.

Colloquium Christi cum Samaritana.

CAPVT IIII.

AU^T ergo cognouit Iesus, quia audierunt Pharisei, quod Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quàm Ioannes (quanquàm Iesus non baptizaret, sed discipuli eius) reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam: oportebat autem *1. Ioan. 5. d* eum transire per Samariam. Venit ergo in ciuitatē Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob Ioseph *Gen. 48. d* filio suo. Erat autem ibi fons Iacob. Iesus autem fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit autem mulier de Samaria haurire

haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi
 bibere. Discipuli enim eius abierant in
 ciuitatem, vt cibos emerent. Dicit ergo
 ei mulier illa Samaritana: Quomodo
 tu Iudæus cum sis, bibere à me potcis,
 quæ sum mulier Samaritana? non enim
 coutuntur Iudæi Samaritanis. Respon-
 dit Iesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, **B**
 & quis est qui dicit tibi: Da mihi bibe-
 re: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset
 tibi aquam viuam. Dicit ei mulier: Do-
 mine, neque in quo haurias habes, &
 puteus altus est: vnde ergo habes aquam
 viuam? Nunquid tu maior es patre no-
 stro Iacob, qui dedit nobis puteum, &
 ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora
 eius? Respondit Iesus, & dixit ei: Omnis
 qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui
 autem biberit ex aqua quam ego dabo
 ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam
 ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salien-
 tis in vitam æternam. Dicit ad eum mu-
 lier: Domine, da mihi hanc aquam: vt
 non sitiam, neque veniam huc haurire.
 Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum, **C**
 & veni huc. Respondit mulier, & dixit:
 Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Bene-
 dixisti, Quia non habeo virum. Quinque
 enim viros habuisti: & nunc quem ha-
 bes,

bes, non est tuus vir. Hoc verè dixisti. Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt: & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet. Dicit ei Iesus: Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est. Sed vênit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate: nam & Pater 1. Cor. 3. b drales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus: cum ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum. Et continuò venerunt discipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcunque feci: nunquid ipse est Christus? Exierunt ergo de ciuitate, & venieb

veniebant ad eum. Interea rogabant eum
 discipuli, dicentes: Rabbi, manduca. Ille
 autem dixit eis: Ego cibum habeo man-
 ducare: quem vos nescitis: Dicebant er-
 go discipuli adinuicem: Nunquid aliquis
 attulit ei manducare? Dicit eis Iesus.
 Meus cibus est, vt faciam voluntatē eius
 qui misit me: vt perficiā opus eius. Non-
 ne vos dicitis, quōd adhuc quatuor men-
 ses sunt, & messis vēnit: Ecce dico vobis,
 lauate oculos vestros, & videte regiones,
 quia albæ sunt iam ad messem. Et qui
 metit, mercedem accipit, & congregat
 fructum in vitam æternam: vt & qui se-
 minat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc
 enim est verbum verum, quia alius est
 qui seminat, & alius est qui metit. Ego
 misi vos metere quod vos non laborastis:
 alij laborauerunt, & vos in labores eorū
 introistis. Ex ciuitate autem illa multi
 crediderunt in eum Samaritanorū, pro-
 pter verbum mulieris testimoniū perhi-
 bentis: Quia dixit mihi omnia quæcun-
 que feci. Cū venissent ergo ad illum Sa-
 maritani, rogauerunt eum, vt ibi mane-
 ret. Et mansit ibi duos dies. Et multò plu-
 res crediderunt propter sermonē eius. Et
 mulieri dicebāt: Quia iā non propter tuā
 loquelā credimus: ipsi enim audiuius,
 & scimus

& scimus quia hic est verè saluator mundi. Post duos autē dies exiit inde, & abiit in Galilæā. Ipse enim Iesus testimoniū perhibuit, quia Propheta in sua patria honorē nō habet. Cū ergo venisset in Galilæā, exceperunt eū Galilæi, cū omnia vidissent quæ fecerat Hierosolymis in die festo: & ipsi enim venerāt ad diem festum. Venit ergo iterū in Cana Galilææ, vbi fecit aquam vinū. Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur, Capharnaum. Hic cū audisset quia Iesus adveniret à Iudea in Galilæā, abiit ad eū, & rogabat eū vt descenderet, & sanaret filium eius: incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eū: Nisi signa & prodigia videritis, non crederis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquā moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Iesus, & ibat. Iā autē eo descendente, serui occurrerūt ei, & nuntiauerunt dicētes, quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horā ab eis in qua melius haberet. Et dixerūt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus vivit. Et credidit ipse & domus eius tota. Hoc iterum secun-

*Mat. 13 g**Mar. 6. 3**Luc. 4. c**Matt. 4. b**Mar. 1. b**Luc. 4. c*

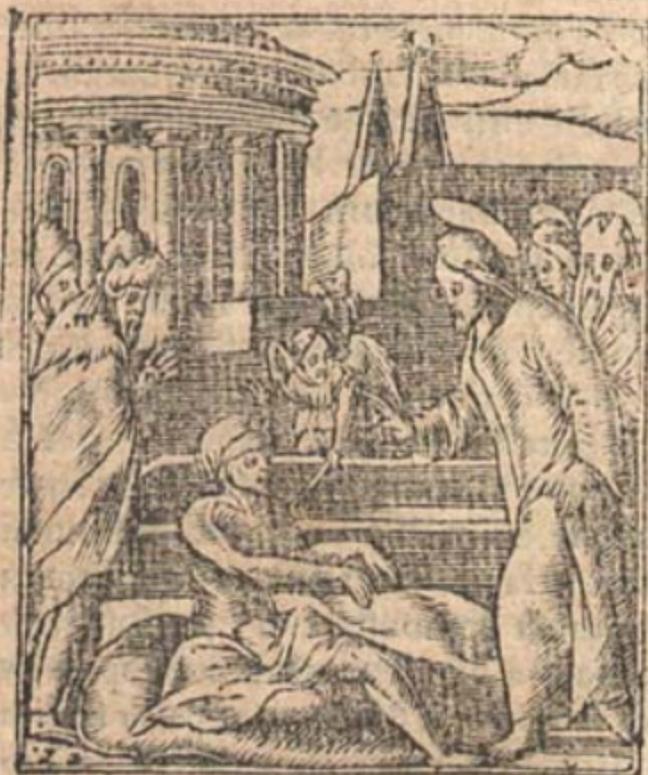
dum signum fecit IESVS, cùm venisset à Iudæa in Galilæam.

Sanat Iesus apud Probatricam piscinam.

C A P V T V.

Post hæc erat dies festus Iudæorum: & ascendit Iesus Hierosolymam. Est autem Hierosolymis Probitica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethesda quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui primus descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & cognovisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatam tuam, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulavit.

ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo Iudæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit:

Tolle grabatum tuum, & ambula. Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum & ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset: **I E S V S** enim
 x 2 declina

declinavit à turba constituta in loco. Post ea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esset, qui fecit eū sanum. Propterea persequebātur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis: Pater meus vsque modò operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non solùm soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Iesus, & dixit eis: Amen amē dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit Patrem faciētem: quæcunque enim ille facit, hæc & Filius similiter facit. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & maiora his demonstrabit ei opera, vt vos miremini. Sicut enim pater suscitatur mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Neque enim pater iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filiū, sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem, qui misit illum. Amen amen dico vobis, quia
 qui

qui verbum meum audit, & credit ei qui misit, me habet vitam æternam : & in iudiciũ nõ venit, sed transit à morte in vitã. Amẽ amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audiẽt vocem filij Dei : & qui audierint, viuent. Sicut enim pater habet vitã in semetipso: sic dedit & filio habere vitam in semetipso : & potestãtẽ dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc: quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei: & procedẽt qui bona fecerunt, in resurrectionẽ vitæ: qui verò mala egerũt, in resurrectionem iudicij. Non possum ego à meipso facere quicquã. Sicut audio iudico, & iudicium meũ iustũ est: quia non quæro voluntatẽ meã, sed voluntatẽ eius qui misit me. Si ego testimoniũ perhibeo de meipso, testimoniũ meum non est verum. Alius est qui testimoniũ perhibet de me : & scio quia verũ est testimoniũ eius quod perhibet de me. Vos misistis ad Ioã *Matth. 3. d*
Suprà 1. c
 nẽ : & testimoniũ perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio : sed hæc dico, vt vos salui sitis. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo testimonium

maius Ioanne. Opera enim quæ dedit
 mihi Pater, vt perficiam ea: ipsa opera
 quæ ego facio, testimonium perhibent
 de me, quia Pater misit me: & qui mi-
 sit me Pater, ipse testimonium perhibuit
 de me. Neque vocem eius vnquam au-
 distis, neque speciem eius vidistis, &
 verbum eius non habetis in vobis ma-
 nens: quia quem misit ille, huic vos non
 creditis. Scrutamini scripturas: quia vos
 putatis in ipsis vitam æternam habere.
 Et illæ sunt, quæ testimonium perhi-
 bent de me: & non vultis venire ad me,
 vt vitam habeatis. Claritatem ab ho-
 minibus non accipio. Sed cognoui vos,
 quia dilectionem Dei non habetis in
 vobis. Ego veni in nomine patris mei,
 & non accepistis me. Si alius venerit in
 nomine suo, illum accipietis. Quomo-
 do vos potestis credere, qui gloriam
 abinuicem accipitis: & gloriam quæ à
 solo Deo est, non quæritis? Nolite pu-
 tare, quia ego accusaturus sum vos apud
 Patrem: est qui accusat vos Moyfes, in
 quo vos speratis. Si enim crederetis
 Moyfi, crederetis forsitan & miki. De me
 enim ille scripsit. Si autem illius lite-
 ris non creditis, quomodo verbis meis
 credetis?

Christi

Christus corpus & animam cibatur.

CAPVT VII.

A Post hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: & sequebatur eum multitudo magna, quia videbatur *Mat. 14.6*
Marc. 6.8
Luc. 9.6

signa quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Iesus: & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha, dies festus Iudæorum. Cum subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset

vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat, quid esset facturus. Respondit ei Philippus. Ducentorum denariorum pines non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est puer vnus h̄c, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos? Dicit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem scœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & expiscibus quantum volebant: Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ ueruerunt his, qui manducauerant. Illi ergo homines, cum vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum. Iesus ergo cum cognouisset, quia venturi

turi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montē ipse solus. Vt autem serò factum est descenderunt discipuli eius ad mare. Et cū ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad eos Iesus. Mare autem vento magno flante, exurgebat.

Cū remigassent ergo, quasi stadia vigintiquinque, aut triginta, vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. Ille autem dicit eis: Ego sum: nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in nauim: & statim nauis fuit ad terrā, in quam ibant. Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi, nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis **I**ESVS in nauim, sed soli discipuli eius abiissent: aliæ verò superuenerunt naues à Tiberiade, iuxta locum, vbi manducauerant panē, gratias agentes Deo. Cū ergo vidisset turba, quia Iesus non esset ibi, neq; discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerunt Capharnaum quærentes Iesum. Et cū inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti? Respondit eis Iesus, & dixit: Amen amen dico vobis, quæritis me, non

quia

quia vidistis signa , sed quia manduca-
 stis ex panibus , & saturati estis. Ope-
 ramini non cibum qui perit , sed qui
 permanet in vitam æternam , quam fi-
 lius hominis dabit vobis : hunc enim
 pater signavit Deus. *Joan. 3. d* Dixerunt ergo ad
 eum : Quid faciemus , vt operemur ope-
 ra Dei? Respondit Iesus, & dixit eis : Hoc
 est opus Dei , vt credatis in eum , quem
 misit ille. Dixerunt ergo ei : Quod er-
 go tu facis signum , vt videamus , &
 credamus tibi ? Quid operaris ? Patres
Exod. 16. e nostri manducauerunt manna in deser-
Num. 11. b to , sicut scriptum est , Panem de cæ-
Psal. 77. e lo dedit eis manducare : Dixit ergo eis
Sapi. 16. e Iesus : Amen amen dico vobis , non
 Moyses dedit vobis panem de cælo , sed
 pater meus dat vobis panem de cæ-
 lo verum. Panis enim verus est , qui de
 cælo descendit , & dat vitam mundo.
 Dixerunt ergo ad eum : Domine , sem-
 per da nobis panem hunc. Dixit autem
 eis Iesus : Ego sum panis vitæ : qui venit
 ad me , nō esuriet : & qui credit in me , non
Ecl. 9. 4. e sitiet in æternum. Sed dixi vobis , quia &
 vidistis me , & non creditis. Omne quod
 dat mihi Pater , ad me veniet : & eum qui
 venit ad me , non eiiciam foras : quia de-
 scendi de cælo , nō vt faciam voluntatem
 meam ,

meam, sed voluntatem eius, qui misit
 me. Hæc est enim voluntas eius qui mi-
 sit me, Patris: vt omne quod dedit mihi,
 non perdam ex eo, sed resuscitem illud
 in nouissimo die. Hæc est autem volun-
 tas Patris mei, qui misit me: vt omnis
 qui videt Filium, & credit in eum, habeat
 vitam æternam, & ego resuscitabo eum
 in nouissimo die. Murmurabant ergo
 Iudæi de illo, quia dixisset, Ego sum pa-
 nis viuus, qui de cælo descendi: & dice-
 bant: Nõne hic est filius Ioseph, cuius *Mat. 13. 2*
 nos nouimus patrem & matrem? Quo-
 modo ergo dicit hic, Quia de cælo de-
 scendi? Respondit ergo Iesus, & dixit eis:
 Nolite murmurare in inuicem: nemo
 potest venire ad me, nisi Pater qui mi-
 sit me, traxerit eum, & ego resuscitabo
 eum in nouissimo die. Est scriptum in *Isa. 54. 2*
 prophetis: Et erunt omnes docibiles *Ierem. 31. 3*
 Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & di-
 dicit, venit ad me, Non quia Patrem vidit
 quisquam, nisi is qui est à Deo, hic vidit
 Patrem. Amen amen dico vobis, qui cre-
 dit in me, habet vitam æternam. Ego *Exod. 16. 3*
 sum panis vitæ. Patres vestri mandu-
 cauerunt manna in deserto, & mortui
 sunt. Hic est panis de cælo descendens,
 vt si quis ex ipso manducauerit, non mo-
 riat

riatur. Ego sum panis viuus, qui de cælo
descendi. Si quis manducauerit ex hoc
pane, viuet in æternum: & panis quem
ego dabo, caro mea est, pro mundi vita.
Litigabant ergo Iudæi adinuicem dicen-
tes: Quomodo potest hic nobis carnem
suam dare ad manducandum? Dixit er-
go eis Iesus: Amen amen dico vobis, nisi
manducaueritis carnem Filij hominis, &
biberitis eius sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Qui manducat meam
carnem, & bibit meum sanguinem, ha-
bet vitam æternam: & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. Caro enim mea verè
est cibus: & sanguis meus verè est potus.
Qui manducat meam carnem, & bibit
meum sanguinem, in me manet, & ego
in illo. Sicus misit me viuens Pater, &
ego viuo propter Patrem: & qui mandu-
cat me, & ipse viuet propter me. Hic est
panis qui de cælo descendit. Non sicut
manducauerunt patres vestri manna, &
morti sunt. Qui manducat hunc panem, vi-
uet in æternum. Hæc dixit in synagoga
docens in Capharnaüm. Multi ergo audiē-
tes ex discipulis eius, dixerunt: Durus est
hic sermo, & quis potest eum audire?
Sciens autem Iesus apud semetipsum,
quia murmurarent de hoc discipuli eius,
dixit

dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, vbi erat prius? Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquã. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed sunt quidã ex vobis qui non credũt, Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes, & quis traditurus esset eũ. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. Ex hoc, multi discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Iesus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ aternæ habes? & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. Respondit eis *Mat. 16.6*
I E S V S: Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus duabolus est? Dicebat autem de Iuda Simonis Iscariote: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

Christus in die festo expostulat cum Iudais.

CAPVT VII.

A P O S T hęc autem ambulabat Iesus in Galilæam. Non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi

Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, ut & discipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit in palàm esse: si hæc facis, manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dixit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos, me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quòd opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego enim non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifestè, sed quasi in occulto. Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille? Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alij autem dicebant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum. Iam autem die festo mediante, ascēdit Iesus in tem-

p' Iudæ

plum, & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic literas scit, cum non didicerit! Respondit eis **I**ESVS, & dixit: Mea doctrina, non est mea, sed eius **C** qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscat de doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est. Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Daemonium habes: quis te quærit interficere? Respondit Iesus, & dixit eis: Vnum opus feci: & omnes miramini. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem: non quia ex Moysse est, sed ex patribus: & in sabbato circunditis hominem. *Leuit. 12. 2.* Si circumcissionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Moyfi: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? **D** Nolite iudicare secundum faciem: *Deut. 1. 7.* sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem quærunť interficere? Ecce, palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes, quia

quia hic est Christus? sed hunc scimus unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo Iesus in templo docens, & dicens: Et me scitis, & unde sum scitis: & à me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum: & si dixero, quia nescio eum, ero similis vobis, mendax: sed scio eum, quia ab ipso sum, & ipse me misit. Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit, nunquid plura signa faciet, quam quæ hic facit? Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc, & miserunt principes & Pharisei ministros, ut apprehenderent Iesum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui misit me: Quæretis me, & non inuenietis: & ubi ego sum, vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quod hic iturus est, quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem gentium iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis: & ubi sum ego, vos non potestis venire? In nouissimo autem die magno

Infrà 13. g.

magno festiuitatis stabat Iesus, & clama-
 bat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, &
 bibat. Qui credit in me, sicut dixit scri-
 ptura, flumina de vētre eius fluent aqua
 viuā. Hoc autem dixit de Spiritu, quem
 accepturi erant credentes in eum. Non-
 dum enim erat Spiritus datus: quia Ie-
 sus nōdum erat glorificatus. Ex illa ergo
 turba cū audissent hos sermones eius di-
 cebant: Hic est verē propheta. Alij dice-
 bant: Hic est Christus. Quidā autem di-
 cebant: Nunquid à Galilæa venit Chri-
 stus? Nōne scriptura dicit, quia ex semi-
 ne Dauid, & de Bethlehem castello, vbi
 erat Dauid, vēnit Christus? Dissensio ita-
 que facta est in turba propter eum. Qui-
 dam autē ex ipsis volebant apprehendere
 eum: sed nemo misit super eum manus.
 Venerunt ergo ministri ad pontifices &
 Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare nō
 adluxistis illum? Responderunt ministri:
 Nunquam sic locutus est homo, sicut hic
 homo. Responderunt ergo eis Pharisei:
 Nunquid & vos seducti estis? nunquid
 ex principibus aliquis credidit in eum,
 aut ex Phariseis? Sed turba hæc, quæ
 non nouit legem, maledicti sunt. Dixit
 Nicodemus ad eos (ille qui vēnit ad eum
 nocte, qui vnus erat ex ipsis.) Nunquid

2. Para-
lip. 16. c

Mich. 5. a
Matth. 2. a

Supr. 3. a

y lex

lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare scripturas, & vide, quia à Galilæa propheta non sargit. Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

Christus lux mundi, adultera ignoscit.

C A P V T V I I I.

Iesus autē perrexit in montem Oliuetis & diluculo iterum vēnit in templum, &

& omnis populus uenit ad eum: & sedens
 docebat eos. Adducunt autem Scribæ &
 Pharisei mulierem in adulterio depre-
 hensam: & statuerunt eam in medio, &
 dicunt ei: Magister, hæc mulier modò
 deprehensa est in adulterio. In lege au- *Leui. 20. 6*
 tem Moyses mandauit nobis, huiusmodi
 lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem
 dicebant, tentantes eum, ut possent accu-
 sare eum. Iesus autem inclinans se deor-
 sum, digito scribebat in terram. Cùm er-
 go perseuerarēt interrogantes eum, ere-
 xit se, & dixit eis: Qui sine peccato est *Deut. 7. 6*
 uestrum, primus in illam lapidem mit-
 tat. Et iterum se inclinans scribebat in
 terram. Audientes autem hæc, vnus post
 vnum exhibant incipientes à senioribus,
 & remansit solus Iesus, & mulier in me-
 dio stans. Erigens autem se Iesus dixit
 ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant?
 nemo te condemnauit? Quæ dixit: Ne-
 mo Domine. Dixit autem Iesus: Nec
 ego te condemnabo. Vade, & iam am-
 plius noli peccare. Iterum ergo locutus
 est eis Iesus, dicens: Ego sum lux mu- *J. Ioan. 1. 6*
 di, qui sequitur me, non ambulabit in te-
 nebris, sed habebit lumen uitæ. Dixerunt
 ergo ei Pharisei: Tu de teipso testimo-
 nium perhibes: testimonium tuum non

est verum. Respondit Iesus, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò vado. Vos autem nesciris vnde venio, aut quò vado. Vos secundum carnem iudicatis: ego nõ iudico quemquam, & si iudico ego, iudiciũ meum verum est: quia solus non sum, sed ego, & qui misit me, Pater. Et in lege vestra scriptum est: Quia duorum hominũ testimonium verũ est. Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater. Dicebant ergo ei: Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis. Hæc verba locutus est Iesus in Gazophylacio, docens in templo, & nemo apprehendit eũ, quia necdum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, & quaeritis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet semetipsum? quia dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis, quia

mo

Diut. 19. b

Matt. 18. b

2. Cor. 13. a

Heb. 20. c

moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus, Principium, qui & loquor vobis: Multa habeo de vobis loqui, & iudicare: sed qui me misit, verax est, & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Et non cognouerunt, *Rom. 1. a* quia patrem eius dicebat Deū. Dixit ergo eis Iesus: Cū exaltaueritis Filiū hominis tunc cognoscetis, quia ego sum, & à me ipso facio nihil: sed sicut docuit me Pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solū: quia ego quæ placita sunt ei facio semper. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos, qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Responderunt ei: Semen Abraham sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis: liberi eritis? Respondit eis Iesus: Amen amen dico vobis, quia *Rom. 8. e* *3. Petr. 2. d* omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum: Filius manet in æternum: Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis. Scio quia filij Abraham *y* *3* estis:

estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vidistis apud Patrem vestrum, facitis. Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatē vobis locutus sum, quam audiui à Deo: hoc Abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatione non sumus nati: vnum patrem habemus Deum. Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis vtique me: ego enim ex Deo processi & veni: neq; enim à meipso veni: sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cū loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius. Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit

2. Cor. 3. b

1. Ioan. 4. 6

audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt ergo Iudaei, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrē meum, & vos inhonorastis me. Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudaei: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est, & Prophetæ mortui sunt? Quem teipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis: Quia Deus noster est: & non cognouistis eum, ego autē noui eum. Et si dixero, quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eū, & sermonē eius seruo. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum: Quinquaginta annos nondū habes, & Abrahā vidisti? Dixit eis

Iesus: Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum: Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Cæco nato visus restituitur.

C A P V T I X.

ET præteriens Iesus, vidit hominem **A** cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum discipuli eius: Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur? Respondit Iesus: Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Hoc cum dixisset, exspuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linxit luti super oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in natatoria Siloë (quod interpretatur, missus.) Abiit ergo & lauit: & venit videns. Itaque vicini, & qui viderant eum prius (quia mendicus erat) dicebant: Nonne hic est qui sedebat & mendicabat? Alij dicebant: Quia hic est: Alij autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit, & vnxit oculos

C oculos meos, & dixit mihi: Vade ad na-
 tatoriam Siloë, & laua. Et abij, & laui, &
 video. Et dixerunt ei: Vbi est ille? Ait:
 Nescio. Adducunt ad Phariseos eum,
 qui cæcus fuerat. Erat autem sabbatum
 quando lutum fecit Iesus, & aperuit o-
 culos eius. Iterum ergo interrogabant eum
 Pharisei, quomodo vidisset. Ille autem
 dixit eis: Lutum mihi posuit super o-
 culos, & laui: & video. Dicebant ergo ex
 Phariseis quidam: Non est hic homo à
 Deo, qui sabbatum non custodit. Alij au-
 tem dicebant: Quomodo potest homo
 peccator hæc signa facere? Et schisma
 erat inter eos. Dicunt ergo cæco iterum:
 Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos
 tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta
 est. Non crediderunt ergo Iudæi de illo
 quia cæcus fuisset, & vidisset: donec voca-
 uerūt parētes eius, qui viderat: & interro-
 gauerūt eos dicentes: Hic est filius vester
 quem vos dicitis, quia cæcus natus est?
 Quomodo ergo nunc videt? Responde-
 runt ei parentes eius, & dixerunt: Scimus
 quia hic est filius noster, & quia cæcus
 natus est: quomodo autē nunc videat, ne-
 scimus: aut quis eius aperuit oculos, nos
 nescimus. Ipsum interrogate: ætatem ha-
 bet, ipse de se loquatur. Hæc dixerunt

parentes eius, quoniã timebant Iudæos. ¶
Iam enim conspirauerant Iudæi, vt si
quis eum confiteretur esse Christum, ex-
tra synagõgam fieret. Propterea paren-
tes eius dixerunt: Quia ætatem habet:
ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rur-
sum hominem, qui fuerat cæcus, & di-
xerunt ei: Da gloriam Deo, nos scimus
quia hic homo peccator est. Dixit ergo
eis ille: Si peccator est nescio: vnum scio,
quia cæcus cum essem, modò video. Di-
xerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomo-
do aperuit tibi oculos? respondit eis: Di-
xi vobis iam, & audistis: quid iterum vul-
tis audire? nunquid & vos vultis discipu-
li eius fieri? Maledixerunt ergo ei, & di-
xerunt: Tu discipulus illius sis: nos au-
tem Moyfi discipuli sumus. Nos scimus
quia Moyfi locutus est Deus: hunc au-
tem nescimus vnde sit. Respondit ille ho-
mo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est,
quia vos nescitis vnde sit, & aperuit meos
oculos. Scimus autem quia peccatores
Deus non audit: sed si quis Dei cultor
est, & voluntatem eius facit, hunc ex-
audit. A seculo non est auditum, quia
quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset
hic à Deo, non poterat facere quicquam.
Responderunt, & dixerunt ei: In pecca-
tis

tis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? Respondit ille, & dixit: Quis est Domine, vt credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo Domine. Et proci-dens adorauit eum. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant: & qui vident cæci fiant. Et audierunt quidam ex Phariseis qui cum ipso erant: & dixerunt ei: Nunquid & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum. Nunc verò dicitis: Quia videmus. Peccatum ergo vestrum manet.

Christus pastor bonus.

CAPVT X.

A Men amen dico vobis, qui nō intrat per ostiū in ouile ouiuū, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro. Qui autē intrat per ostiū, pastor est ouiuū. Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cum proprias oues emiseric, ante eas vadit: & oues illū sequuntur, quia sciunt vocē eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiūt ab eo: quia non nouerunt

runt vocem alienorum. Hoc prouerbiū dixit eis Iesus. Illi autē non cognouerunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ouiuū. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Fur non uenit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego ueni ut vitam habeant, & abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia Mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus: & cognosco meas, & cognoscūt me meæ: Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & uocem meam audient. Et fiet unum ouile, & unus pastor. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit

Isaia 40.c
Ecc 14.f
37.f

Ecc. 37.f

tollit eam à me: sed ego pono eam à me-
 ipso. Potestatem habeo ponendi eam, &
 potestatem habeo iterum sumendi eam.
 Hoc mandatum accepi à Patre meo. Dis-
 sensio iterum facta est inter Iudæos pro-
 pter sermones hos. Dicebant autem mul-
 ti ex ipsis: Dæmonium habet & insanit,
 quid eum auditis? Alij dicebant: Hæc ver-
 ba non sunt dæmonium habentis. nun-
 quid dæmonium potest cæcorum oculos
 aperire? Facta sunt autē Encæniam in Hie-
 rosolymis: & hyems erat. Et ambulabat
 Iesus in templo, in porticu Salomonis. *1. Macha.*
 Circudederunt ergo eum Iudæi, & di- *4. f. 3.*
 cebant ei: Quousque animam nostram
 tollis? si tu es Christus, dic nobis pa-
 lām. Respondit eis Iesus: Loquor vo-
 bis, & non creditis. Opera quæ ego
 facio in nōmine patris mei, hæc testi-
 monium perhibent de me: sed vos non
 creditis, quia non estis ex ouibus meis.
 Oues meæ vocem meam audiunt: &
 ego cognosco eas, & sequuntur me, &
 ego vitam æternam do eis, & non peri-
 bunt in æternum: & non rapiet eas quis-
 quam de manu mea. Pater meus quod
 dedit mihi, maius omnibus est: & ne-
 mo potest rapere de manu Patris mei.
 Ego & Pater vnum sumus. Sustulerunt
 ergo

ergo lapides Iudæi, vt lapidarent eum, Respondit eis Iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo: propter quod eorum opus me lapidatis? Responderunt

Isaia 43.
a & b

ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cum sis, faciste ipsum Deum. Respondit eis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra:

Psal. 81. b

Ego dixi, dij estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura: quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemias: quia dixi, filius Dei sum: Si non facio opera Patris mei: nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre. Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum. Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum, vbi erat Ioannes baptizans primum: & mansit illic. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Ioannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

Suscitatur Lazarus à morte. CAP. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ

Martha sororum eius. Maria autem erat
 quæ unxit Dominum unguento, & exter-
 fit pedes eius capillis suis: cuius frater
 Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo so-
 rores eius ad eum, dicentes: Domine, ec-
 ce quem amas, infirmatur. Audiens autem
 Iesus, dixit eis: Infirmitas hæc non est ad
 mortem, sed pro gloria Dei: vt glorifice-
 tur filius Dei per eam. Diligebat autem
 Iesus Martham, & sororem eius Mariam,
 & Lazarum. Vt ergo audiuit, quia infir-
 mabatur, tunc quidem mansit in eodem
 loco duobus diebus. Deinde post hæc di-
 cit discipulis suis: Eamus in Iudæam ite-
 rum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc qua-
 rebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis
 illuc? Respondit Iesus: Nonne duodecim
 sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in
 die, non offendit: quia lucem huius mun-
 di videt. Si autem ambulauerit in no-
 cte, offendit: quia lux non est in eo. Hæc
 ait. Et post hæc dicit eis: Lazarus ami-
 cus noster dormit: sed vado, vt à som-
 no excitem eum. Dixerunt ergo discipu-
 li eius: Domine, si dormit, saluus erit.
 Dixerat autem Iesus de morte eius: illi
 autem putauerunt, quia de dormitione
 somni diceret. Tunc ergo Iesus dixit eis
 manifestè: Lazarus mortuus est: & gau-
 deo

deo propter vos : vt credatis, quoniam nō
eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo
Thomas, qui dicitur Didymus, ad con-
discipulos: Eamus & nos, & moriamur
cū eo. Vēnit itaque Iesus: & inuenit eum

quatuor dies iam in monumēto habētē.
Erat autē Bethania iuxta Hierosolymā, c
quasi stadiis quindecim. Multi autem ex
Iudæis venerant ad Martham, & Mariā,
vt consolarentur eas de fratre suo. Mar-
tha

tha ergo vt audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat, Dixit ergo Martha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: sed & nunc scio, quia quacun- que poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Dixit illi Iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dixit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum. Cre- dis hoc? Ait illi: Vtique Domine: ego credidi quia tu es Christus filius Dei vi-
 D ui, qui in hunc mundum venisti. Et cum hæc dixisset, abiit, & vocauit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te. Illa vt audiuit, sur- git citò, & venit ad eum, nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat ad- huc in illo loco, vbi occurrerat ei Mar- tha. Iudæi ergo qui erant cum ea in do- mo & consolabantur eam: cum vidis- sent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi. Maria ergo cum venisset vbi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domi-

z ne,

ne, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit se ipsam, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni & vide. Et lachrymatus est Iesus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, ^E qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? Iesus ergo rursus fremens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem, Dicit ei Martha, soror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet: quatri-duanus est enim. Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis: sed propter populum qui circumstat, dixi: ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, voce magna clama- ^P uit: Lazare, veni foras: Et statim prodit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & si-
nite

nite abire. Multi ergo ex Iudæis , qui venerant ad Mariam , & Martham , & viderant quæ fecit , crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos , & dixerunt eis , quæ fecit Iesus , Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium , & dicebant : Quid facimus ? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic : omnes credent in eum : & venient Romani , & tollent nostrum locum & gentem. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine , cum esset pontifex anni illius , dixit eis : Vos nescitis quicquam , nec cogitatis : quia expedit nobis

G vt vnus moriatur homo pro populo , & non tora gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit : sed cum esset pontifex anni illius , prophetavit quod Iesus moriturus erat pro gēte , & non tantum pro gente : sed vt filios Dei qui erant dispersi , congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt , vt interficerent eum. Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos : sed abiit in regionem iuxta desertum in ciuitatem , quæ dicitur Ephrem , & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudæorum : & ascenderunt multi Hierosolymam de regione , ante pascha , vt sanctificarent seipso.

Quærebant ergo Iesum, & colloquebantur adinuicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum istum? Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

Vñctus Iesus à Maria ingreditur Hierosolymam.

C A P. X I I.

Mat. 26. 6

Mar. 14. 6

Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat. Lazarus verò vnus erat ex discubentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pisticæ pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & exersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, porrabat. Dixit ergo Iesus: Si-
ne illam, in diem sepulturæ meæ serua-
uit illud. Pauperes enim semper habe-
tis vobiscum: me autem non semper habe-
tis. Cognouit ergo turba multa ex Iu-
dæis,

dæis , quia illic est : & venerunt , non propter Iesum tantum , sed vt Lazarum viderent , quem suscitauit à mortuis. Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent:

quia multi propter illum abibant ex Iudæis , & credebant in Iesum. In crastinum autem turba multa , quæ venerat ad diem festum , cùm audissent quia venit Iesus Hierosolymam , acceperunt ra-

mos palmarum, & processerunt obuiant
ei, & clamabant: Hosanna benedictus qui

Matt. 21. a venit in nomine Domini, rex Israël. Et

Mar. 14. a inuenit Iesus asellum, & sedit super eum,

Luc. 19. f sicut scriptum est: Noli timere filia Sion: »

Zach. 9. b ecce rex tuus venit, sedens super pullum »
asinae. Hæc non cognouerunt discipuli »
eius primùm: sed quando glorificatus est »
Iesus, tunc recordati sunt, quia hæc erant »
scripta de eo, & hæc fecerunt ei. Testimo-
nium

nium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos. Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus post eum abit. Erant autem quidam gentiles, ex his qui ascenderant, vt adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad Philippum: qui erat à Bethsaida Galilææ & rogabant eum dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Venit Philippus & dicit Andreæ. Andreas rursus & Philipus dixerunt Iesu. IESVS autem respondit eis, dicens: Venit hora, vt clarificetur Filius hominis. Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora.

*Matt. 10. d
& 16. d
Marc. 8. d
Luc. 9. c
& 17. g*

Sed propterea veni in horam hanc. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo, dicens: Et clarificaui, & iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat ronituum esse factum. Alij autem dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Iesus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos: Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus.

Psal. 109. b Respondit ei turba: Nos audiuius ex
& 116. a lege, quia Christus manet in æternum:
Isaia 40. c & quomodo tu dicis: Oportet exaltari
Ezec. 37. g Filium hominis? & quis est iste Filius

hominis? Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant. & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit: & abscondit se ab eis. Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: vt sermo Isaiaë impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum

Isaia 53. a
Rom. 10. d

• tum est? Propterea non poterant crede-
 • re, quia iterum dixit Isaias: Excæcauit *Isai. 6. a*
 • oculos eorum, & indurauit cor eorum: *Matt. 13. b*
 • vt non videant oculis, & non intelligant *Marc. 4. b*
 • corde, & conuertantur, & sanem eos. *Luc. 8. b*
 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam *Act. 28. f*
 eius, & locutus est de eo. Verumtamen *Rom. 11. b*
 & ex principibus multi crediderunt in
 eum: sed propter Phariseos non confi-
 tebantur, vt è synagoga non eiicerentur:
 dilexerunt enim gloriam hominum ma-
 gis, quàm gloriam Dei. Iesus autem cla-
 mauit, & dixit: Qui credit in me, non
 credit in me, sed in eum qui misit me.
 Et qui videt me, videt eum qui misit me.
 Ego lux in mundum veni: vt omnis qui
 credit in me, in tenebris non maneat.
 Et si quis audierit verba mea, & non cu-
 stodierit: ego non iudico eum: non enim
 veni vt iudicẽ mundũ: sed vt saluificem
 mundum: Qui spernit me, & non accipit
 verba mea, habet qui iudicet eum. Sermo
 quem locutus sum, ille iudicabit eum
 in nouissimo die. Quia ego ex meipso
 non sum locutus, sed qui misit me pater,
 ipse mihi mandatum dedit, quid dicam
 & quid loquar. Et scio, quia mandatum
 eius vita æterna est. Quæ ergo ego lo-
 quor: sicut dixit mihi pater, sic loquor.

Lauantur pedes discipulorum & proditor reuelatur.

CAPVT XIII.

Mat. 26. a **A**Nte diem festum paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius. vt transeat
Mar. 14. a ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes, sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit, surgit à cœna, & ponit vestimenta sua, & cùm accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modò: scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus: Si non lauero te, non habebis partē mecum. Dicit ei Simon Petrus: Domine non tantum pedes meos, sed & manus, & caput. Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis: sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum, propterea

pterea dixit: Non estis mundi omnes.
 Postquã ergo lauit pedes eorum, accepit
 vestimenta sua: & cùm recubuisset iteĩs,
 dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos
 vocatis me magister & domine: & bene

dicitis: sum etenim. Si ergo ego laui pe-
 des vestros, Dominus & magister: & vos
 debetis alter alterius lauare pedes. Exem-
 plum enim dedi vobis, vt quemadmo-
 dum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

Amen

Amen amen dico vobis, non est seruus
Infrà 15. c maior domino suo, neque Apostolus
Mar. 10. c maior eo qui misit illum. Si hæc scitis,
Luc. 6. f beati eritis, si feceritis ea. Non de omni-
 bus vobis dico: ego scio quos elegerim.
Psa. 40. a Sed vt adimpleatur scriptura: Qui man-
 ducat mecum panem, leuauit contra me
 calcaneũ suum. A modo dico vobis, prius
 quàm fiat: vt cum factum fuerit, credatis
 quia ego sum. Amen amen dico vobis,
Mar. 10. d qui accipit siquem misero, me accipit:
Luc. 10. a qui autem me accipit, accipit eum qui
 me misit. Cùm hæc dixisset Iesus, tur-
 batus est spiritu: & protestatus est, & di-
 xit: Amen amen dico vobis, quia vnus
 ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo
 adinuicem discipuli, hæsitantes de quo
 diceret. Erat ergo recumbens vnus ex
 discipulis eius in sinu Iesu, quem dilige-
 bat Iesus, Innuit ergo huic Simõ Petrus,
 & dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaque
 cùm recubisset ille supra pectus Iesu,
 dixit ei, Domine, quis est? Respondit Ie-
 sus: Ille est, cui ego intinctum panẽ por-
 rexero. Et cùm intinxisset panem, dedit
 Iudæ Simonis Iscariotæ. Et post buccel-
 lam, introiuit in eũ Satanas. Et dicit ei Ie-
 sus. Quod facis, fac citius. Hoc autem ne-
 mo sciuit discumbentium, ad quid dixe-
 rit

rit ei. Quidam enim putabant (quia loculos habebat Iudas) quòd dixisset ei Iesus: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis vt aliquid daret. Cùm ergo accepisset ille buccellam, exi-

uit continuò. Erat autem nox. Cùm ergo exisset, dixit Iesus: Nunc clarificatus est Filius hominis: & Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuò clarificabit eum. Filioli, adhuc modi.

modicam vobiscum sum. Quæretis me:
Suprà 7. c & sicut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos
 non potestis venire: & vobis dico modò.
 Mandatum nouum do vobis, vt diligatis
 inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos dili-
 gatis inuicem. In hoc cognoscent omnes,
2. Ioan. 2. b
Infrà 15. b quia discipuli mei estis, si dilectionē ha-
 bueritis adinuicem. Dicit ei Simon Pe-
 trus: Domine, quò vadis? Respondit Ie-
 sus: Quò ego vado, non potes me modò
 sequi, sequeris autem postea. Dicit ei Pe-
Mat. 26. d
Mar. 14. c
Luc. 22. c trus: Quare non possum te sequi modò?
 animam meam pro te ponam. Respondit
 ei Iesus: Animam tuam pro me pones?
 Amen amen dico tibi, non cantabit Gal-
 lus, donec ter me neges.

Christus via, veritas, & vita.

CAPVT XIII.

ET ait discipulis suis: Non turbetur
 cor vestrū. Creditis in Deū, & in me
 credite. In domo Patris mei mansiones
 multe sunt. Si quo minus, dixissem vo-
 bis: Quia vado parare vobis locum. Et si
 abiero, & præparauero vobis locū: iterū
 venio, & accipiā vos ad me ipsum, vt vbi
 sum ego, & vos sitis. Et quò ego vado
 scitis, & viam sciris. Dicit ei Thomas: Do-
 mine, nescimus quò vadis: & quomodo
 possumus viam scire? Dicit ei Iesus: Ego
 sum

sum via, & veritas, & vita. Nemo venit
 ad Patrem, nisi per me. Si cognouissetis
 me, & Patrem meum utique cognouissetis:
 & à modo cognoscitis eum, & vidistis eum.
 Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis
 Patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus:
 Tanto tempore vobiscum sum, & non
 cognouistis me? Philippe, qui videt me,
 videt & Patrem. **¶** Quomodo tu
 dicis: Ostende nobis Patrem? Non credis,
 quia ego in Patre, & Pater in me est?
 verba quæ ego loquor vobis à meipso
 non loquor: Pater autem in me manens,
 ipse facit opera. Non creditis, quia ego
 in Patre, & Pater in me est? Alioquin,
 propter opera ipsa credite. Amen, amen
 dico vobis, qui credit in me, opera quæ
 ego facio & ipse faciet, & maiora horum
 faciet, quia ego ad Patrem vado: & quod-
 cunque petieritis Patrem in nomine meo,
 hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.
 Si quid petieritis me in nomine meo,
 hoc faciam. Si diligitis me, mandata
 mea seruate. Et ego rogabo Patrem, &
 alium paraclëtum dabit vobis, ut maneat
 vobiscum in æternum, Spiritum veritatis,
 quæ mundus non potest accipere, quia non
 videt eum, nec scit eum: vos autem cognoscetis
 eum,

Infr. 16. e. f.

Matt. 7. a

Marc. 11. c

eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Non relinqua vos orphanos: veniam ad vos: Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me, quia ego viuo, & vos viuetis. In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo? Respondit Iesus, & dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed eius qui misit me, Patris. Hæc locutus sum vobis D apud vos manens. Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixerò vobis. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi

dixi vobis: vado, & venio ad vos. Si diligere-
retis me gauderetis vtique, quia vado ad
Patrem: quia Pater maior me est. Et nunc
dixi vobis, prius quàm fiat: vt cum factũ
fuerit, credatis. Iam non multa loquar
vobiscum. Venit enim princeps mundi
huius, & in me non habet quicquam. Sed
vt cognoscat mūdus quia diligo Patrem:
& sicut mandatum dedit mihi Pater, sic
facio. Surgite, eamus hinc.

*Christus viti comparatus, mutuam præcipit
charitatem.*

C A P. X V.

A Ego sum vitis vera: & Pater meus agri-
cola est. Omnem palmitem in me
non ferentem fructum tollet eum: & om-
nem qui fert fructum, purgabit eum, vt
fructus plus afferat. Iam vos mundi estis,
propter sermonem quem locutus sum
vobis. Manete in me, & ego in vobis. Si-
cut palmes non potest ferre fructum à
semetipso, nisi manserit in vite: sic nec
vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis:
vos palmites. qui manet in me, & ego in
eo, hic fert fructum multum: quia sine
me nihil potestis facere. Si quis in me
non manserit: mittetur foras sicut pal-
mes, & arefcet, & colligent eum, & in
ignem mittent, & ardet. Si manseritis in
me, & verba meã in vobis manserint:

*Mat. 21. 8
1. Ioan. 3. 8*

A quod

quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. In hoc clarificatus est Pater meus: vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, ^B manebitis in delectatione mea: sicut & ego præcepta patris mei seruauit, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudiū vestrum impleatur. Hoc est præceptum meum, Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis. ^C Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis,

Suprà 13. d
Ephesi. 5. a
1. Th. 4. b c
1. Ioan. 2. c
d. & 4. d

1. Ioan. 3 b
d. & 4. d

estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum, qui misit me. Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, & Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & patrem meum. Sed vt adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est:

Quia olio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclætus, quem ego mit-
tam vobis à Patre, Spiritus veritatis qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

*Suprà 13. b
Mat. 10. c*

Mat. 24. a

*Psal. 24. c
Luc. 24. g*

Consolatur Christus suos iam abiturus.

CAPVT XVI.

A Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini. Absque synagógis facient

A 2

cient vos. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo: & hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis: ut cum venerit hora, coram remiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum, qui misit me: & nemo ex vobis interrogat me: Quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paraclætus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eam ad vos. Et cum venerit, ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. De iustitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso: sed quæcunque audiet, loquetur: & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

vobis. Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet, & annūtiabit vobis. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: & Quia vado ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit: Modicum? nescimus quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebant eum interrogare: & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet: quia venit hora eius. Cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in mundum. Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrū, & gaudium vestrū nemo tollet à vobis. Et in illo die me nō rogabitis quicquam. Amen amē dico vobis, si quid

Mat. 7. b petieritis Patrem in nomine meo, dabit
& 21. c vobis. Vtique modò non petistis quicquã
Marc. 11. c in nomine meo. Petite, & accipietis, vt
Luca 11. b gaudium vestrũ sit plenũ. Hæc in pro- D
Iacob. 1. a uerbiis locutus sum vobis. Vênit hora
 cùm iam non in prouerbiis loquar vobis,
 sed palam de Patre annuntiabo vobis. In
 illo die in nomine meo petetis, & non di-
 co vobis, quia ego rogabo Patrẽ de vobis.
 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me
 amastis, & credidistis quia à Deo exiui.
 Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum
 relinquo mundum, & vado ad Patrem.
 Dicunt ei discipuli eius: Ecce, nunc pa-
 lam loqueris, & prouerbium nullum di-
 cis. Nunc scimus quia scis omnia, & non
 opus est tibi vt quis te interroget. In hoc
 credimus quòd à Deo existi. Respondit
 eis Iesus: Modò creditis. Ecce vênit ho-
 ra, & iam vênit, vt dispergamini vnusquis
 que in propria, & me solum relinquatis:
 & tamen non sum solus, quia Pater me-
 cum est. Hæc locutus sum vobis, vt in me
 pacem habeatis. In mũdo pressuram ha-
 bebitis: sed confidite, ego vici mundum.

Oratio Iesu ad Patrem.

C A P V T X V I I.

Hæc locutus est Iesus: & subleuatis a
 oculis in cælum, dixit: Pater vênit
 hora,

hora, clarifica Filiū tuum, vt Filius tuus clarificet te, sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hęc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram. opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu Pater apud te ipsum, claritate quam habui, prius quàm mundus fieret apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt.

^B Nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt: quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè, quia à te exiui: & crediderunt, quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt. Et mea omnia, tua sunt: & tua, mea sunt: & clarificatus sum in eis. Et iam nō sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos. Cū essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & ne-

mo ex eis perit, nisi filius perditionis, vt
Psal. 108. b scriptura impleatur. Nunc autem ad te
 venio, & hæc loquor in mundo: vt habeant
 gaudium meum impletum in semetipsis. **c**
 Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus
 eos odio habuit, quia non sunt de mundo,
 sicut & ego non sum de mundo. Non ro-
 go, vt tollas eos de mundo: sed vt serues
 eos à malo. De mundo non sunt, sicut &
 ego non sum de mundo. Sanctifica eos in
 veritate. Sermo tuus, veritas est. Sicut tu
 me misisti in mundum: ita & ego misi eos
 in mundum. Et pro eis ego sanctifico me-
 ipsum, vt sint & ipsi sanctificati in veri-
 tate. Non pro eis autem rogo tantum, sed
 & pro eis, qui credituri sunt per verbum
 eorum in me: vt omnes vnum sint, sicut
 tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in
 nobis vnum sint: vt credat mundus, quia
 tu me misisti. Et ego claritatem quam **d**
 tu dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum, si-
 cut & nos vnum sumus. Ego in eis, & tu
 in me, vt sint consummati in vnum, vt co-
 gnoscat mundus, quia tu me misisti, & di-
 lexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater,
 quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, &
 illi sint mecum: vt videant claritatem meam,
 quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante
 constitutionem mundi. Pater iuste mun-
 dus

dus te non cognouit, ego autem te cogno-
 uí:& hi cognouerunt, quia tu me misisti.
 Et notum feci eis nomē tuum:& notum
 faciam: vt dilectio qua dilexisti me, in
 ipsis sit, & ego in ipsis.

Iesus capitur, & accusatur.

CAP. XVIII.

A Hæc cum dixisset Iesus, egressus est *Mat. 26. c*
 cum discipulis suis trans torren- *Mar. 14. a*
 tem Cedron, vbi erat hortus, in quem in- *Luc. 22. d*
 troiuit ipse, & discipuli eius. Sciebat au- *Mat. 26. a*
 tem & Iudas, qui tradebat eum, locum,
 quia frequenter Iesus conuenerat illuc
 cum discipulis suis. Iudas ergo cum ac- *Mar. 14. c*
 cepisset cohortem, & à pontificibus &
 Pharisæis ministros, venit illuc cum la-
 ternis, & facibus, & armis. Iesus itaque
 sciens omnia quæ ventura erant super se, *Luc. 22. c*
 processit, & dixit eis: Quem quæritis?
 Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Di-
 cit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem &
 Iudas qui tradebat eum, cum ipsis. Vt
 ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retror-
B sum, & ceciderunt in terram. Iterum er-
 go interrogauit eos: Quem quæritis?
 Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum,
 Respondit Iesus: Dixi vobis quia ego
 sum. Si ergo me quæritis, finite hos
 abire. Vt impleretur sermo quem dixit:

A 5 Quia

Suprà 17.c Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quenquam. Simon ergo Petrus habēs gladium, eduxit eum: & percussit pontificis seruum, & abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomē seruo Mal-

chus. Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum? Cohors autē, & tribunus, & ministri Iudæorum cōprehenderūt Iesum, & ligauerūt eum

eum, & adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ, qui consilium dederat Iudæis: *Quia expedit vnum hominem mori pro populo.* Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introiuit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ: & introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant se. Erat autem cum eis & Petrus stans, & calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. Respondit ei Iesus: Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hi sciunt, quæ dixerim ego. Hæc autem cum dixisset, vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicēs: Sic respon

*Suprà 11.f**Matt. 26.g**Mar. 14.f**Luca 22.f*

Matt. 26. f. *ff* ponde pontifici? Respondit ei Iesus: Si
Mar. 14. f. male locutus sum, testimonium perhibe
Luca 22. f. de malo: si autem bene, quid me cædis?
Mat. 24. g. Et misit eum Annas ligatū ad Caiphā
Mt. 14. g. pontificem. Erat autem Simon Petrus
Luc. 22. f. g. stans & calefaciens se. Dixerunt ergo ei:
 Nunquid & tu ex discipulis eius es? Ne-
 gavit ille, & dixit: Non sum. Dixit ei
 vnus ex seruis pontificis, cognatus eius,
 cuius abscidit Petrus auriculam: Nonne
 ego te vidi in horto cum illo? Iterum er-
 go negavit Petrus: & statim gallus can-
 tauit. Adducunt ergo Iesum à Caipha in
Mat. 27. g. prætorium. Erat autem manè: & ipsi non
Marc. 15. a. introierunt in prætorium, vt non con-
 taminarentur, sed vt manducarent Pas-
Luc. 22. g. cha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, &
 dixit: Quam accusationem adfertis ad-
 uersus hominem hunc? Responderunt &
 dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,
 non tibi tradissemus eum. Dixit ergo
 eis Pilatus: Accipite eum vos, & secun-
 dum legem vestram iudicate eum. Dixe-
 runt ergo ei Iudæi: Nobis non licet in-
 terficere quenquam: Vt sermo Iesu im-
 pleretur, quē dixit, significans qua mor-
 te esset moriturus. Introiuit ergo ite-
 rum in prætorium Pilatus & vocauit Ie-
 sum, & dixit ei: Tu es rex Iudæorum?
 Respon

Respondit Iesus: A te meipso hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & Pontifices, tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis. Nūc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Iudæos: & dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis, ut vnum dimittam vobis in Pascha: Vultis ergo dimittam vobis regem Iudæorum? Clamauerunt rursus omnes dicentes: Non hunc sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

Mat. 24.b

Mat. 25.a

Luca 23.a

Mat. 24.c

Mat. 25.b

Luca 23.b

Condemnatus Iesus crucifigitur, & sepelitur.

CAPVT XIX.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Et milites plures coronam de spinis, imposuerunt capiti

Matt. 27.c

Mat. 25.b

capiti eius, & veste purpurea circumdederunt eum, & veniebāt ad eū, & dicebant, Ave Rex Iudæorum. Et dabant ei alapas. Exiit iterū Pilatus, & dicit eis: Ecce adduco vobis eū foras, vt cognoscatis quia

in eo nullam inuenio causam. Exiit ergo Iesus foras, portans coronā spineā, & purpureum vestimētum. Et dicit eis: Ecce homo. Cū ergo vidissent eū pontifices & ministri clamabant dicentes: Crucifige

crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus:
Accipite eum vos: & crucifigite. Ego enim
non inuenio in eo causam. Responde-
runt ei Iudæi: Nos legem habemus: &
secundum legem debet mori, quia filium
Dei se fecit. Cùm ergo audisset Pilatus
hunc sermonem, magis timuit. Et ingres-
sus est prætorium iterum, & dicit ad Ie-
sum: Vnde es tu? Iesus autem responsum
non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi
non loqueris? nescis quia potestatem ha-
beo crucifigere te, & potestatem ha-
beo dimittere te? Respondit Iesus: Non
haberes potestatem aduersum me vl-
lam, nisi tibi datum esset de super. Pro-
pterea qui me tradidit tibi, maius pec-
catum habet. Et exinde quærebat Pila-
tus dimittere eum. Iudæi autem clama-
bant, dicentes: Si hunc dimittis, non es
amicus Cæsaris. Omnis enim qui se re-
gem facit, contradicit Cæsari. Pilatus au-
tem cùm audisset hos sermones, addu-
cit foras Iesum: & sedit pro tribunali in
loco qui dicitur Lithostrotos, Hebrai-
cè autem Gabbatha. Erat autem para-
sceue Paschæ hora quasi sexta: & di-
cit Iudæis: Ecce rex vester. Illi autem
clamabant: Tolle tolle, crucifige eum.
Dicit eis Pilatus: Regem vestrum cruci-
figam

figam? Responderunt pontifices: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Su-

Mat. 27. d sceperunt autem Iesum & eduxerunt eum. D

Marc. 15. b

Luca 23. c

Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum, qui dicitur Caluariae locum, Hebraicè autem Golgotha: vbi crucifixerunt eum,

& cum eo alios duos hinc & hinc, mediū autem Iesum. Scripsit autem & titulum

Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: I E S V S N A Z A R E - N V S R E X I V D E O R V M. Hunc

ergo titulum multi Iudæorum legerūt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum He-

braicè, Græcè, & Latinè. Dicebant ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli

Mat. 27. d scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse

Marc. 15. b dixit: Rex sum Iudæorum. Respondit

Luca 23. c Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt

vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes, vnique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis de-

super contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem: Non scindamus eam, sed

fortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vesti-

Psal. 21. c menta mea sibi: & in vestem meam miserunt

serunt

serunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt. Stabant autem iuxta crucem
 D Iesu, mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cùm vidisset ergo Iesus matrem, & disci-

pulum stantem, quem diligebat, dicit matri suæ. Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua: Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens Iesus, quia omnia
 B iam

iam consummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Vas autem erat positum aceto plenum. Illi autem spon-
Psa. 22. c giam plenam aceto, hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudæi ergo (quoniam parasceue erat) vt non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura & tollerentur. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autem cùm venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum
 est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: vt & vos credatis. Facta sunt enim hæc, vt scriptura impleretur. Os
Exod. 12. non comminuetis ex eo. Et iterum alia
Numc. 9. b scriptura dicit: Videbunt in quem trans-
Zach. 12. c fixerunt. Post hæc autem rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (eò quòd es-
Matt. 27. g set discipulus Iesu, occulus autem pro-
Marc. 15. d pter metum Iudæorum) vt tolleret cor-
Luc. 23. g pus

plus Iesu. Et permisit Pilatus : Venit ergo & tulit corpus Iesu. Venit autem & Nicodemus : qui venerat ad Iesum nocte pri-^{Supra 3.a} mum, ferens misturam myrrhæ, & aloës quasi libras centum. Acceperunt autem corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat autem in loco vbi crucifixus est, hortus : & in horto monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter parasceuem Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

Christus multis indicijs probauit suam resurrectionem.

CAPVT XX.

AVNa autem sabbati Maria Magdale-^{Mar. 16.6}
ne venit manè, cum adhuc tenebræ^{Luc. 24.6}
essent, ad monumentum : & vidit lapidem
sublatū à monumento. Cucurrit ergo, &
venit ad Simonem Petrum, & ad aliū di-
scipulum quē amabat Iesus, & dicit illis :
Tulerunt dominum de monumento, &
nescimus vbi posuerunt eum. Exiit ergo
Petrus & ille alius discipulus, & vene-
runt ad monumentum. Currebant au-
tem duo simul : & ille alius discipulis præ-
B 2 cueur

cucurrit citius Petro , & venit primus ad monumentum. Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina. Non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum , & introiuit in monumen-

tum , & vidit linteamina posita , & sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum , sed separatim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit & ille discipulus, qui

qui venerat prius ad monumentum,
 & vidit, & credidit. Nondum enim scie-
 bant scripturam, quia oporteret eum à
 mortuis resurgere. Abierunt ergo ite-
 rum discipuli ad semetipsos. Maria au-
 tem stabat ad monumentum foris, plo-
 rans. Dum ergo fieret, inclinavit se, &
 prospexit in monumentum. Et vidit duos
 Angelos in albis sedentes, vnum ad ca-
 put, & vnum ad pedes, vbi positum fue-
 rat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier,
 quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Do-
 minum meum, & nescio vbi posuerunt
 eum. Hæc cum dixisset, conuersa est re-
 trorsum & vidit Iesum stantem, & non
 sciebat quia Iesus est. Dicit ei IESVS:
 Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa
 existimans quia hortulanus esset, dicit
 ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito
 mihi, vbi posuisti eum: & ego eum tol-
 lam. Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa il-
 la dicit ei: Rabboni (quod dicitur ma-
 gister) Dicit ei Iesus: Noli me tangere:
 nondum enim ascendi ad Patrem meum.
 Vade autem ad fratres meos, & dic eis:
 Ascendo ad Patrem meum, & Patrem ve-
 strum: Deum meum, & Deum vestrum.
 Venit Maria Magdalene annuntians di-
 scipulis: Quia vidi Dominum, & hæc di-

Matt. 28. a

Marc. 16. b

xit mihi. Cùm ergo serò esset die illo *Mat. 28. d*
Marc. 16. e sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi
Luc. 24. f erant discipuli congregati propter me-
1. Cor. 5. a tum Iudæorum, venit Iesus, & stetit in
 medio, & dicit eis: pax vobis. Et cùm hæc
 dixisset, ostendit eis manus & latus. Ga-
 uisi sunt ergo discipuli viso Domino. Di-
Mat. 28. e xit ergo eis iterum: Pax vobis, sicut mi-
 sit me Pater & ego mitto vos. Hæc cùm
 dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite
 Spiritum sanctum: quorum remiseritis
 peccata remittuntur eis: & quorum re-
 tinueritis retenta sunt. Thomas autem
 vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus,
 non erat cum eis quando venit Iesus.
 Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus
 Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi vi-
 dero in manibus eius fixuram clauo-
 rum: & mittam digitum meum in locum
 clauorum, & mittam manum meam in
 latus eius, non credam. Et post dies octo,
 iterum erant discipuli eius intus, & Tho-
 mas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis,
 & stetit in medio, & dicit eis: Pax vobis.
 Deinde dicit Thomas: Infer digitum tuum
 huc, & vide manus meas, & affer manum
 tuam, & mitte in latus meum: & noli esse
 incredulus, sed fidelis. Respondit Tho-
 mas, & dicit ei: Dominus meus, & Deus
 meus.

meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thomæ, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

Capiunt discipuli multitudinem piscium.

CAP. XXI.

A Postea manifestauit se iterum Iesus ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic. Erant simul, Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt. Manè autem facto stetit Iesus in litore: non tamen cognouerunt discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dixit eis: Mittite in dexteram nauis rete: & inuenietis Mi-
serunt

B †

serunt ergo: & iam non valebant illos trahere præ multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio uenerunt: (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Vt ergo descendunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. Dicit eis Iesus: Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tot essent, non erat scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentiũ interrogare eum Tu quis es? scientes quia Dominus est. Et venit Iesus, & accepit panem, & dabat eis, & piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum surrexisset à mortuis. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine: tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi:

illi: etiam Domine: tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio Amas me: & dixit ei: Domine, tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oues meas: Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cum autem senueris, extends manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conuersus Petrus vidit illum. discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus: Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? tu me sequere. Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non moritur: sed, Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimoniū eius. Sunt autem & alia multa

B 5 quæ

quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mūdum capere posse eos, qui scribendi sunt libros.

FINIS.

ACTA

